FINANSMINISTERIET
ØKONOMI
STYRELSEN

Knæk en statslig årsrapport

Denne vejledning er en guide til dig, der skal udarbejde en analyse af en statslig årsrapport. Vejledningen giver dig en metode til at foretage en systematisk analyse, og præsenterer dig for 16 nøgletal, der kommer bredt omkring i årsrapporten.

Indholdsfortegnelse

KAPITEL 1. INDLEDNING ... 3

1.1 LÆS OG FORSTÅ STATSLIGE ÅRSRAPPORTER ... 3
1.2 ANVENDELSESMULIGHEDER ... 3
1.3 DET INDEHOLDER VEJLEDNINGEN ... 4
1.4 MÅLGRUPPER ... 6
1.5 PRÆCISERING AF ÅRSRAPPORTENS FORMÅL ... 7

KAPITEL 2. GENERELT OM REGNSKABSANALYSE ... 8

2.1 FORSKELLE MELLEM STATSLIGE OG PRIVATE VIRKSOMHEDER ... 8
2.2 RAMME FOR ANALYSEN ... 10

KAPITEL 3. ANALYSE AF ÅRSRAPPORTEN ... 13

3.1 KLAR TIL ANALYSEN ... 13
3.2 PRÆSENTATION AF VIRKSOMHEDEN ... 16
3.3 REGLER & RAMMER ... 21
Nøgletal 1: Negativ udsvingsrate ... 21
Nøgletal 2: Akkumuleret overskudsgrad ... 22
Nøgletal 3: Udnyttelsesgrad af låneramme ... 24
3.4 RESSOURCEFORVALTNING ... 26
Nøgletal 4: Overskudsgrad ... 27
Nøgletal 5: Bevillingsandel ... 28
Nøgletal 6: Ekstraordinære poster ... 28
Nøgletal 7: Tab på debitorer ... 29
Nøgletal 8: Kapitalandel ... 30
Nøgletal 9: Nedskrivningsrate ... 31
Nøgletal 10: Afskrivningsrate ... 32
Nøgletal 11: Opretholdelsesgrad ... 33
Nøgletal 12: Årsværkspris ... 34
Nøgletal 13: Soliditetsgrad ... 35
3.5 MÅLOPFYLDELSE ... 36
Nøgletal 14: Reservationsflow ... 39
Nøgletal 15: Reservationsandel ... 40
Nøgletal 16: Akkumuleret reservationsandel ... 40
3.6 SAMMENFATNING ... 41

KAPITEL 4. ANALYSE UD FRA MÅNEDS- OG KVARTALSREGNSKABER ... 42

KAPITEL 5. OPSAMLING OG OVERSIGT OVER NØGLETAL ... 45

BILAG 1: EKSEMPEL PÅ ANALYSE AF VIRKSOMHED ... 49

ANALYSE AF ØKONOMISTYRELSENS ÅRSRAPPORT 2005 ... 49
ANALYSE AF FISKERIDIREKTORATETS ÅRSRAPPORT 2005 ... 77

BILAG 2: BESKRIVELSE AF REGNSKABETS ELEMENTER ... 101

RESULTATOPGØRELSEN ... 101
BALANCEN ... 106
PENGESTRØMSOPGØRELSEN ... 112

BILAG 3: NØGLETAL FOR PILOTVIRKSOMHEDERNE ... 120

STIKORDSREGISTER ... 121

Kapitel 1. Indledning

1.1 Læs og forstå statslige årsrapporter

Formålet med denne vejledning er at give dig en metodisk tilgang til at læse og fortolke statslige virksomheders årsrapporter aflagt efter omkostningsprincipper samt værktøjer til at kunne analysere en årsrapport.

Dit udbytte af at læse denne vejledning:

- Du lærer at analysere den væsentligste information ud af en årsrapport.
- Du får en metode til at systematisere din analyse.
- Du lærer forudsætningerne for statslig nøgletals- og regnskabsanalyse at kende.
- Og du kan stille relevante spørgsmål til den virksomhed, som du analyserer.

1.2 Anvendelsesmuligheder

Regnskabsanalyse i forhold til en statslig virksomheds årsrapport har til hensigt at præcisere de forhold, det kan være interessant og relevant at undersøge yderligere. En ekstern læser har typisk ikke adgang til de oplysninger, der vil gøre det muligt at undersøge de forhold nærmere, som regnskabsanalysen har gjort opmærksom på. Den eksterne læsers værktøj er at kunne stille relevante spørgsmål til virksomheden. Typisk er de mest relevante spørgsmål netop spørgsmål til de områder af virksomhedens økonomi, der synes problematiske ud fra regnskabet. Med andre ord: *virksomhedens ømme tæer*. Den eksterne læser bør derfor træde varsomt i dialogen med virksomheden og være opmærksom på, at der på trods af de i regnskabsanalysen fremhævede problemstillinger ikke nødvendigvis er tale om en virksomhed, der i sin helhed er dårligt drevet.

I virksomhedernes årsrapporter vil der i nogle tilfælde være krav om bemærkninger i form af noter i forbindelse med væsentlige afvigelser, jævnfør ”Vejledning i udarbejdelse af årsrapporter for institutioner, der deltager i forsøg med omkostningsbevillinger” 5. januar 2006. I sådanne tilfælde, samt ved virksomhedernes generelle bemærkninger og forklaringer på andre mindre og større afvigelser, er det således muligt at supplere regnskabets kvantitative informationer med kvalitative informationer.

Når du har lavet regnskabsanalysen vil du blandt andet stå med en række nøgletal for den virksomhed, du analyserer. Du kan starte med at sammenligne disse nøgletal med nøgletal fra andre virksomheder, for derigennem at se på hvilke punkter den virksomhed, du analyserer, skiller sig ud.

For at kunne foretage denne sammenligning er der til denne vejledning udarbejdet en oversigt over nøgletal beregnet for de syv bevillingspiloter. Denne oversigt er vedlagt vejledningen som bilag 3.

Boks 1.1. viser eksempler på konkrete spørgsmål til et nøgletal.

Boks 1.1. Eksempler på spørgsmål til de enkelte nøgletal	
Spørgsmål	Nøgletal
Hvilke forklaringer er der på nøgletallets størrelse?	*Overført overskud*: Hvad er det høje/lave akkumulerede overskud udtryk for hos virksomheden? Fx for høj bevilling i forhold til opgaver, bortfaldne opgaver, effektiv opgaveløsning eller ikke løste opgaver, der ikke er reserveret bevilling til.
Hvilken betydning har det for virksomheden hhv. ressortdepartementet at nøgletallet er lille/stort?	*Låneramme:* Hvad betyder det for virksomheden, at den har en lav/høj grad af udnyttelse i forhold til lånerammen? Hvilke begrænsninger eller muligheder sætter det for virksomheden?
Anser virksomheden hhv. ressortdepartementet nøgletallet som passende?	*Overført overskud*: Har virksomheden et formål med op-/nedsparingen?
Ønsker virksomheden hhv. ressortdepartementet, at nøgletallet øges/mindskes fremover?	*Låneramme:* Hvordan forventer virksomheden, at trækket på lånerammen vil være de kommende år? *Reserveret bevilling* Såfremt der i høj grad er tale om ”gammel” reservation fra tidligere år, kan det give anledning til at spørge, om det fortsat er relevant at få løst de ”gamle” opgaver, eller om midlerne skal prioriteres på ny.
Hvilke handlinger har virksomheden taget for at nøgletallet skal være anderledes i fremtiden? Eller for at fastholde/afværge en bestemt udvikling?	*Opretholdelse af aktivmassen:* Er det en bevidst handling, at virksomheden har mindsket sin aktivmasse med 20 % over de sidste 2 år? Og vil denne udvikling fortsætte?

1.3 Det indeholder vejledningen

Vejledningen er opbygget således, at den både giver forklaringer på begreber og praktiske anvisninger til, hvordan tallene kan analyseres.

- Kapitel 1 beskriver formål, målgrupper og afgrænsning, samt hvad en analyse af årsrapporten kan bruges til.

- Kapitel 2 præsenterer analyserammen og indeholder derudover generelle betragtninger om forskellen mellem statslige og private regnskaber.

- Kapitel 3 giver anvisninger til udfærdigelsen af en regnskabsanalyse ud fra den analyseramme, der er præsenteret i kapitel 2.

- Kapital 4 beskriver, hvordan analysemodellen kan anvendes på måneds- og kvartalsregnskaber.

- Kapital 5 indeholder en oversigt over alle nøgletallene.

- Bilag 1 indeholder to eksempler på analyse af omkostningsbaserede årsrapporter for 2005; Økonomistyrelsen og Fiskeridirektoratet. Disse analyser er ment som inspiration til, hvordan du kan lave en samlet analyse af en omkostningsbaseret årsrapport for en statslig virksomhed. Desuden kan analyserne anvendes som opslagsværk i forbindelse med læsningen af vejledningen. De vil da supplere den teoretiske gennemgang af nøgletal og regnskabsanalyse med en række praktiske eksempler på, hvorledes nøgletallene udarbejdes samt hvilke informationer, der kan udledes heraf.

- Bilag 2 beskriver regnskabets opbygning i en resultatopgørelse, en balance og en pengestrømsanalyse. Såfremt du ikke er fortrolig med opbygningen af et statsligt regnskab, eller regnskab i det hele taget, kan du med fordel læse denne beskrivelse mellem kapitel 2 og kapitel 3.

- I bilag 3 er der beregnet nøgletal for de syv pilotvirksomheder. Hermed er der dannet grundlag for en sammenligning med egne beregninger.

- Bagerst i vejledningen findes et stikordsregister.

Denne vejledning er lavet med henblik på at kunne læse og analysere en årsrapport aflagt efter omkostningsbevillingsprincipper.

I vejledningen er der konkret taget udgangspunkt i det regelsæt, der ligger til grund for aflæggelse af en omkostningsbaseret årsrapport for regnskabsåret 2005. Snævert betragtet er det derfor blot de syv pilotvirksomheder, der overgik til omkostningsbevillinger pr. 1. januar 2005, hvis årsrapporter denne vejledning er møntet på. Formålet med analyserammen er, at den skal kunne anvendes i et bredere perspektiv.

De syv pilotvirksomheder er:

- Finansministeriets departement
- Statens Serum Institut
- Økonomistyrelsen
- Fiskeridirektoratet
- Statsbiblioteket i Århus
- Lægemiddelstyrelsen
- Kort- og Matrikelstyrelsen

Pr. 1. januar 2006 overgik yderligere en række statslige virksomheder til at modtage omkostningsbevillinger, og pr. 1. januar 2007 vil de fleste statslige virksomheder modtage omkostningsbevillinger. På det tidspunkt vil denne vejledning blive opdateret, således at der henvises til det relevante regelgrundlag.

Denne vejledning henviser som udgangspunkt til det regelgrundlag, der var gældende for de syv pilotvirksomheder, da de udarbejdede deres årsrapporter for 2005. På et område har vi dog valgt at være inkonsistente. Vi henviser nemlig flere gange til Budgetvejledning 2006 på trods af, at den ikke var gældende for pilotvirksomhederne for regnskabsåret 2005. Dette har vi valgt, da bestemmelserne vedr. omkostningsbevillinger senere er samlet heri.

Det anvendte regelgrundlag var blandt andet følgende:

- ”Finansministeriets cirkulære nr. 9708 af 21. december 2004 om forsøg med omkostningsbevillinger”.
- ”Vejledning i udarbejdelse af årsrapporter for institutioner, der deltager i forsøg med omkostningsbevillinger” af 5. januar 2006.
- ”Ny statslig likviditets- og finansieringsordning” af 22. december 2004.

Vær opmærksom på, at denne vejledning ikke giver anvisninger på, hvordan en årsrapport eller andre regnskaber i staten skal udarbejdes. For en vejledning i hvordan pilotvirksomhederne skulle udarbejde deres årsrapporter for 2005 henvises til: ”Vejledning i udarbejdelse af årsrapporter for institutioner der deltager i forsøg med omkostningsbevillinger” af 5. januar 2006.

For øvrige statslige virksomheder, der har en udgiftsbaseret bevilling på finansloven for 2005, henvises til: ”Vejledning om udarbejdelse af årsrapporter”, dateret 14. december 2005.

1.4 Målgrupper

Den primære målgruppe for denne vejledning er dig, der ønsker en dybdegående gennemgang af årsrapportens analyseområder. I boks 1.2. kan du se målgrupper for denne vejledning.

Boks 1.2. Målgrupper til ”Knæk en statslig årsrapport”

Målgruppe	Opgave	Ønske om information
Controllere i ressortdepartementet	Kan anvende nøgletal i relation til udarbejdelsen af koncernrapportering til koncernledelsen.	Ønsker at vide, om virksomheden har nogle problemer af væsentlig karakter, samt hvordan det går virksomheden i det hele taget.

Økonomimedarbejder i ressortdepartementet og i Finansministeriets departement	Læser årsrapporten med henblik på at kunne indstille den til godkendelse eller for at få større indsigt i virksomheden.	Ønsker at vide, om virksomheden har nogle problemer af væsentlig karakter, samt hvordan det går virksomheden i det hele taget.
Økonomimedarbejder i virksomheden	Udarbejder årsrapporten i virksomheden.	Ønsker større indsigt i sammenhængene regnskabstallene imellem, samt inspiration til hvordan årsrapporten kan formidles til eksterne læsere.
Avancerede eksterne læsere, herunder fx Rigsrevisionen og revisionsbranchen	Skal forstå eller kontrollere en statslig virksomhed.	Ønsker at opnå en større indsigt i statslige regnskaber.

1.5 Præcisering af årsrapportens formål

Årsrapporten er et regnskab, der henvender sig til ressortdepartementer, Rigsrevisionen, Finansministeriet, virksomhedens brugere og kunder samt andre eksterne brugere. Det er i den forbindelse væsentligt, at der foretages en klar sondring mellem interne og eksterne regnskaber. De interne regnskaber dækker informationsbehovene i forbindelse med den løbende økonomistyring og ledelsesinformation. Det eksterne regnskab skal i højere grad ses som et grundlag, hvorpå der fra ekstern side kan træffes styringsmæssige beslutninger, herunder allokering af ressourcer, fx beslutning om fremtidige bevillinger.

Boks 1.3. Regnskabsbekendtgørelsen

"Årsrapporten er en kort og koncentreret regnskabsfremstilling, der bygger på princippet om, at virksomhederne kun skal afrapportere på regnskabets hovedtal samt på eksternt fastsatte mål. Årsrapporten skal først og fremmest tilgodese ressortdepartementerne, Rigsrevisionen og Finansministeriets informationsbehov i relation til henholdsvis styring og revision."

§ 41, Regnskabsbekendtgørelsen

Årsrapporten danner således udgangspunkt for såvel bagudrettede vurderinger som fremadrettede beslutninger foretaget af eksterne parter, men udgør ikke grundlaget for den løbende økonomistyring internt i virksomheden.

Kapitel 2. Generelt om regnskabsanalyse

I de følgende afsnit diskuteres en række relevante begreber med henblik på at skabe et fundament for den efterfølgende analysegennemgang. Udgangspunktet er en sammenstilling af private og statslige virksomheder, for at belyse de særlige forhold, der gælder i staten. Forhold som har betydning for, hvordan man læser og fortolker statslige virksomheders regnskaber.

I nedenstående generelle betragtninger om principielle forskelle mellem statslige og private virksomheder kunne ”statslig” godt skiftes ud med ”offentlig”. De beskrevne forskelle dækker mere bredt forskellene mellem den private og den offentlige sektor end blot den statslige sektor.

2.1 Forskelle mellem statslige og private virksomheder

Måling af effektivitet

Effektiv drift for en statslig virksomhed omhandler, som for en privat virksomhed, effektiv anvendelse af ressourcer samt sikring af en høj kvalitet. Imidlertid er der en meget væsentlig forskel i den måde, hvorpå man kan opgøre effektivitet i henholdsvis statslige og private virksomheder.

Boks 2.1. Definition af effektivitet
Effektivitet kan betragtes som en fællesnævner for både produktivitet og kvalitet. Stigende effektivitet knytter sig både til højere kvalitet og stigende produktivitet; altså bedre og mere/billigere.

Boks 2.2. Definition af produktivitet
Produktivitet er et spørgsmål om effektiv anvendelse af ressourcer.

En undersøgelse af effektivitet bliver for såvel den private som den offentlige sektor et spørgsmål om at foretage vurderinger af produktiviteten og kvaliteten. Produktiviteten kan vurderes ved at se på anvendelsen af ressourcer i forhold til produktionen af varer og ydelser.

For private virksomheder er dette relativt simpelt, idet de producerede ydelser her afsættes på et marked, hvor der sker en prisfastsættelse – det er med andre ord muligt her at få et billede af produktionsværdien.

Boks 2.3. Definition af produktionsværdi
Med produktionsværdien menes værdien af en given ydelse eller varer, enten opgjort til markedsværdi eller værdifastsat ud fra andre principper eksempelvis nytteeffekten for samfundet.

”Det gælder ikke den offentlige produktionsværdi inden for først og fremmest offentlig forvaltning og service, der er karakteriseret ved i væsentlig omfang at bestå af ikke-markedsmæssige ydelser, der stilles gratis til rådighed for borgere og virksomheder(…). Det er et væsentligt problem at opgøre produktionen i den offentlige sektor, hvilket kan henføres til fraværet af retvisende markedsmæssige priser for langt størstedelen af den produktion, der finder sted i den offentlige sektor(…).

Dette betyder, at den offentlige produktion opgøres ud fra de omkostninger, der er forbundet med produktionen. Det betyder, at en opgørelse af den offentlige produktion ikke er en opgørelse af, hvor meget der produceres, men i stedet en opgørelse af, hvor mange økonomiske ressourcer, der medgår til produktionen(…).” Budgetredegørelse 2005” kapitel 4, Finansministeriet.

For en statslig virksomhed kan overskud ikke umiddelbart anvendes som et mål for produktivitet. Indtægtsniveauet er ikke påvirket af afsætningen af produktionen på et marked, men er ofte overvejende politisk bestemt gennem tildeling af bevilling. Et stort overskud kan således lige såvel være udtryk for ”over bevilling”, som det kan være udtryk for effektiv drift, dvs. et ”optimalt” forhold mellem input og output.
Ved at se på overskuddet for den samme virksomhed målt over en længere periode, kan overskuddet dog få en vis relevans. Under forudsætning af, at bevillings- og opgaveniveauet er de samme, vil en stigning i overskuddet være udtryk for en stigende produktivitet. Men overskuddet kan ikke sige noget om niveauet for effektiviteten.

Regnskabsmæssig information fra offentlige og private virksomheder
Investorer i en privat virksomhed har en primær interesse i et afkast på deres investering samt at undgå risikoen for tab af investeringen. I forlængelse heraf skal regnskabet vise, om virksomheden tjener penge til sine investorer og er i stand til at overleve. Overlevelse er på kort sigt betinget af, at virksomheden kan svare sine finansielle forpligtelser over for omverdenen; på længere sigt af, at den rummer tilstrækkelige økonomiske værdier til at kunne modstå et eventuelt tab. Ovenstående beskrives ofte med regnskabsanalysebegreberne: rentabilitet, soliditet og likviditet.

Boks 2.4. Hjørnestenene i en analyse af et privat regnskab
• Rentabilitet • Soliditet • Likviditet

For statslige virksomheder dækker begreberne rentabilitet, soliditet og likviditet over noget andet end i en analyse af et privat regnskab.

En privat virksomheds rentabilitet viser virksomhedens evne til at give et afkast og derved forrente aktionærernes investering. Formålet med en typisk

statslig virksomhed er *ikke*, at den skal tjene penge til statskassen, men derimod at den skal producere en politisk bestemt ydelse så effektivt som muligt. Ydelsen er politisk bestemt både med hensyn til kvalitet og med hensyn til omfang. For en statslig virksomhed skal der således fokusere på produktion frem for profit.

En privat virksomheds soliditet er et udtryk for virksomhedens evne til at kunne modstå et fremtidigt tab uden at gælden kommer til at overstige den samlede værdi af de aktiver, virksomheden ejer. I en statslig virksomhed er soliditet ikke et udtryk for, om den statslige virksomhed vil blive opretholdt eller ej, men nærmere et udtryk, der dækker over den statslige virksomheds evne til at få bevillingen til at dække alle omkostningerne.

En statslig virksomhed kan således godt have underskud i en årrække uden at det medfører, at den statslige virksomhed nedlægges. Til gengæld kan de enkelte ministre blive stillet til regnskab for alvorlige bevillingsoverskrivelser af Folketinget og Rigsrevisionen. I sidste ende er en statslig virksomheds overlevelse politisk bestemt og afgøres ikke af virksomhedens egen økonomi.

En analyse af en privat virksomheds likviditet viser virksomhedens evne til at kunne betale sine kreditorer, fx långivere, leverandører osv. Kan virksomheden ikke betale sine regninger, kan kreditorerne gøre udlæg i virksomheden, og virksomheden vil i yderste konsekvens gå konkurs. En statslig virksomhed har derimod altid mulighed for at betale sine regninger rettidigt, da den i princippet har mulighed for at trække det nødvendige beløb på en statslig konto i Nationalbanken. Virksomheden skal dog operere inden for en række politisk bestemte rammer, som bl.a. sætter en grænse for, hvor meget virksomheden har hjemmel til at trække på kontoen. Virksomhedens likviditetsforhold er således ikke afgørende for virksomhedens opretholdelse, da den ikke kan tænkes at gå i betalingsstandsning og som følge heraf skal nedlægges. Der er dog alligevel grund til at tage likviditetstyring seriøst for en statslig virksomhed, da overtrædelse af de likviditetsmæssige disponeringsregler betragtes på lige fod med overtrædelse af andre bevillingsmæssige bestemmelser. Det kan således få alvorlige konsekvenser for en virksomheds ledelse og departement, hvis virksomhedens likviditetsstyring ikke er i orden.

2.2 Ramme for analysen

Analysen af en statslig årsrapport er bygget op omkring tre hjørnesten; regler & rammer, ressourceforvaltning og målopfyldelse.

En analyse af regler & rammer skal ikke alene vise, om virksomheden overholder disponeringsreglerne, som de er fastsat i budgetvejledningen og på finansloven, men skal også belyse, om virksomhedsledelsen har ”luft” til at disponere inden for disse rammer.

Under ressourceforvaltning analyseres områder, som ikke direkte er underlagt lovgivning eller regler. Man kan således ikke udtale sig om, hvad der vil være korrekt. De analyseområder, der inddrages under ressourceforvaltning, giver hver især ikke nogen direkte information om effektivitet, men kan, set i sammenhæng med andre informationer, opfattes som indikatorer for effektiv adfærd.

De tre hjørnesten i staten
En analyse af en statslig årsrapport har derfor tre hjørnesten:

Boks 2.5. Strategisk analyse: Statslig virksomhed

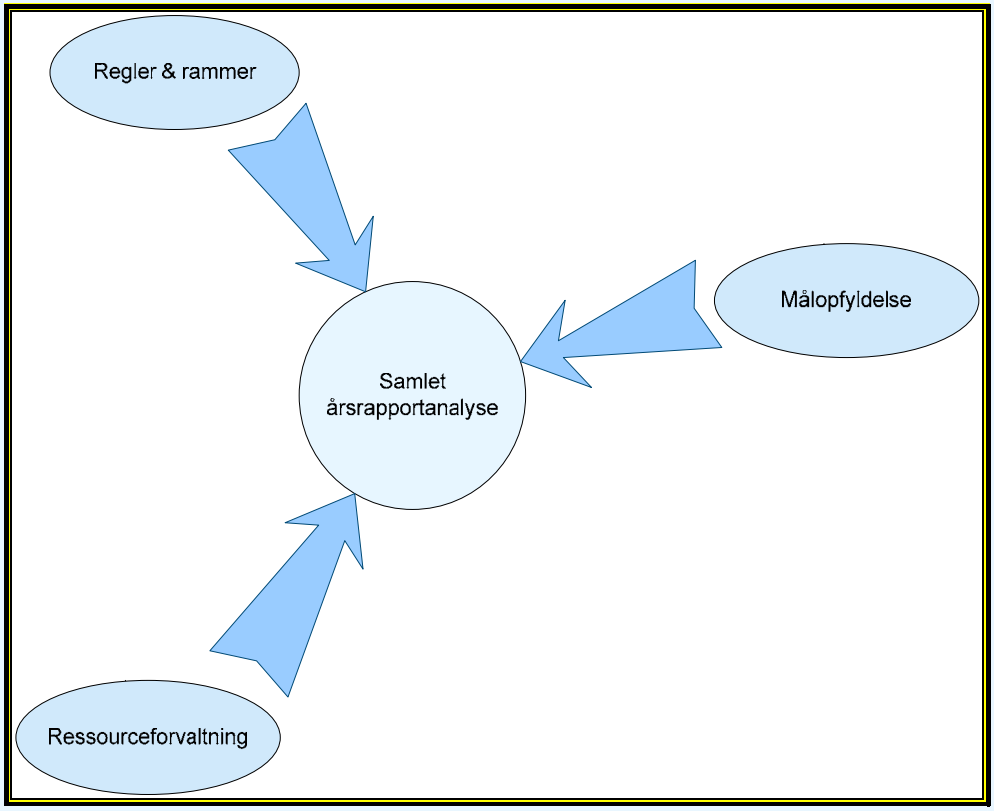

Årsrapporten skal også i videst muligt omfang belyse, om virksomheden leverer sine ydelser som forudsat. Dette analyseområde benævnes målopfyldelse. Der er behov for at belyse både omfang og kvalitet af ydelsen. En statslig virksomheds ydelser er normalt ikke prisfastsat, og produktionsmål indgår heller ikke i et finansielt regnskab for en statslig virksomhed. Analysen af målopfyldelse vil derfor være en kvalitativ analyse tilpasset efter den enkelte statslige virksomheds særegne produktion.

Boks 2.6. De tre hjørnesten i analysen	
Regler & rammer	Følg op på regeloverholdelse og se, hvor store virksomhedens udsvingsrammer er inden for reglerne
Ressourceforvaltning	Følg op på, hvordan virksomheden forvalter sine ressourcer
Målopfyldelse	Følg op på resultatmål og effekter af produktionen

Kapitel 3. Analyse af årsrapporten

I dette kapitel beskrives trin for trin, hvordan analyserammen, der blev præsenteret i kapitel 2, i praksis kan anvendes til at analysere en statslig årsrapport. Som opsamling vises en oversigt over alle de nøgletal, der bliver gennemgået på de følgende sider. I kapitel 4 beskrives, hvordan samme analysemodel kan anvendes på måneds- og kvartalsregnskaber samt hvilke analyser, der yderligere kan foretages, såfremt de relevante informationer er til stede.

I gennemgangen af analysens seks trin refereres ofte til bestemte poster i regnskabet. For at markere, at der er tale om konkrete poster i regnskabet er disse markeret med *kursiv*. Regnskabsposterne kan genfindes enten i resultatopgørelsen, balancen, pengestrømsopgørelsen eller i noterne. De tre førstnævnte elementer af regnskabet er gengivet i bilag 2. Det anbefales at slå op i bilag 2, hvis du er i tvivl om, hvilke regnskabsposter der er tale om eller i tvivl om, hvad de dækker over. Flere regnskabsposter er sumposter, der sammentæller andre poster. Fx. er regnskabsposten: *Årets resultat* en sammentælling af: *Resultat før ekstraordinære poster* + *ekstraordinære poster*.

Analysen af en årsrapport udgøres af seks trin. I dette kapitel gennemgår vi de seks trin et for et. Hvis du på et tidspunkt bliver i tvivl på hvilket trin i analysen du befinder dig på, så gå tilbage til den nærmeste tocifrede underoverskrift og genfind et af nedenstående trin.

Boks 3.1. Analysemetode: Trin for trin	
1	Klar til analyse
2	Præsentation af virksomheden
3	Regler & rammer
4	Ressourceforvaltning
5	Målopfyldelse
6	Sammenfatning

Vi anbefaler, at du undervejs i dette kapitel slår op i bilag 1 for at se eksempler på, hvordan analysen er foretaget på henholdsvis Økonomistyrelsens og Fiskeridirektoratets årsrapport for 2005.

3.1 Klar til analysen

Før du går i gang med selve analysen er der et par ting du lige skal gøre. Første trin af analysen er at indsamle relevant materiale, undersøge om der

er særlige forhold, der gør sig gældende for virksomheden i bevillingslovene og skabe et overblik over regnskabet.

Indsamling af materiale

Først skal du sikre dig, at du har det nødvendige materiale og informationer til at lave analysen. Det relevante materiale er udover virksomhedens årsrapport for det pågældende regnskabsår også de tilsvarende bevillingslove. Derudover er det relevant at have regelgrundlaget for virksomhedens udarbejdelse af årsrapporten ved hånden. Til sidst er det interessant at have noget at sammenligne virksomhedens årsrapport op i mod. Det kan være samme virksomheds årsrapporter et par år tilbage og det kan være årsrapporter for sammenlignelige virksomheder, fx en statslig virksomhed, der producerer sammen type ydelse.

- Virksomhedens årsrapport for det pågældende år
- Bevillingslovene for det pågældende år (finanslov og tillægsbevillingslov)
- Regelgrundlag (Budgetvejledning, vejledningen om udarbejdelse af årsrapport og vejledning om likviditet i staten etc.)
- Virksomhedens årsrapporter fra tidligere år til sammenligning
- Andre statslige virksomheders årsrapporter til sammenligning

Informationer fra bevillingslovene

Undersøg hvilke bevillingsbestemmelser, der gælder for virksomheden. Det er typisk interessant at se på hvilke *særlige bevillingsbestemmelser*, der er knyttet til den enkelte hovedkonto. I de særligere bevillingsbestemmelser skal stå undtagelser fra budgetvejledningen. Det kan eksempelvis være overførselsadgang mellem flere hovedkonti inden for sammen ministeransvarsområde, eller det kan være særlige regler for videreførsel af uforbrugte midler.

Anvendt regnskabspraksis

I årsrapporten kan du endvidere undersøge om den anvendte regnskabspraksis er uden kontinuitetsbrud. Hvis der er ændringer i regnskabspraksis, bør det undersøges, hvad ændringerne betyder for regnskabet, samt hvad begrundelserne for kontinuitetsbrud er.

Rens regnskabet for ekstraordinære poster

Hvis virksomheden har haft store ekstraordinære gevinster eller tab i et år, vil en regnskabsanalyse lavet på baggrund af det resultat ikke sige så meget om det ordinære resultat. *Ekstraordinære poster* skal derfor ”renses ud” af regnskabet, for at man kan vurdere virksomheden.

Det er særligt vigtigt at rense de ekstraordinære poster ud i de tilfælde, hvor en virksomhed har et dårligt resultat på den ordinære drift, der opvejes af *ekstraordinære indtægter*. Ekstraordinære indtægter kan ikke forventes at redde underskuddet på virksomhedens ordinære drift igen året efter. Det er

derfor vigtigt at indrette den ordinære drift, således at den ikke giver underskud igen året efter, også selv om problemet ikke kan ses på bundlinien.

Omvendt har *ekstraordinære omkostninger* den modsatte virkning. Hvis virksomhedens ordinære drift ellers er sund, så er det ikke alarmerende hvis virksomheden et år har et underskud grundet en ekstraordinær omkostning. Det ligger i begrebet ekstraordinære omkostninger, at omkostningerne ikke kommer igen året efter, hvilket gør årets underskud mindre problematisk.

Størrelsesforhold og tidsserier

For at få et bedre overblik over regnskabet anbefales det at sætte regnskabstallene i forhold til en fast målestok. Denne målestok skal være udtryk for virksomhedens størrelse, hvilket fx kan være de samlede aktiver, de *ordinære driftsindtægter i alt* eller bruttoudgiftsbevillingen. Dette hjælper med at vurdere, hvorvidt der er tale om et stort eller mindre beløb relativt set. Et underskud på 1 mio. kr. er uvæsentligt ud fra en bruttoudgiftsbevilling på 527 mio. kr., men væsentlig ud fra en bevilling på 5 mio. kr.

Common size oversigt:
Med en common size oversigt omregnes regnskabsposterne til procent af en fast størrelse. Herved sættes regnskabsposterne i forhold til hinanden.

- Omregn resultatopgørelsen til % af *ordinære driftsindtægter i alt*
- Balancen omregnes til % af aktivmasse (balancesum)

Indeksoversigt:
Desuden kan regnskabsposterne omregnes til indekstal for at tydeliggøre den relative udvikling i regnskabsposterne over tid.

- Vælg basisår (vælg om muligt et repræsentativt regnskabsår)
- Omregn i de efterfølgende/foregående regnskabsår de respektive regnskabsposter til % af værdierne i basisåret

En common size oversigt og en indeksoversigt giver et godt overblik over udviklingen samt muliggør sammenligninger på tværs af virksomheder eller ministerområder.

I bilag 1 side 54-59 i analysen af Økonomistyrelsens årsrapport 2005 er disse opstillinger foretaget og kommenteret. Det kan være en god hjælp at se disse for at få illustreret ovenstående.

Følg udviklingen og udviklingstendensen ved at lave tidsserier af nøgletallene. En tidsserie må gerne være 5 år for at kunne give et billede af fluktuationerne og udviklingen. I årsrapporten skal virksomheden medtage 3 år: regnskabsåret, sidste regnskabsår og et budgetår. Når man udarbejder denne analyse kan man supplere med regnskabstal fra flere år tilbage ved at

finde disse tal i tidligere års årsrapporter. Der skal dog gøres opmærksom på, at det vil vare nogle år før man kan bruge længere tidsserier grundet overgangen til omkostningsbevillinger. For de pilotvirksomheder, der overgik til omkostningsbevillinger i regnskabsåret 2005, kan der for eksempel laves sammenligning for tre regnskabsår i 2007.

Generelt kan siges, at en regnskabsanalyse med en tidsserie over få år skal tillægges mindre vægt i forhold til at vurdere virksomhedens udvikling end en regnskabsanalyse, der inddrager flere regnskabsår.

3.2 Præsentation af virksomheden

Informationer fra beretningen i årsrapporten

Du bør som regel starte med en kort præsentation af virksomheden, så alle parter er klar over hvilken slags virksomhed, der er tale om. Dette kan du gøre med udgangspunkt i beretningen i årsrapporten. I beretningen giver virksomheden en kortfattet introduktion til dens virkeområde samt til årets faglige og finansielle resultater.

Det er muligt at supplere virksomhedens egen præsentation i beretningen med oplysninger fra fx virksomhedens hjemmeside. Der kan være informationer om personaleforhold, omkostningsforhold og om eventuelle konkurrenceforhold m.v. Se bilag 1 side 59 eller side 82 for et eksempel på en præsentation af en virksomhed.

Beretningen

Beretningen er virksomhedens hjælp til, at regnskabslæseren kan forstå de opnåede resultater i det forgangne år samt til at kigge ind i de kommende år. Statslige virksomheder er underlagt en række krav til, hvad der skal indgå i beretningen. Disse krav kan læses i vejledningen til udarbejdelse af årsrapport.

Det er også i beretningen, at man som læser af en årsrapport kan få svar på helt grundlæggende spørgsmål som: Hvad laver virksomheden? Hvilket ministeransvarsområde hører den til? Hvordan er virksomheden organiseret? Hvad er virksomhedens vision, mission og hovedopgaver?

I årsrapportens beretningsdel er der fire figurer med nøgletal fra det finansielle regnskab. Formålet med figurerne er at formidle virksomhedens finansielle resultat i overbliksform. Figurerne er obligatoriske for virksomhederne i deres årsrapporter. Nedenfor foretages en gennemgang af, hvordan disse figurer skal forstås.

Figur 3.1. Indtægter og omkostninger
Figur 3.1. illustrerer forholdet mellem virksomhedens indtægter og omkostninger.

Figuren viser også sammensætningen af virksomhedens indtægter, dvs. indtægtsførte bevillinger og øvrige indtægter. Forskellen mellem søjlerne svarer til *årets resultat*.

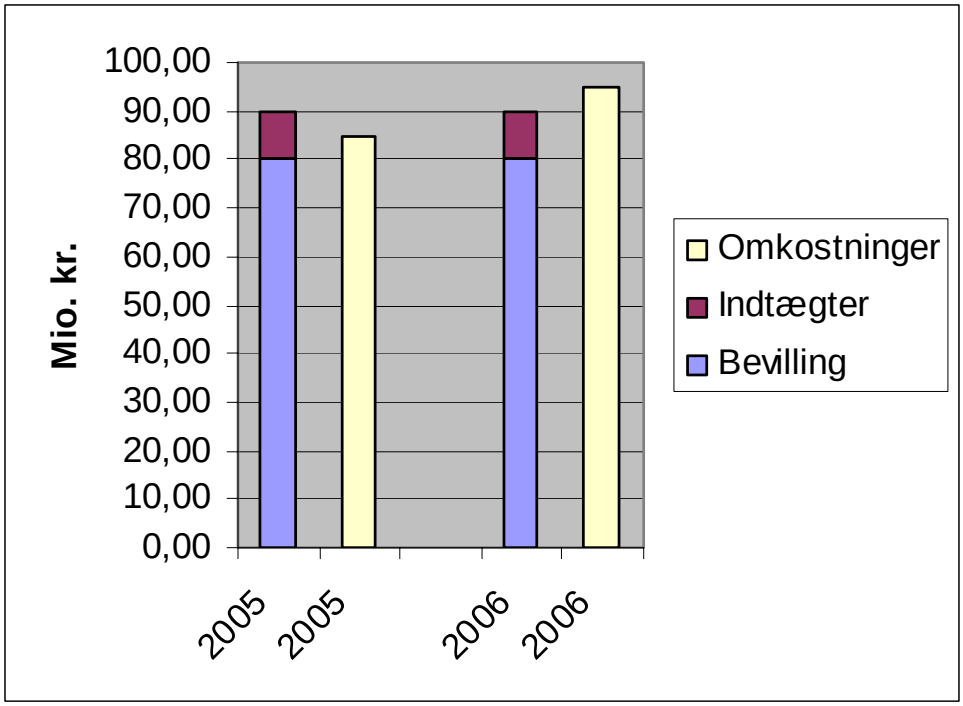

Af figuren ses det, at virksomhedens bevilling og indtægter i dette eksempel er helt ens for 2005 og 2006. Omkostningerne derimod ændrer sig. Omkostningerne er lavere end bevillinger og indtægter i 2005, hvilket betyder, at virksomheden har et overskud i 2005.

Af figuren fremgår det, at der er tale om et relativt begrænset overskud i forhold til omsætningen (bevilling + indtægter). I 2006 er omkostningerne højere end bevillinger og indtægter, hvilket betyder, at virksomheden budgetterer med et underskud for 2006. Proportionerne fremgår af figuren. Ud fra figuren kan ses, at underskuddet i 2006 opvejes af overskuddet i 2005.

Figur 3.2. Låneramme og SKB-gæld
Figur 3.2. viser sammensætningen af virksomhedens finansiering af investeringer. Figuren sammenholder virksomhedens samlede SKB-gæld med lånerammen, så det kan ses, om lånerammen overholdes.

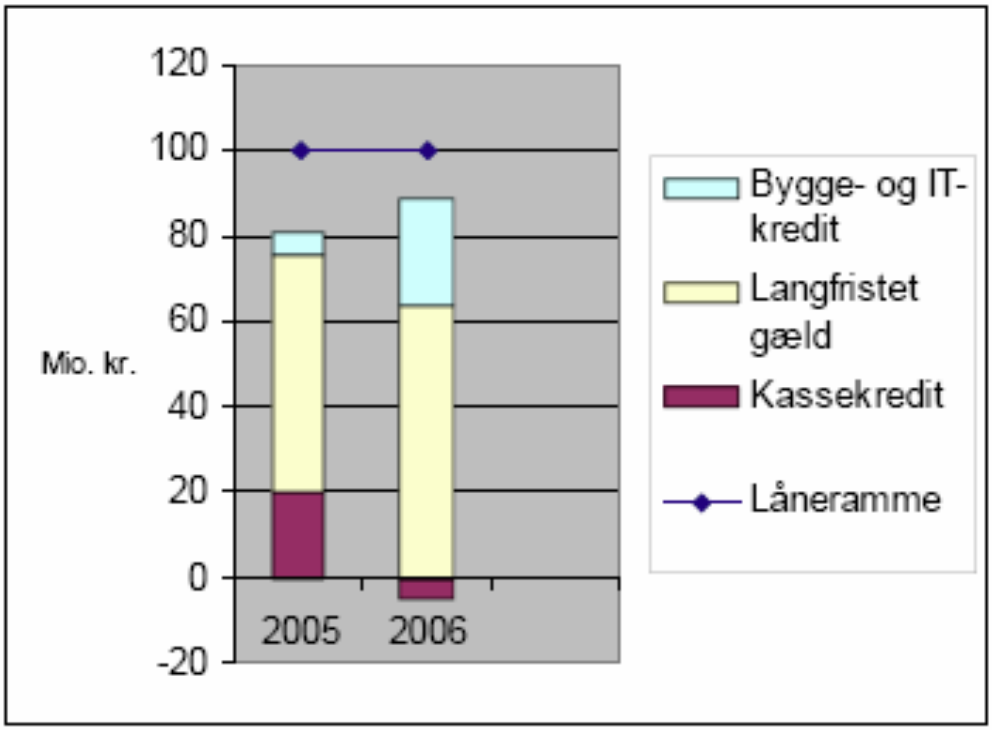

Den grafiske fremstilling er udformet således, at en positiv saldo på virksomhedens kassekredit ikke medregnes i lånerammen, dvs. i overensstemmelse med disponeringsreglerne.

Disponeringsreglerne for bevillingspiloterne i 2005 fremgår af: "*Ny statslig likviditets- og finansieringsordning*" af 22. december 2004. Vær opmærksom på at reglerne er revideret fra og med 2007. Begreberne SKB-gæld og låneramme er ligeledes forklaret i denne vejledning.

Det væsentligste at konstatere ud fra figuren er, at virksomheden i begge de viste år holder sig inden for lånerammen. Lånerammen fremgår som en del af bevillingsforudsætningerne på af finansloven og er dermed en del af bevillingsloven.

Dernæst kan det konstateres, at virksomheden har forøget sin gæld fra 2005 til 2006. Den nye gæld er optaget på Bygge- og IT-kreditten (FF6), og den udgør en væsentlig del af den samlede gæld i 2006. Heraf kan det ses, at virksomheden i 2006 har igangsat et større eller flere mindre udviklingsprojekter. Generelt kan siges, at en stor stigning i Bygge- og IT-kreditten (FF6) og dermed i antallet af udviklingsprojekter bør påkalde sig en vis interesse, da udviklingsprojekter er mere risikobetonede end aktiver, der allerede er klar til ibrugtagning.
Til sidst skal det bemærkes, at kassekreditten har ændret sig væsentligt. Fra et træk på 20 mio. kr. i 2005 til et overskud på et par millioner i 2006.

For uddybende oplysninger om henholdsvis låneramme og SKB-gæld henvises til "Budgetvejledning 2006" punkt 2.6.4 og "Introduktion til et

omkostningsbaseret bevillingssystem" 2006, begge publikationer fra Finansministeriet. Endvidere behandles SKB-konti og herunder SKB-gæld nærmere i et efterfølgende afsnit "Opfølgning på likviditet og låneramme" på side 23 i denne vejledning.

Figur 3.3. Egenkapitalens sammensætning
Figuren viser egenkapitalens sammensætning, hvor det overførte overskud kan sammenholdes med startkapitalen.

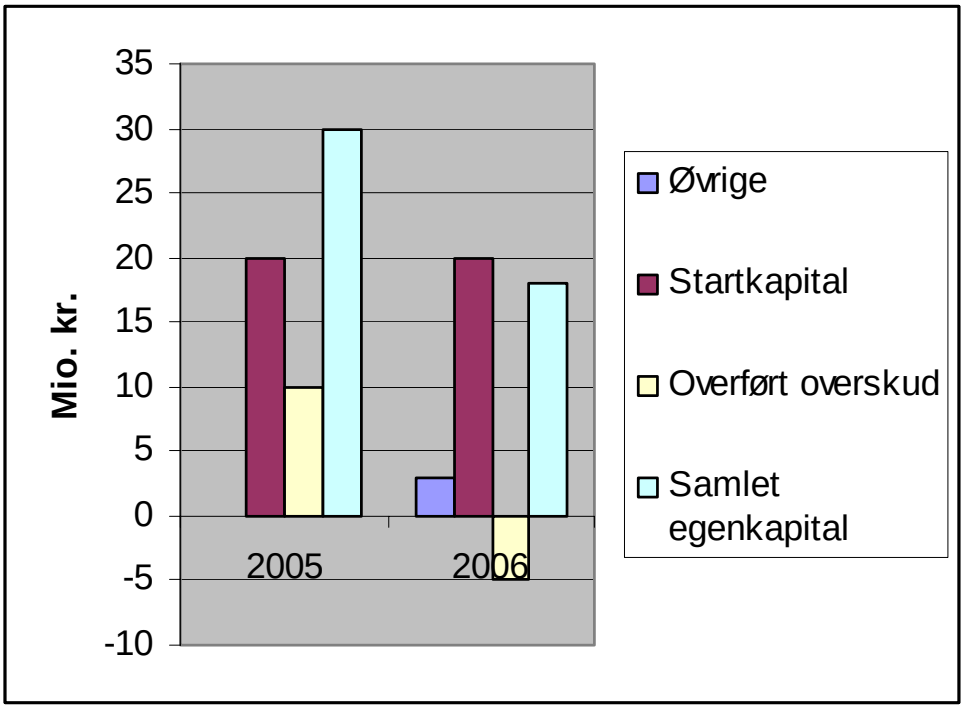

Figuren viser, at virksomhedens samlede egenkapital er faldet væsentligt fra 2005 til 2006. Faldet skyldes udviklingen i *overført overskud*, der er gået fra 10 mio. kr. til – 5 mio. kr. Det betyder med andre ord, at virksomheden har overført et negativt resultat på resultatopgørelsen til balancen i 2006, dvs. større omkostninger end bevillinger i indeværende regnskabsår.

Den samlede egenkapital er i 2006 mindre end *startkapitalen*, herfra kan det læses, at virksomheden har et akkumuleret overført underskud.

Ifølge disponeringsreglerne i Budgetvejledningen 2006 gældende fra 2007 skal det akkumulerede underskud hentes ind over tre år, idet saldoen for *overført overskud* ikke må være negativ fire år i træk.

For yderligere oplysninger om egenkapitalens bestanddele og indholdet heri henvises til bilag 2, hvor dette uddybes.

Figur 3.4. Faktorsammensætning
Faktorsammensætningen er omkostningernes fordeling på løn, af- og nedskrivninger og øvrige omkostninger.

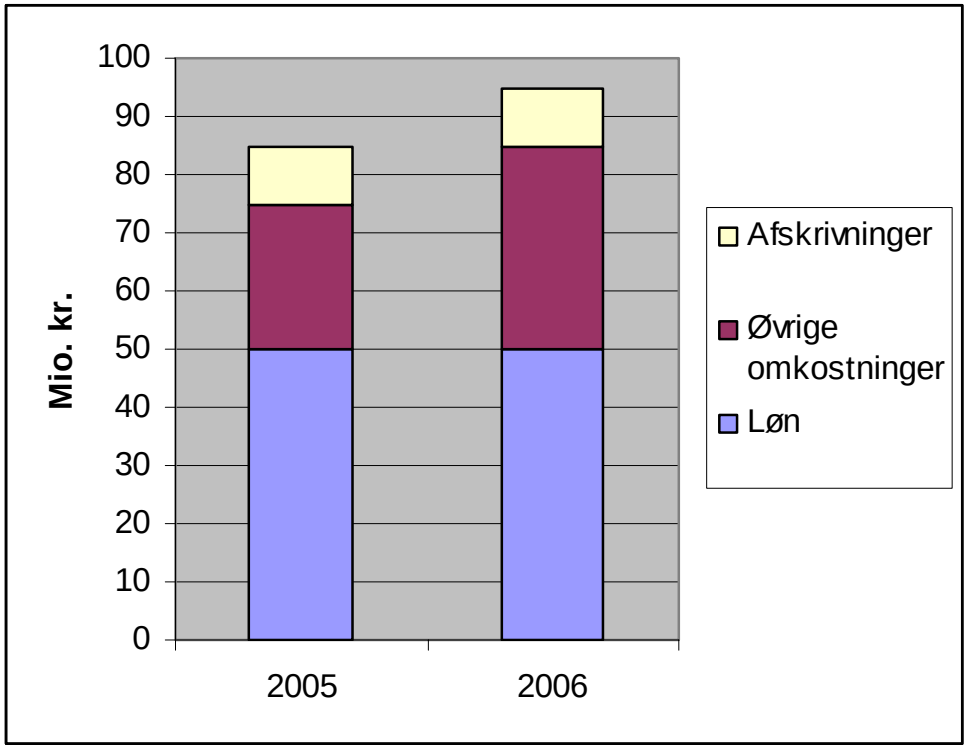

Faktorsammensætningen viser dels, hvor "løntung" virksomheden er, samt i hvor høj grad virksomhedens omkostninger er bundet til afskrivninger. Faktorsammensætningen siger noget om en virksomheds skalerbarhed. Med skalerbarhed menes virksomhedens evne til at nedbringe omkostningsniveauet eller omkostningernes sammensætning. Eksempelvis lader afskrivninger sig ikke umiddelbart ændre på kort sigt, hvorfor virksomheden vil være "bundet" af denne omkostningstype over en periode, med mindre virksomheden sælger aktivet til mindst den bogførte værdi.

Af figuren fremgår det, at virksomhedens lønomkostninger udgør den største andel af virksomhedens omkostninger. Samtidig er omkostningerne til løn ikke steget fra 2005 til 2006 i modsætning til de øvrige omkostninger, der er steget relativt meget. Det betyder også, at omkostningerne til løn udgør en mindre andel af de samlede omkostninger i 2006 end i 2005.

Til dette afsnit kan knyttes en bemærkning til virksomhedens anvendte regnskabspraksis, såfremt der er noget relevant at bemærke hertil.

3.3 Regler & rammer

I de følgende tre afsnit gennemgås de tre hjørnesten i en analyse af en statslig årsrapport. I afsnittene præsenteres en række nøgletal til at understøtte analysen af årsrapporten.

Nøgletallene præsenteres et ad gangen i en boks, hvoraf nøgletallets navn og beregningsmetode fremgår. Derefter følger en tekst, der fortolker på, hvad nøgletallet kan udtale sig om. Afslutningsvis for hvert nøgletal er indsat en boks med eksempler på, hvilke spørgsmål det kunne være relevant at stille til virksomheden ud fra det enkelte nøgletal. Nøgletallene er nummeret således, at de er lette at genfinde i bilag 1: i analyserne af henholdsvis Økonomistyrelsens og Fiskeridirektoratets årsrapport 2005. I analyserne finder du beregninger af nøgletallene.

Først vurderes virksomhedens rammeudnyttelse og derigennem dens ledelsesmæssige dispositionsmuligheder.

For at vurdere virksomhedens manøvrerum, er det relevant at se på virksomhedens mulighed for at bruge opsparede midler, overholdelse af disponeringsregler samt dens muligheder for at foretage investeringer, som er lånefinansieret.

Der ses ikke på overholdelse af lønsumsloft, da bevillingspiloterne, i den første bølge med overgang til omkostningsbevillinger på finanslov 2005, alle var undtaget lønsumsstyring.

Nøgletal 1: Negativ udsvingsrate

Af budgetvejledning 2006 side 49 (punkt 2.6.7.2 Disposition af årets overskud) fremgår det, at *årets resultat* efter reservation og bortfald overføres til egenkapitalen som *overført overskud*. Saldoen for et *overført overskud* under egenkapitalen kan være negativ, men blot tre år i træk, og den negative saldo må maksimalt være på størrelse med *startkapitalen*. Sagt med andre ord er værdien af startkapitalen lig med udsvingsgrænsen for virksomhedens akkumulerede negative underskud.

Man kan undersøge, hvor stor en margin virksomheden har i forhold til virksomhedens negative udsvingsgrænse. Det gøres ved at se på, hvor stort det *overførte overskud* er i forhold til *startkapitalen*. Dette nøgletal kaldes Negativ udsvingsrate.

Nøgletal nr. 1: Negativ udsvingsrate
$Negativ\ udsvingsrate = \frac{overført\ overskud}{startkapital}$

Overført overskud samt værdien af startkapitalen kan ses af balancens passivside.
Se et eksempel på beregning af nøgletal 1 på side 63 og side 86 i bilag 1.

Beregningen viser, hvor langt fra den negative udsvingsgrænse virksomhedens *overførte overskud* er. Såfremt nøgletallet er større end nul, er det ensbetydende med, at det *overførte overskud* er større end *startkapitalen*. Befinder nøgletallet sig mellem -1 og 0, er der tale om et underskud, der befinder sig inden for rammerne af den tilladte udsvingsgrænse. Nøgletal med en værdi lavere end -1 vil således være ensbetydende med, at udsvingsgrænsen overskrides.

Hvis en virksomhed eksempelvis har en negativ udsvingsrate på omkring 2, vil det med andre ord sige at virksomhedens overførte overskud er positivt og to gange så stort som virksomhedens tilladte negative udsvingsgrænse.

Spørgsmål (nøgletal nr. 1):
• Hvis virksomheden er tæt på den negative udsvingsgrænse, kan der stilles spørgsmål om, hvorvidt virksomheden det kommende regnskabsår har forventning om at rette op denne udvikling.

Nøgletal 2: Akkumuleret overskudsgrad

Nøgletal nr. 2: Akkumuleret udsvingsandel
$\textit{Akkumuleret overskudsgrad} = \dfrac{\textit{overført overskud}}{\textit{bruttoudgiftsbevillingen}} \text{ x } 100$

Overført overskud kan ses af balancens passivside, mens bruttoudgiftsbevillingen findes i bevillings- og budgetoversigten i den ajourførte udgave af finanslov 2005.
Se et eksempel på beregning af nøgletal 2 på side 64 og side 86 i bilag 1.

Med dette nøgletal er det muligt at vurdere virksomhedens overførte overskud i forhold til bruttoudgiftsbevillingen. Bruttoudgiftsbevillingen anvendes i nøgletallet som udtryk for virksomhedens størrelse.

For den enkelte virksomhed kan det ses som en fordel af have en vis beholdning af *overført overskud*, idet det giver virksomhedens ledelse større manøvrerum. Det er imidlertid ikke et selvstændigt formål med statslig virksomhedsdrift at akkumulere overskud. De statslige virksomheder skal særskilt reservere midler til ikke udførte opgaver. Endvidere skal investeringer lånefinansieres. Begge forhold mindsker begrundelsen for at have midler til virksomhedens frie disposition.

Den akkumulerede udsvingsgrad udtale sig om virksomhedens akkumulerede *overførte overskud*. Hvis den akkumulerede overskudsgrad er høj er der tale om at virksomheden har en høj beholdning af frie midler. Der er således ikke tale om et enkelt års overskud, der måske ikke er repræsentativt.

Spørgsmål (nøgletal nr. 2):
• Hvad er det høje/lave akkumulerede overskud udtryk for? (Er der fx tale om for høj bevilling, bortfaldne opgaver, effektiv opgaveløsning eller ikke løste opgaver, der ikke er foretaget reserveringer til?) • Har virksomheden et formål med op- eller nedsparingen?

En statslig virksomhedens egenkapital kan læses af balancen og består udover det *overførte overskud* også af *startkapital* og *reserveret egenkapital*. Der henvises til bilag 2 for yderligere information om egenkapitalens sammensætning og indhold.

Opfølgning på likviditet og låneramme

Oplysningerne i virksomhedens finansielle regnskab giver mulighed for at se, om virksomheden har holdt sig inden for de rammer, som er angivet i likviditetsordningen pr. d. 31/12 for regnskabsåret, herunder om lånerammen var overholdt pr. denne dato.

Virksomheden skal til årsrapporten udarbejde en pengestrømsopgørelse. I bilag 2 gennemgås, hvad du som ekstern læser kan læse ud af pengestrømsopgørelsen.

Med den nye statslige likviditets- og finansieringsordning er der indført fire likviditetskonti i Statens Koncernbetalinger.

Boks 3.2. De fire nye statslige likviditetskonti	
FF7	Kontoen fungerer som en kassekredit, hvor saldoen som udgangspunkt vil svinge omkring nul.
FF5	På denne konto posteres likvider i forbindelse med en afstemning af nettoomsætningsformuen, reserveret bevilling og hensættelser.
FF6	Kontoen anvendes ved afregning af betalinger vedrørende igangværende bygge- og IT-udviklingsaktiviteter. Når investeringen er færdig og aktiveres, overføres gælden til Langfristet gæld (FF4).
FF4	Kontoen anvendes til investeringsudgifter, der ikke finansieres gennem Bygge- og IT-kredit (FF6). Den langfristede gæld afdrages løbende.

Renterne på disse konti er asymmetrisk fastsat, således at indlånsrenten generelt er lavere end udlånsrenten. Ligeledes er renterne fastsat således, at Bygge- og IT-kredit (FF6) har en højere udlånsrente end udlånsrenten på Finansieringskonto (FF7), der igen har en højere udlånsrente end renten på den Langfristede gæld (FF4). Endelig skal nævnes den Uforrentet konto (FF5), der selvsagt ikke forrentes.

Rentestrukturen er fastsat for at skabe incitament til at udskyde udbetalinger og fremrykke indbetalinger. Ligeledes skaber rentestrukturen incitamenter

til at færdiggøre bygge- og IT-projekter samt incitamenter til at benytte indeståender på den kortfristede finansieringskonto til nedbringelse af den langfristede gæld.

Dette betyder, at virksomhederne gennem en effektiv likviditetsstyring kan sikre, at de opnår mindst mulige renteudgifter eller størst mulige renteindtægter.

For yderligere oplysninger om likviditetsordningen henvises til ”Introduktion til et omkostningsbaseret bevillingssystem”, Finansministeriet 2006.

Kontrol af likviditetsdisponeringsreglerne

Virksomheden skal ved intern opfølgning sikre, at de fastsatte disponeringsregler for de fire forskellige SKB-konti i likviditets- og finansieringsordningen overholdes.

Virksomheden skal som udgangspunkt ikke afrapportere på likviditets- og finansieringsordningen i årsrapporten. Blot i de tilfælde hvor disponeringsreglerne ikke er overholdt, skal dette fremgå af årsrapporten. Disponeringsreglerne fremgår af retningslinierne i; ”Ny statslig likviditets- og finansieringsordning” af 22. december 2004 på www.oes.dk.

Nøgletal 3: Udnyttelsesgrad af lånerammen

Jf. ”Budgetvejledning 2006”, punkt 2.6.4 er der for hver virksomhed fastsat en låneramme i anmærkningerne til finanslovsforslaget. Lånerammen omfatter virksomhedens langfristede gæld samt det kortfristede mellemværende under likviditetsordningen.

Boks 3.3. Lånerammen
Lånerammen er et loft for statsvirksomhedernes samlede gæld på de rentebærende statslige konti. Lånerammen giver samtidig virksomhederne hjemmel til at foretage lånefinansierede investeringer. Virksomhedens mulighed for at udnytte frirummet under lånerammen afhænger dog af, hvorvidt virksomheden har bevilling til at dække afskrivningerne af deres investeringer. Endvidere må den samlede langfristede gæld ikke overstige aktivmassen, hvilket betyder, at virksomhederne skal afdrage på deres gæld i takt med, at aktiverne afskrives. Virksomheden vil fortsat skulle forelægge investeringer over forelæggelsesgrænsen for Finansudvalget.

Ud fra tallene i årsrapporten kan det blot undersøges, om lånerammen var overholdt den 31/12 for det pågældende år. Lånerammen må ikke overskrides på noget tidspunkt i løbet af året. Den egentlige opfølgning på

denne disponeringsregel skal ske ved en løbende intern kontrol ud fra månedlige og kvartalsvise regnskabstal.

For yderligere information om lånerammen henvises til "Introduktion til et omkostningsbaseret bevillingssystem" 2006.

Boks 3.4: Overholdelse af lånerammen

Sådan kontrollerer du om lånerammen er overholdt:
Lånerammen kontrolleres for en given dato. Saldiene på de tre likviditetskonti Langfristet gæld (FF4), Bygge- og IT-kredit (FF6) og Finansieringskonto (FF7) sammentælles. Et eventuelt indestående på Finansieringskonto (FF7) trækkes ikke fra gælden på Langfristet gæld (FF4) og Bygge- og IT-kredit (FF6), idet trækket på lånerammen opgøres brutto.

Saldo på Langfristet gæld (FF4) (pr. definition ≤ 0)
Saldo på Bygge- og IT-kredit (FF6) (pr. definition ≤ 0)
Saldo på Finansieringskonto (FF7) (medregnes blot ved negativ saldo)
Samlet sum af gæld (brutto) ≤ Lånerammen

Saldiene på FF4 og FF6 findes på balancens passivside, mens saldoen på FF7 findes på balancens aktivside. Lånerammen kan aflæses af finansieringsoversigten i den ajourførte udgave af finanslov 2005.
Se et eksempel på beregning af nøgletal 3 på side 65 og side 87 i bilag 1.

Nøgletal nr. 3 Udnyttelsesgrad af lånerammen

$$\text{Udnyttelsesgrad af lånerammen} = \frac{\textit{træk på lånerammen}}{\textit{lånerammen}} \times 100$$

Da lånerammen ikke må overskrides, er det altid værd at bemærke, hvis udnyttelsesgraden af lånerammen er tæt på 100 %. Såfremt udnyttelsesgraden af lånerammen fx er mellem 90 til 100 %, kan man forhøre sig hos virksomheden, om hvordan virksomheden forventer, at udnyttelsen af lånerammen vil udvikle sig det kommende år? Og om virksomheden vurderer, om der er behov for en forøgelse af lånerammen?

Hvis udnyttelsesgraden er meget lav – fx under 60 % - bør man spørge virksomheden om baggrunden for den lave udnyttelse. Det kan være helt planmæssigt, at lånerammen er lavt udnyttet, idet lånerammen er fast samtidig med at lånebehovet fluktuerer. Lånerammen er derfor fastsat efter det højeste forventede lånebehov.

En lav udnyttelsesgrad af lånerammen kan dog også betyde, at planlagte investeringer ikke er foretaget, evt. fordi disse er udskudt til året efter. Denne forklaring kan blot læses ud af årsrapporten, såfremt virksomheden

har bemærket det i teksten. Som nævnt kan der også være andre forklaringer, så ved en lav udnyttelsesgrad af lånerammen bør man spørge virksomheden om baggrunden herfor.

Det kan være en fordel at se eksemplerne i bilag 1 side 65 og side 87 vedr. kontrol af overholdelse af lånerammen, idet konkrete beregninger kan gøre det lettere at forstå ovenstående beskrivelse.

Spørgsmål (til nøgletal nr. 3):
• Hvad skyldes virksomhedens relativt lave/høje træk på lånerammen? • Hvordan forventer virksomheden, at trækket vil ændre sig i de kommende år?

3.4 Ressourceforvaltning

Formålet med ressourceforvaltningen er at følge op på, hvordan virksomheden forvalter sine ressourcer. De analyseområder, der inddrages under ressourceforvaltning giver hver især ikke nogen direkte information om effektivitet, men kan, set i sammenhæng med andre informationer, opfattes som indikatorer for effektiv adfærd.

Det ligger som en grundlæggende forudsætning for den offentlige forvaltning, at man som skattefinansieret virksomhed har en forpligtelse til at agere sparsommeligt, produktivt og effektivt. En analyse af årsrapporten kan ikke give et entydigt svar på om den pågældende virksomhed så også lever op til dette, men analysen kan give indikationer på hvilke områder virksomheden skal have sit fokus på at forbedre.

I følgende nøgletal anvendes ofte regnskabsposten: *Driftsindtægter i alt* til at sætte et andet tal i perspektiv. I den private sektor anvender man tilsvarende regnskabsposten: *omsætningen*. De to regnskabsposter er hinandens pendanter i hhv. et privat og et statsligt regnskab.

I dette afsnit ser vi på nøgletal inden for fire analyseområder:

- Finansieringsgrundlag
- Produktionsfaktorer
- Likviditet og pengestrømsopgørelse
- Egenkapital

Finansieringsgrund omhandler årets resultat og virksomhedens indtægter. Produktionsfaktorer beskæftiger sig med virksomhedens aktiver og personale. Likviditet omhandler pengestrømsopgørelsen og egenkapital beskæftiger sig med virksomhedens soliditet.

Det ligger inden for analyseområdet produktionsfaktorer også at se på virksomhedens håndtering af sine medarbejderressourcer. Virksomhederne kan udarbejde en række nøgletal vedr. medarbejdere såsom

medarbejderomsætningshastighed, gennemsnitlig sygefravær pr. medarbejder eller udgifter til videreuddannelse pr. medarbejder. Vi har dog valgt ikke at gå nærmere ind i disse nøgletal, da informationerne til at beregne dem ikke er obligatoriske at medtage i årsrapporten. Personalestyrelsen offentliggør hvert år en række medarbejderrelaterede nøgletal og statistik beregnet på at indarbejde i årsrapporterne.

Finansieringsgrundlag

Nøgletal 4: Overskudsgrad

For en statslig virksomhed er overskudsgraden et udtryk for udnyttelsen af det økonomiske råderum, som den har gennem sine driftsindtægter: *bevilling + indtægter fra salg*. Ved en overskudgrad på 10 % er kun 90 % af det bevillingsmæssige råderum udnyttet. Omvendt betyder en negativ overskudsgrad, at råderummet er udnyttet mere end 100 %. Såfremt overskudsgraden svinger lige omkring nul, er det en indikation af, at virksomheden løbende anvender sin fulde bevilling.

Overskudsgraden adskiller sig fra den akkumulerede udsvingsandel ved at betragte overskuddet for det enkelte år, hvorimod der ved den akkumulerede udsvingsandel ses på det akkumulerede overskud.

Nøgletal nr. 4: Overskudsgrad
$$Overskudssgrad = \frac{\text{årets resultat}}{\text{ordinære driftsindtægter i alt}} \text{ x } 100$$

Årets resultat samt de ordinære driftsindtægter i alt findes i resultatopgørelsen.
Se et eksempel på beregning af nøgletal 4 på side 66 og side 89 i bilag 1.

Overskudsgraden skal desuden ses i sammenhæng med, om virksomheden i forvejen har et akkumuleret overskud eller underskud, som virksomheden hhv. kan forbruge af eller skal betale af på. Såfremt der er store udsving, bør det først undersøges, om disse over årene opvejer hinanden, eller om de konstant er enten positive eller negative. Såfremt sådanne udsving opvejer hinanden, kan det konstateres, at virksomheden anvender sin bevilling fuldt ud, dog med den tilføjelse at det skal ses over nogle år.

Særligt set over en længere periode kan dette nøgletal foranledige en række spørgsmål, idet der ved fortsat høje overskudsgrader kan sættes spørgsmålstegn ved bevillingens størrelse.

Såfremt overskudsgraden konstant er positiv, betyder det, at virksomheden ikke udnytter sin bevilling, enten fordi virksomheden er effektiv, eller fordi bevillingen er for høj. Dette kan anses for problematisk, idet akkumulering af overskud ikke er at formål for en statslig virksomhed. Hertil kommer at virksomheden ikke skal spare op til investeringer, da de lånefinansieres.

Virksomheden skal heller ikke spare op til at imødegå eventuelle budgettilpasninger, idet formålet med disse ofte vil være, at virksomheden skal tilpasse sine aktiviteter.

Spørgsmål (nøgletal nr. 4):
• Hvis overskudsgraden i længere tid er et stykke fra nul såvel i positiv som i negativ retning, vil det være relevant at spørge ind til de bagvedliggende faktorer.

Nøgletal 5: Bevillingsandel

Virksomhedens *ordinære driftsindtægter* vil ofte primært bestå af bevilling og salgsindtægter. Hvor bevillingerne er politisk bestemte, vil øvrige indtægter, fx salgsindtægter, afhænge af afsætningen af virksomhedens ydelser. Derfor kan salgsindtægter være sværere at budgettere end den *indtægtsførte bevilling*. Derfor kan det være interessant at belyse, hvor meget salgsindtægterne varierer gennem årene samt den indtægtsførte bevillings andel af de samlede *ordinære driftsindtægter*.

Nøgletal nr. 5: Bevillingsandel
$Bevillingsandel = \frac{indtægtsført\,bevilling}{ordinære\ driftsindtægter\ i\ alt} \times 100$

Indtægtsført bevilling samt de ordinære driftsindtægter i alt findes i resultatopgørelsen.
Se et eksempel på beregning af nøgletal 5 på side 67 og side 89 i bilag 1.

En høj bevillingsandel vil indikere, at virksomheden kun i begrænset omfang er afhængig af andre finansieringskilder end bevillinger, mens en lav andel indebærer, at virksomheden må tilrettelægge sin økonomiske planlægning ud fra andre faktorer end finanslovsbevillinger, fx indtægter ved salg af ydelser. Dette kan dog medføre problemer i relation til budgetteringen.

Spørgsmål (nøgletal nr. 5):
• Hvor stabile er salgsindtægterne? • Hvordan sikrer virksomheden en god debitorstyring?

Nøgletal 6: Ekstraordinære poster

Såfremt virksomheden har *ekstraordinære indtægter* eller *udgifter*, skal disse altid beskrives i en note til resultatopgørelsen, jævnfør "Vejledning i udarbejdelse af årsrapporter for institutioner der deltager i forsøg med omkostningsbevillinger", 5. januar 2006.

I tilfælde af at virksomheden har ekstraordinære poster, er det interessant, at se dem i forhold til de *ordinære driftsomkostninger* for at vurdere deres omfang. Det er vigtigt at være opmærksom på, at der altid ligger en vurdering bag, om en omkostning vurderes at være ordinær eller

ekstraordinær. Hvad der betragtes som en ekstraordinærpost i staten er defineret i konteringsvejledningen og er gengivet i bilag under gennemgangen af resultatopgørelsens elementer.

Nøgletal nr. 6: Ekstraordinære poster
$\frac{\textit{ekstraordinære udgifter}}{\textit{udgifter i alt}}$ og $\frac{\textit{ekstraordinære indtægter}}{\textit{indtægter i alt}}$ x 100

Ekstraordinære udgifter og indtægter samt udgifter og indtægter i alt findes i resultatopgørelsen.
Se et eksempel på beregning af nøgletal 6 på side 67 og side 90 i bilag 1.

Hvis virksomheden har haft ekstraordinære indtægter eller udgifter, vil det ofte være relevant at belyse *årets resultat*, hvis dette renses for virkningen af de *ekstraordinære poster*. Såfremt der er tale om ekstraordinære indtægter, er det relevant at se på udsving i indtægterne, når der ses bort fra de ekstraordinære indtægter.

Er du som regnskabslæser ikke bekendt med årsagen til virksomhedens ekstraordinære poster, bør det give anledning til spørgsmål. Særligt såfremt der er tale om en betragtelig post i forhold til den ordinære drift. Et relevant spørgsmål i forhold til en ekstraordinær post er at få virksomhedens vurdering af, om den ekstraordinære post kan være tilbagevendende.

Spørgsmål (nøgletal nr. 6):
• Ekstraordinære poster giver anledning til at spørge til årsagen, samt om noget tilsvarende forventes de kommende år.

Nøgletal 7: Tab på debitorer

Hvis der er konstateret væsentlige tab på debitorer, skal dette beskrives i en note til tilgodehavender på aktivsiden, jævnfør "Vejledning i udarbejdelse af årsrapporter for institutioner der deltager i forsøg med omkostningsbevillinger", 5. januar 2006. Det vil da være interessant at se tabets niveau i forhold til virksomhedens tilgodehavender. Set over en periode vil dette niveau kunne give et indtryk af virksomhedens debitorstyring, hvorimod niveauet for et enkelt regnskabsår blot kan være et resultat af "tilfældigheder".

Nøgletal nr. 7: Tab på debitorer
$\textit{Tab på debitorer} = \frac{\textit{tab på debitorer}}{\textit{tilgodehavender}}$ x 100

Tab på debitorer skal findes i en note til balancens aktivside.
Nøgletal 7 er ikke beregnet i analyserne af Økonomistyrelsen og Fiskeridirektoratet, da de to virksomheder ikke har haft tab på debitorer jf. side 67 og side 90 i bilag 1.

Spørgsmål (nøgletal nr. 7):
• Ved et stort tab på debitorer over en periode vil det være interessant at se nærmere på virksomhedens debitorstyring.

Produktionsfaktorer

I nedenstående nøgletal er *immaterielle* og *materielle anlægsaktiver* behandlet samlet. Det vil sige, at der blot er angivet ét nøgletal vedr. nedskrivninger på anlægsaktiver. Såfremt du ønsker at belyse nedskrivninger (se nøgletal nr. 11) på immaterielle anlægsaktiver alene, kan samme beregningsmetode bruges, blot med tal kun vedr. immaterielle anlægsaktiver i stedet for de samlede anlægsaktiver.

Nøgletal 8: Kapitalandel

Det kan være relevant at se på, hvor stor en andel af driftsindtægterne virksomheden skal bruge på at finansiere sit eksisterende kapitalapparat. Virksomheden har gennem tidligere investeringer bundet sig til at afholde kapitalomkostninger i form af renter og afskrivninger.

Nøgletal nr. 8: Kapitalandel
$$Kapitalandel = \frac{(renter + afskrivninger)}{ordinære\ driftsindtægter\ i\ alt} \text{ x } 100$$

Renter, afskrivninger og ordinære driftsindtægter i alt findes i resultatopgørelsen.
Se et eksempel på beregning af nøgletal 8 på side 68 og side 90 i bilag 1.

Renter og afskrivninger sættes i forhold til de *ordinære driftsindtægter i alt* for at vise, hvor stor en del af virksomhedens samlede indtægter, der går til at betale af på renter og afskrivninger. De *ordinære driftsindtægter i alt* er en såkaldt sumpost og indeholder både *indtægtsført bevilling*, *salg af vare og tjenesteydelser* og *gebyrer* m.v.. Hvilke elementer, der er indeholdt i *ordinære driftsindtægter i alt* kan ses af resultatopgørelse i bilag 2.

Kapitalandelen skal ses i sammenhæng med udnyttelsesgraden af lånerammen, herunder udnyttelse af henholdsvis Langfristet gæld (FF4) og Bygge- og IT-kredit (FF6), hvilket vil give en indikation af belastning ved eventuel øget udnyttelse af Langfristet gæld (FF4) og Bygge- og IT-kredit (FF6). Er kapitalandelen således allerede høj ved en lav udnyttelse af lånerammen, kan det være en indikation på, at virksomheden ikke har luft i budgettet til at optage yderligere lån, selv om virksomheden har uudnyttet låneramme. Dette kunne også indikere, at lånerammen er sat for højt til at have en styrende effekt.

Spørgsmål (nøgletal nr. 8):
• Hvis nøgletallet er højt kan det indikere, at virksomheden ikke har rum til at foretage yderligere investeringer.

Nøgletal 9: Nedskrivningsrate

Det er i årsrapporten et krav, at der er indeholdt noter omhandlende immaterielle og materielle anlægsaktiver, jævnfør retningslinierne som refereret i Økonomisk administrativ vejledning (ØAV). Såfremt virksomheden har foretaget nedskrivninger af aktiver i det pågældende år, skal disse nedskrivninger altid forklares.

"*Alle nedskrivninger dokumenteres i årsrapporten med begrundelse for, hvorfor de er foretaget.*" (ØAV)

I en statslig virksomhed har nedskrivninger nærmest karakter af ekstraordinære omkostninger og er derved altid relevante for regnskabslæseren.

Nedskrivninger er udtryk for en konsekvens af andre beslutninger (fx om at udskifte et IT-system før det er fuldt afskrevet), eller det er udtryk for at et aktiv ikke er korrekt værdiansat på anskaffelsestidspunktet. At aktivet ikke er korrekt værdiansat på anskaffelsestidspunktet kan både være udtryk for en fejlvurdering, som det kan være udtryk for en kvalificeret vurdering ud fra de givne informationer, da investeringsbeslutningen blev foretaget, men hvor forholdene efterfølgende har ændret sig.

Boks 3.5. Ansøgning om hjemmel til at foretage nedskrivninger

Af Økonomisk administrativ vejledning (ØAV) fremgår det, at foretagelse af større og væsentlige nedskrivninger skal forelægges og godkendes af Finansudvalget, jf. gældende forelæggelsesregler.

Finansministeriet kan dog godkende mindre nedskrivninger:
"Finansministeriet kan efter omstændighederne give tilslutning til, at der på forventet efterbevilling foretages mindre væsentlige dispositioner, som er uden principiel betydning." jf. Budgetvejledning 2006, s. 65.

Ved tvivlsspørgsmål bør virksomhederne og deres ressortdepartement kontakte Finansministeriet for at høre, om der er behov for at få specifik hjemmel til at foretage en nedskrivning,

En nedskrivning betyder en belastning af regnskabet det år, nedskrivningen foretages. Konkret sker det ved at nedskrivningen bliver til en omkostning i resultatopgørelsen i posten: *Af- og nedskrivninger*. *Årets resultat* bliver derved tilsvarende mindre. Med andre ord vil det betyde en merudgift for virksomheden, idet nedskrivningen skal betales samtidig med at virksomheden så at sige ikke får noget for de penge. Hvorvidt det er den pågældende virksomhed, der skal betale for nedskrivningen, eller om det bliver til en bevillingssag vil være en konkret vurdering i den enkelte sag.

Såfremt der er nedskrivninger i regnskabet, kan man starte med at vurdere deres omfang ved at se nedskrivningerne i forhold til den aktivmasse, nedskrivningen er foretaget ud fra. Dette nøgletal kaldes nedskrivningsraten. Nedskrivningsraten viser, hvor stor en del af virksomhedens foretagne investeringer, der er endt med at blive til nedskrivninger.

Investeringer regnes med i nøgletallet i deres levetid, hvilket vil sige, så længe der afskrives på aktivet. Når et aktiv er fuldt afskrevet, vil aktivet ikke længere indgå i opgørelserne over aktiver i de to noter til regnskabet om anlægsaktiver: Immaterielle anlægsaktiver og materielle anlægsaktiver.

Nøgletal nr. 9: Nedskrivningsrate
$Nedskrivningsrate = \frac{akk.\,nedskrivninger\ (ultimo\ regnskabsåret)}{anlægsaktivers\ kostpris\ \ ultimo\ regnskabsåret} \times 100$

De akkumulerede nedskrivninger samt anlægsaktivernes kostpris ultimo regnskabsåret findes for de immaterielle anlægsaktiver og de materielle anlægsaktiver i henholdsvis note 2 og 3 til balancen. Se et eksempel på beregning af nøgletal 9 på side 68 og 91 i bilag 1.

Årets afskrivninger kan belyses ved at sammenholde dem med aktivmassens størrelse. Hvis afskrivningerne udgør en stor andel af aktivmassen, afskrives den eksisterende aktivmasse relativt hurtigt, hvilket kan give plads til nye investeringer inden for en kortere tidshorisont.

Spørgsmål (nøgletal nr. 9):
• Hvis nedskrivningsratioen ikke er uvæsentlig, bør der altid spørges ind til årsagen til nedskrivningen. Derudover kunne der spørges ind til, om virksomheden forventer yderligere nedskrivninge på det pågældende aktiv eller beslægtede aktiver.

Nøgletal 10: Afskrivningsrate

Afskrivningsraten viser, hvor meget aktiverne i gennemsnit er afskrevet. Beregningen er lavet for materielle eller immaterielle aktiver samlet.

Nøgletal nr. 10: Afskrivningsrate
$Afskrivningsrate = \frac{af\ -og\ nedskrivninger\ ultimo\ regnskabsåret}{kostpris\ \ ultimo\ regnskabsåret} \times 100$

De akkumulerede af- og nedskrivninger samt anlægsaktivernes kostpris ultimo regnskabsåret findes for de immaterielle anlægsaktiver og de materielle anlægsaktiver i henholdsvis note 2 og 3 til balancen.
Se et eksempel på beregning af nøgletal 10 på side 69 og side 91 i bilag 1.

Tallet kan ikke beregnes for 2004, da kostpris pr. 31. dec. 2005 på materielle aktiver ikke fremgår for 2004 i årsrapporten for 2005. Dette tal vil kunne findes i årsrapporten for 2004.

En akkumuleret afskrivningsrate på eksempelvis 60 % indikerer, at virksomhedens aktivmasse i gennemsnit er afskrevet med halvdelen af anskaffelsesværdien. Her skal det bemærkes, at en gennemsnitsværdi kan dække over en del variation.

Spørgsmål (nøgletal nr. 10):
• En høj afskrivningsrate viser, at der hurtigt er plads til – og behov for - nye investeringer.

Nøgletal 11: Opretholdelsesgrad

Endvidere kan tilgangen i anlægsaktiver i forhold til afskrivninger beregnes. Herved synliggøres udviklingen i aktivmassen. Når *tilgang* er lig med *afskrivninger* (nedskrivninger), så opretholdes aktiver på det samme niveau, og når tilgangen er mindre, mindskes aktivmassen, mens aktivmassen er voksende i det modsatte tilfælde.

Nøgletal nr. 11: Opretholdelsesgrad
$Opretholdelsesgrad = \frac{tilgang}{årets\ afskrivninger} \times 100$

Tilgang samt årets afskrivninger findes for de immaterielle anlægsaktiver og de materielle anlægsaktiver i henholdsvis note 2 og 3 til balancen.
Se et eksempel på beregning af nøgletal 11 på side 69 og side 92 i bilag 1.

En ratio under 1 betyder, at aktivmassens økonomiske værdi formindskes. Almindeligvis betyder dette, at virksomheden råder over en mindre aktivmasse. Det kan dog også være udtryk for, at de samme aktiver kan erhverves til en billigere pris end tidligere, således at den fysiske aktivmasse godt kan opretholdes, samtidig med at virksomheden anvender færre midler til at anskaffe aktiverne.

Det må forventes, at der vil være en del udsving mellem de enkelte år, men set over en flerårig periode er opretholdelsesgraden et vigtigt udtryk for, om virksomheden investerer i samme takt som den nedslider sine aktiver. Nøgletallet bør derfor vises som en tidsserie.

Hvis tidsserien viser, at virksomheden ikke reinvesterer i takt med nedslidningen, kan dette skyldes ændringer i virksomhedens opgaveportefølje, teknologisk udvikling eller fx en beslutning om at investere med henblik på at opnå en rationaliseringsgevinst. Er du som regnskabslæser ikke bekendt med årsagen til, at virksomheden op- eller nedjusterer sin aktivmasse, bør det give anledning til spørgsmål.

Spørgsmål (nøgletal nr. 11):
• Er ratioen forskellig fra 1 i samme retning over en årrække, betyder dette at virksomheden ændrer aktivmassen (mindsker eller øger). Det kunne være relevant at spørge til baggrunden herfor.

Nøgletal 12: Årsværkspris

I en note til årsrapporten fremgår *antal årsværk* samt *tilgange* og *afgange af medarbejdere*, jævnfør "Vejledning i udarbejdelse af årsrapporter for institutioner der deltager i forsøg med omkostningsbevillinger", 5. januar 2006. Herudfra kan nøgletallet årsværkspris beregnes.

Nøgletallet viser den gennemsnitlige personaleomkostning pr. årsværk. Dette tal siger noget om virksomhedens lønniveau og derved sammensætningen af personalet.

Nøgletal nr. 12: Årsværkspris
$\textit{Årsværkspris} = \dfrac{\textit{personaleudgifter i alt}}{\textit{årsværk}}$

Personaleudgifter i alt findes i resultatopgørelsen, mens antallet af årsværk findes i note 1 til resultatopgørelsen.
Se et eksempel på beregning af nøgletal 12 på side 70 og side 92 i bilag 1.

Spørgsmål (nøgletal nr. 12):
• Stil spørgsmål til udviklingen i årsværksprisen. • Er en ændret personalesammensætning baggrunden for enten en stigning eller et fald i årsværksprisen. • Hvis der ikke har været ændringen i personalesammensætning, hvorfor er årsværksprisen så faldet/steget?

Likviditet og pengestrømsopgørelse

Af pengestrømsopgørelsen kan læses, om virksomhedens likviditet er faldet eller steget i løbet af året, samt hvorfra ændringerne stammer. Pengestrømsopgørelsen og de enkelte elementer heri er gennemgået i bilag 2. På side 70-73 og side 93 i bilag 1 er henholdsvis Økonomistyrelsens og Fiskeridirektoratets pengestrømsopgørelse gennemgået for at illustrere, hvordan en pengestrømsopgørelse skal læses.

Virksomheden kan optimere sin likviditet ved at betale sine kreditorer så sent som muligt, samtidig med at virksomheden sørger for at få betalinger ind fra sine kunder så tidligt som muligt. Hvor god virksomheden er til det, kan læses ud fra nøgletallene kreditorernes omsætningshastighed og debitorernes omsætningshastighed. Disse nøgletal kan ikke beregnes ud fra tallene i årsrapporten, men skal beregnes ud fra kvartalsregnskaber eller månedsregnskaber. Disse nøgletal gennemgås i kapitel 4 om analyse ud fra måneds- og kvartalsregnskaber.

Egenkapital

Nøgletal 13: Soliditetsgrad

Man kan undersøge en virksomheds soliditet ved at sætte egenkapitalen i forhold til den samlede balancesum. Som tidligere nævnt beskriver soliditetsgraden en privat virksomheds robusthed og evne til at modstå tab. For en statslig virksomhed er det ikke nødvendigt at have en positiv egenkapital for at sikre en fortsat eksistens. Den fortsatte eksistens er altid en politisk beslutning.

De fleste statslige virksomheder må forventes at have en meget lille egenkapital og derved en lav soliditetsgrad. Egenkapital består af *startkapitalen* (en statsforskrivning, altså en statslig garanti), *overført overskud*, der er fri egenkapital og reserveret egenkapital. *Reserveret egenkapital* tæller med i opgørelsen af egenkapital, men er ikke til virksomhedens frie disponering. De fleste virksomheder har ikke nogen *reserveret bevilling*, *startkapitalen* vil udgøre en mindre procentdel af balancesummen og det vil det *overførte overskud* typisk også. Soliditetsgraden vil derfor typisk være omkring -5 % til 10 %.

Boks 3.6. Reserveret egenkapital
Reserveret egenkapital anvendes som modpost til ikke-operationelle statslige aktiver, fx nationalejendom, fredede arealer, infrastruktur eller lignende, såfremt disse er medtaget i virksomhedens balance. Disse områder er dog kendetegnet ved at være undtaget fra de omkostningsbaserede budget- og regnskabsprincipper, hvorfor de sædvanligvis vil være opført i en selvstændig balance.

Soliditetsgraden kan vokse, hvis virksomheden øger sig opsparing af *overført overskud*. I så fald vil den øgede soliditetsgrad betyde større råderum for virksomheden.

Soliditetsgraden kan også stige, såfremt virksomheden mindsker sin balancesum, fx ved at frasælge aktiver. I så fald betyder det ikke direkte større råderum for virksomheden.

Såfremt en virksomhed har *reserveret egenkapital*, vil den typisk have en noget højere egenkapital. *Reserveret egenkapital* er eksempelvis anvendt for virksomheder, der ejer deres egne bygninger, men som ikke har fået en tilsvarende gæld tilknyttet bygningerne. Det er typisk virksomheder, der er forretningsorienterede, og som har undtagelser fra reglen om, at alt låneoptagelse skal foretages hos statskassen. Statens Serum Institut er et eksempel på en sådan virksomhed. For Statens Serum Institut kan egenkapitalens størrelse give en væsentlig signalværdi i forhold til omverdenen, for eksempel i at fremstå som en troværdig og solid samarbejdstager eller låntager.

Nøgletal nr. 13: Soliditetsgrad
$Soliditetsgrad = \frac{Egenkapital\ i\ alt}{Passiver\ i\ alt} \times 100$

Både balancesummen og den samlede egenkapital kan aflæses på balancens passivside.
Se et eksempel på beregning af nøgletal 13 på side 73 og side 93 i bilag 1.

Spørgsmål (nøgletal nr. 13):
• Ved en høj soliditetsgrad kan der spørges ind til, hvad der nødvendiggør en stor egenkapital.

3.5 Målopfyldelse

Årsrapportens afsnit 3 indeholder en række informationer om virksomhedens målopfyldelse, dvs. oplysninger om virksomhedens produktion.

Det er intentionen, at virksomheden i skematisk form giver informationer, som på et overordnet niveau sammenkæder ydelser med ressourceforbrug, altså en opgørelse af "hvad får vi for pengene". Opgørelsen af ydelser skal således ikke blot være en inddeling i forhold til virksomhedens opgaveportefølje, men også en angivelse af de opnåede resultater, så der sker en synliggørelse af, hvad virksomheden har opnået som resultat af dens ressourceforbrug.

I årsrapporten for 2005 har virksomhederne udarbejdet en opgørelse over deres opgaver, hvor de opnåede resultater og ressourceanvendelsen sammenstilles.

I vejledning om udarbejdelse af årsrapporten er opstillingen i boks 3.7. foreslået til at lave en skematiske opgørelse over opnående resultater og anvendte ressourcer.

Boks 3.7. Resultat- og ressourceopgørelse

	Resultatkrav /opgave	Opnåede resultater	Indtægt	Indtægtsført bevilling	Omkost-ninger	Årsværk
Mål fra resultatkontrakt	Mål 1					
	Mål 2					
	Mål 3					
Øvrige mål	Mål 4					
	Mål 5					
	Mål 6					

I vejledningen til udarbejdelse af årsrapporter for 2005 er kravene til beskrivelse af målopfyldelse ikke standardiseret tilstrækkeligt til at

udarbejde en fælles analysemodel, som kan beskrives i form at nøgletal. Vanskeligheden ved at udarbejde et standardiseret paradigma for denne sammenstilling, skyldes opgavernes meget forskelligartede karakter. Dette er dog ikke ensbetydende med, at virksomhederne ikke bør give en god beskrivelse af, hvilke opgaver og mål deres ressourcer er blevet anvendt til. Men det betyder, at en sådan analyse, på baggrund af årsrapporten for 2005, nødvendigvis må afhænge af den opgørelsesmetode, som den enkelte virksomhed har anvendt. Det må være ambitionen at gøre produktionsmål så sammenlignelige, at virksomhederne kan sammenligne sig på tværs af i den statslige sektor eller endda mellem statslige, kommunale og private virksomheder.

I boks 3.8. er statslige virksomheders opgaver forsøgt opdelt efter muligheden for at give en kvantitativ vurdering af virksomhedens produktion. En grundlæggende forudsætning for den type opdelinger er, at virksomheden foretager en hensigtsmæssig omkostningsfordeling. Der opstilles dog ikke krav til virksomhedernes valg af metode. Af hensyn til virksomhedernes forskelligartethed, både med hensyn til størrelse, kompleksitet og opgaveportefølje, er metodevalget op til den enkelte virksomhed.

Blandt de opgaver offentlige virksomheder tager sig af, kan der som udgangspunkt tales om en tredeling af disse. Disse betegnes som beredskabsopgaver, projekter og stykproduktion.

Boks 3.8. Opgavetyper i staten

Beredskabsopgaver

En række statslige opgaver har karakter af et ”beredskab”. Bevillingen udtrykker derfor et køb af beredskabet til at udføre opgaverne snarere end selve aktiviteten, som til gengæld ofte er vanskelig at forudsige eller afhænger af en række udefrakommende forhold. For sådanne beredskabsopgaver vil det derfor være vanskeligt at sammenstille ressourceforbrug og den faktiske aktivitet. Dog bør ressourcetrækket til at opretholde beredskabet beskrives klart på et overordnet niveau. Eksempler på beredskabsopgaver kan være statens veterinære beredskab, civilforsvaret eller ministerbetjening i et departement.

Projekter

Staten udfører også en række opgaver, som er tidsbegrænsede, velafgrænsede i forhold til den pågældende virksomheds øvrige aktiviteter, og hvor der kan formuleres klare mål for indsatsen. Sådanne opgaver kan med fordel betragtes som projekter. I årsrapporten kan der redegøres for en overordnet status på projekterne sammenholdt med ressourceforbruget. Eksempler på projekter kunne være kampagner, informationsindsatser og lignende.

Stykproduktion

Endelig er der på det statslige område opgaver, der kan betegnes som stykproduktion, dvs. hvor opgaverne kan brydes ned i aktiviteter, hvortil der kan knyttes objektive og kontrollérbare aktivitetsmål, der samtidig er dækkende og relevante for styringen af det pågældende område. Det bør være relativt nemt at sammenstille en kvantitativ målopfyldelse med ressourceforbruget.

Det ses, at der for projekter og stykproduktion er gode muligheder for at sammenstille de udførte opgaver med de ressourcer, der er anvendt hertil. Det er til gengæld vanskeligere at vurdere, om ressourceforbruget er rimeligt i forhold til, at virksomheden skal producere effektivt for at nå de fastlagte mål. Det skyldes bl.a., at det kan være vanskeligt at foretage en kvalitativ vurdering af produktionen.

Det er karakteristisk for mange af de opgaver, der løses af statslige virksomheder, at de er relativt specifikke i den forstand, at de kun løses ét sted, nemlig i den pågældende virksomhed. Derfor kan det umiddelbart være vanskeligt at vurdere, om virksomhedens opgaveløsning kan være bedre ved det givne ressourceforbrug. Netop for at vurdere dette, kan man anvende benchmarking, hvor man får den mest pålidelige analyse ved at sammenligne ensartede opgavetyper, jf. boks 3.8.

Benchmarking kan anvendes til at foretage en nærmere analyse af målopfyldelsen mellem virksomheder med en ensartet og sammenlignelig opgavevaretagelse. Benchmarking er karakteriseret ved systematiske sammenligninger af performance baseret på målinger, og kan anvendes som et værktøj til at afdække forskelle i effektivitet og kvalitet. Metoden kan desuden anvendes til at give konkrete fingerpeg om, hvordan eventuelle problemer kan afhjælpes.

Benchmarking er ikke beskrevet nærmere i denne vejledning. For yderligere information om benchmarking henvises til rapporten: ”Benchmarking i den offentlige sektor – nogle metoder og erfaringer” på http://www.oes.dk/sw1770.asp.

I bilag 1 til denne vejledning er analyserne målopfyldelse reduceret til en analyse af reserveret bevilling, selvom denne analyse ikke bør stå alene, men suppleres med en vurdering af det konkrete indhold i virksomhedens målrapportering.

Reserveret bevilling

Der er en del begrænsninger på de formål, der kan og skal reserveres bevilling til. Disse regler er fastsat i Budgetvejledningen 2006, jf. boks 3.9. Der er også den regel, at reserveret bevilling ikke uden fornyet godkendelse eller bevillingshjemmel kan anvendes til andre formål.

Disse begrænsninger og bindinger gør, at det kan være en fordel for virksomhederne ikke at reservere midler, men i stedet have dem som *overført overskud*. Det overførte overskud kan de mere frit disponere over.

Til gengæld har der også traditionelt været fokus på en statslig virksomheds uforbrugte midler, der ikke er bundet til specifikke opgaver. Denne opmærksomhed vil virksomhederne typisk gerne være foruden. Ved at reservere midlerne som reserveret bevilling, kan virksomheden tage disse

midler væk fra søgelyset. Den kritiske regnskabslæser skal derfor være opmærksomhed på, om der er reserveret tilstrækkelig med bevilling, og hvad grundlaget for reservationerne er.

Boks. 3.9. Reserveret bevilling

"2.6.7.1 Reserveret bevilling
Bevilling til opgaver, der ikke er afsluttet inden for finansåret, skal reserveres, hvor der i anmærkningerne til finansloven eller i aktstykke er fastsat nærmere økonomiske rammer for opgavens udførelse, herunder opgaver optaget på særskilt underkonto under driftsbevillingen. Der kan i øvrigt ske reservation til opgaver, der ikke er afsluttet inden for finansåret.

Størrelsen af den reserverede bevilling fastsættes i overensstemmelse med opgavens færdiggørelsesgrad.Beløb under 100.000 kr. reserveres ikke.

Anvendelse af reserveret bevilling til andre formål end dem, hvortil der er sket reservation, kræver fornyet bevillingsmæssig hjemmel. Finansministeriet kan dog give tilslutning til anvendelse til andre formål, når der er tale om beløb på under 1 mio. kr.

Når de opgaver, hvortil der er reserveret bevilling, er udført, kan overskydende midler anvendes af virksomheden, medmindre det følger af forudsætningerne for bevillingen, at der skal ske bortfald. Anvendelse af overskydende midler på mere end 1 mio. kr. kræver Finansministeriets tilslutning.

Efter reservation af årets uforbrugte bevilling fremkommer årets resultat til disponering."

Budgetvejledning 2006 s. 48-49

Nøgletal 14: Reservationsflow

Dette nøgletal udtrykker andelen af den samlede reservation (ultimobeholdning), som skyldes reservation af det netop afsluttede års bevilling. Nøgletallet vil kunne antage værdier mellem nul og en. Værdien nul betyder, at der udelukkende er tale om "gammel" reservation fra tidligere år, mens værdien én betyder, at al reservation stammer fra det seneste år. Dette nøgletal kan bruges til at vise, om der er et "flow" i virksomhedens reservationer. Især hvis det kan iagttages gennem flere år, vil et lavt "reservationsflow" kunne indikere, at virksomheden skubber, uløste opgaver foran sig i lang tid, og ophober reservation på en uhensigtsmæssig måde.

Nøgletal nr. 14: Reservationsflow

$$Reservationsflow = \frac{reserveret\ af\ indeværende\ års\ bevilling}{reserveret\ bevilling} \times 100$$

Den reserverede bevilling findes på balancens passivside som en kortfristet gældspost, mens reservationen af indeværende års bevilling kan aflæses på resultatopgørelsen.
Se et eksempel på beregning af nøgletal 14 på side 74 og side 97 i bilag 1.

Spørgsmål (nøgletal nr. 14):
• Er nøgletallet lavt, betyder det, at der i høj grad er tale om en "gammel" reservation fra tidligere år, hvilket giver anledning til at spørge, om de "gamle" opgaver stadig er relevante at få løst, eller om midlerne skal prioriteres på ny.

Nøgletal 15: Reservationsandel

Dette nøgletal udtrykker andelen af årets bruttoudgiftsbevilling, der bliver reserveret til ikke-udførte opgaver. Dette nøgletal kan bruges som udtryk for, om en given størrelse af *reserveret af indeværende års bevilling* er stor eller lille i forhold til virksomhedens aktivitetsniveau. Nøgletallet giver mulighed for at vurdere omfanget af reservation til ikke-udførte opgaver i forhold til virksomhedens (forventede) aktivitetsniveau for året.

Nøgletal nr. 15: Reservationsandel
$Reservationsandel = \frac{reserveret\ af\ indeværende\ års\ bevilling}{bruttoudgiftsbevilling} \times 100$

Reservationen af indeværende års bevilling kan aflæses på resultatopgørelsen, mens bruttoudgiftsbevillingen findes i bevillings- og budgetoversigten i den ajourførte udgave af finanslov 2005.
Se et eksempel på beregning af nøgletal 15 på side 74 og side 98 i bilag 1.

Spørgsmål (nøgletal nr. 15):
• Er nøgletallet højt, bør der spørges ind til, hvordan og hvornår virksomheden forventer at udføre arbejdet, som der er reserveret til.

Nøgletal 16: Akkumuleret reservationsandel

Der kan desuden beregnes et tilsvarende nøgletal, som udtrykker den samlede reservation som andel af årets bruttobevilling.

Nøgletal nr. 16: Akkumuleret reservationsandel
$Akkumuleret\ reservationsandel = \frac{reserveret\ bevilling}{bruttoudgiftsbevilling} \times 100$

Reserveret bevilling kan aflæses på balancens passivside, mens bruttoudgiftsbevillingen findes i bevillings- og budgetoversigten i den ajourførte udgave af finanslov 2005.
Se et eksempel på beregning af nøgletal 16 på side 75 og side 99 i bilag 1.

Med dette nøgletal kan det vurderes, om der er realistisk mulighed for at løse de opgaver, der er reserveret bevilling til inden for en overskuelig tidshorisont, dvs. uden at skulle udvide virksomhedens aktivitetsniveau

væsentligt. Imidlertid er denne analyse forbundet med vanskelighed, da en virksomhed allerede kan have haft væsentlige omkostninger med at udføre en endnu uløst opgave. Der er således ikke nødvendigvis sammenhæng mellem omkostningsbehov og mulighed for at indtægtsføre en *reserveret bevilling*.

Spørgsmål (nøgletal nr. 16):
• Er nøgletallet højt, bør der spørges ind til, hvorvidt virksomheden uden større ændringer i aktivitetsniveauet er i stand til at løse de pågældende opgaver.

3.6 Sammenfatning

Når du er færdig med at analysere skal du trække de væsentligste pointer frem i en sammenfatning. Læseren af din regnskabsanalyse skal alene ud fra sammenfatningen kunne få et indtryk af virksomhedens økonomiske situation. Du kan se i bilag 1 side 76 og side 100, hvordan vi har lavet sammenfatningerne i vores analyser af henholdsvis Økonomistyrelsens og Fiskeridirektoratets årsrapport 2005.

Kapitel 4. Analyse ud fra måneds- og kvartalsregnskaber

Værktøjerne til at analysere årsrapporten kan også anvendes til at analysere måneds- og kvartalsregnskaber. Den eksterne læser er ofte begrænset i sin analyse af blot at have årsrapporten til rådighed. Har den eksterne læser desuden kvartalsregnskaber til rådighed, kan analysen dels foretages tættere på de økonomiske begivenheder og dels omfatte en række nøgletal, som kræver kortperiodiske regnskabstal.

4.1 Eksterne kvartalsregnskaber

Ressortdepartementerne har adgang til virksomhedens officielle kvartalsregnskab via Statens Koncern System (SKS). Ved at analysere på kvartalsregnskabet kan ressortdepartementet følge med i, hvordan det går virksomheden i løbet af året. Ved at analysere på årsrapporten kan ressortdepartementet blot konstatere, hvordan det er gået i det pågældende regnskabsår.

Kvartalsregnskaberne kan ikke anvendes til at styre efter internt, men ressortdepartementerne kan bruge en analyse af kvartalsregnskabet til at stille kvalificerede spørgsmål ud fra. På den måde kan ressortdepartementet være med til at sikre, at virksomheden får taget hånd om en kritisk situation, inden regnskabsåret er slut. En kritisk situation kan fx være et højt træk på lånerammen eller et højt omkostningsniveau i forhold til indtægter.

4.2 Interne regnskaber

Til intern styring skal anvendes interne regnskaber og budgetter. De skal udarbejdes tilstrækkeligt ofte og i en detaljeringsgrad, der gør virksomheden i stand til at handle på baggrund af informationen i dem. Typisk vil månedsregnskaber kunne udgøre grundlaget for styring, idet de forekommer tilstrækkeligt ofte til, at den enkelte virksomhed kan nå at konstatere en eventuel negativ udvikling og reagere på den.

Budgetter er i lige så høj grad som regnskaber essentielle at styre efter. Budgettering betyder, at virksomheden omformer (transformere) sin kvalitative viden om interne og eksterne forhold til tal, der beskriver hvordan virksomheden forventer, at det vil gå fremover.

Budgetterne omsætter således en kvalitativ viden, som virksomheden allerede har, til kvantitative tal, der kan sammenlignes med regnskabstallene. Budgetterne gør virksomheden i stand til at vurdere i hvilken retning, regnskabet bevæger sig, og giver mulighed for tidlig indgriben i tilfælde af en negativ udvikling.

Budgetter kan udarbejdes detaljeret månedsvis for det igangværende regnskabsår, samt for det efterfølgende regnskabsår. Investeringsbudgetter har en længere tidshorisont. I perioder hvor en virksomhed står over for

store ændringer, der eksempelvis indbefatter flere eller færre medarbejdere, anbefales det at lave en detaljeret budgettering, der rækker længere ud i fremtiden. Denne budgettering skal fx understøtte beslutninger om tilpasning af kapacitet til aktiviteter.

4.3 Relevante nøgletal til måneds- og kvartalsregnskaber

Nedenstående nøgletal hører til ressourceforvaltningsområdet. Det står for sig selv her, idet tallene til at udføre analyse ikke findes i årsrapporten, men skal hentes fra måneds- eller kvartalsregnskaber.

Omsætningsnøgletal

Beregning af omsætningshastighederne skal ske ud fra et gennemsnit over årets måneder eller kvartaler, og kan ikke meningsfuldt beregnes ud fra årsrapporten.

Nøgletal nr. 17: Debitorernes omsætningshastighed
$$debitorernes\ omsætningshastighed = \frac{omsætning}{debitorer\,(til\ godehavender)}$$

Omsætningen kan aflæses af resultatopgørelsen i måneds- eller kvartalsregnskaberne, mens debitorerne findes på balancens aktivside i de tilsvarende regnskaber.

Relevante spørgsmål (nøgletal nr. 17):
• Er der overensstemmelse mellem virksomhedens kreditpolitik og debitorernes omsætningshastighed? Hvis virksomhedens kreditpolitik er 3 måneder, bør nøgletallet være omkring 4. Såfremt det er lavere, bør der spørges til uoverensstemmelsen mellem kreditpolitikken, og hvornår kunderne reelt betaler.

Med debitorernes omsætningshastighed sættes der fokus på minimering af pengebindinger i debitorerne. Generelt er en høj omsætningshastighed udtryk for en relativ lille pengebinding hos debitorerne, og tilsvarende er en lav omsætningshastighed udtryk for en høj pengebinding hos debitorerne.

Der kan være mange årsager til ændringer i omsætningshastigheden såsom forskydninger i debitorer med forskellige kredittider, problemer med debitorovervågningen m.m. Under alle omstændigheder giver nøgletallet et indtryk af virksomhedernes likviditetsstyring.

Nøgletallet kan kun anvendes i relation til indtægter ved salg, herunder indtægtsdækket virksomhed. Det giver ingen mening at anvende nøgletallet i forhold til bevilling. Den indtægtsførte bevilling regnes derfor ikke med til begrebet omsætning i dette nøgletal. Grunden til dette er, at der ikke forventes, at bevilling optræder som debitor. Såfremt man regnede bevillingen med i tælleren (i omsætningen), men ikke i nævneren (debitorerne), så vil man få nogle højere omsætningshastigheder. Med andre

ord ville det se ud som om, at virksomheden er bedre til at indkræve penge ind hos sine debitorer, end den i virkeligheden er.

Nøgletal nr. 18: Kreditorernes omsætningshastighed
$kreditorernes\ omsætningshastighed = \frac{køb}{kreditorer}$

Med køb menes i denne forbindelse alle køb af varer og ydelser, der er købt på kredit. Debitorerne findes på balancens aktivside i de tilsvarende regnskaber.

Relevante spørgsmål (nøgletal nr. 18):
• Det kan stilles spørgsmål til virksomhedens kreditorstyring. Hvordan sikrer virksomheden sig at bruge kreditmulighederne hos sine leverandører optimalt?

Med kreditorernes omsætningshastighed sættes der fokus på, hvor hurtigt en virksomhed betaler sin leverandørgæld. En lav omsætningshastighed afspejler lang kredittid, mens en høj omsætningshastighed omvendt er ensbetydende med en kort kredittid.

Der kan være mange årsager til ændringer i omsætningshastigheden såsom ændrede kreditbetingelser eller større køb hos leverandørerne.

Dette er relevant information set i et driftsøkonomisk perspektiv, idet det vil være hensigtsmæssigt med så lang en kredittid som muligt. Ses dette endvidere i henhold til de fastsatte rentesatser i forbindelse med likviditetsordningen, er en lang kredittid ensbetydende med opnåelse af størst mulige renteindtægter eller rentebesparelser. Det skal dog understreges, at såfremt en virksomhed kan opnå en økonomisk fordel ved tidlig betaling, der overstiger en eventuel renteindtægt i forbindelse med en sen betaling, er dette selvfølgelig at foretrække. Da dette vil medføre en højere omsætningshastighed, vil nøgletallet skulle ledsages af en forklaring, således at nøgletallets kan afkodes i den rigtige sammenhæng.

Kapitel 5. Opsamling og oversigt over nøgletal

I nedenstående boks er vis en oversigt over de 16 nøgletal, der er blevet gennemgået i kapital 3.

Boks 5.1. Oversigt over nøgletal

		Regler & rammer	
Nr	**Navn**	**Hvad viser nøgletallet**	**Et relevant spørgsmål ud fra nøgletallet**
1	**Akkumuleret overført overskud og startkapital**	$Negativ\ udsvingsrate = \frac{overført\ overskud}{startkapital}$	
		Beregningen viser, hvor langt fra den negative udsvingsgrænse virksomhedens overførte overskud er.	Hvis virksomheden er tæt på den negative udsvingsgrænse, kan der stilles spørgsmål til, om virksomheden det kommende regnskabsår har forventning om at rette op den udvikling.
2	**Akkumuleret overskudsgrad**	$Akk\ \ overskudsgrad = \frac{overført\ overskud}{bruttoudgiftsbevillingen} x 100$	
		Nøgletallet viser virksomhedens andel af *overført overskud* (fri egenkapital).	Hvad er det høje/lave akkumulerede overskud udtryk for hos virksomheden (fx for høj bevilling i forhold til opgaver, bortfaldne opgaver, effektiv opgaveløsning, ikke løste opgaver, som der ikke er reserveret til eller andet) Har virksomheden et formål med op-/nedsparingen?
3	**Udnyttelsesgrad af låneramme**	Udnyttelsesgrad af låneramme = $\frac{træk\ \ på\ lånerammen}{lånerammen}$ x 100	
		Nøgletallet viser virksomhedens udnyttelse af lånerammen.	Hvad skyldes virksomhedens relativt lave/høje træk på lånerammen?` Hvordan forventer virksomheder at trækket vil ændre sig de kommende år?

Ressourceforvaltning			
Nr	**Navn**	**Hvad viser nøgletallet**	**Et relevant spørgsmål ud fra nøgletallet**
4	**Overskudsgrad**	$Overskudssgrad = \frac{årets\ resultat}{ord.\ driftsindtægter\ i\ alt}$ x 100	
		Nøgletallet viser *årets resultat* i forhold til *ordinære driftsindtægter i alt.*	Hvis overskudsgraden i længere tid er et stykke fra nul enten i positiv som i negativ retning, vil det være relevant at spørge ind til de bagvedliggende faktorer.
5	**Bevillingsandel**	$Bevillingsandel = \frac{indtægtsført\ bevilling}{ord.\ driftsindtægter\ i\ alt}$ x 100	
		Nøgletallet viser den indtægtsførte bevillings andel af *ordinære driftsindtægter i alt.*	Hvor stabile er salgsindtægterne? Hvordan sikrer virksomheden en god debitorstyring?
6	**Ekstraordinære poster**	$\frac{ekstraordinære\ udgifter}{udgifter\ i\ alt}$ x 100 $\frac{ekstraordinære\ indtægter}{indtægter\ i\ alt}$ x 100	
		Viser de ekstraordinæres poster andel af hhv. indtægter og udgifter i alt.	Ekstraordinære poster giver anledning til at spørge til årsagen samt om noget tilsvarende forventes de kommende år.
7	**Tab på debitorer**	$Tab\ på\ debitorer = \frac{tab\ på\ debitorer}{til\ godehavender}$ x 100	
		Nøgletallet viser tab på debitorer som andel af tilgodehavender.	Hvis dette nøgletal er højt, vil det være relevant at se nærmere på virksomhedens debitorstyring.
8	**Kapitalandel**	$Kapitalandel = \frac{(renter + afskrivninger)}{ordinære\ driftsindtægter\ i\ alt}$ x 100	
		Nøgletallet viser den andel, omkostninger til renter og afskrivninger udgør af *ordinære driftsindtægter i alt.*	Hvis nøgletallet er højt, kan det indikere, at virksomheden ikke har rum til at foretage yderligere investeringer.

9	**Nedskrivnings-ratio**	$Nedskrivningsrate = \frac{akk.\,nedskrivninger\ (ultimo\ regnskabsåret)}{anlægsaktivers\ kostpris\ \ ultimo\ regnskabsåret} \times 100$	
		Nøgletallet sætter de akkumulerede nedskrivninger i forhold til de tilsvarende aktivers oprindelige kostpris.	Hvis nedskrivningsratioen ikke er uvæsentlig, bør der altid spørges ind til årsagen til nedskrivningen. Derudover kunne der spørges ind til, om virksomheden forventer yderligere nedskrivninger på det pågældende aktiv eller beslægtede aktiver.
10	**Afskrivningsrate**	$Afskrivningsrate = \frac{af\ -og\ nedskrivninger\ ultimo\ regnskabsåret}{kostpris\ \ ultimo\ regnskabsåret} \times 100$	
		Nøgletallet viser, hvor hurtigt aktiverne i gennemsnit afskrives.	En høj afskrivningsrate viser, at der hurtigt er plads til – og behov for - nye investeringer.
11	**Opretholdelses-grad**	$Opretholdelsesgrad = \frac{til\ gang}{årets\ afskrivninger} \times 100$	
		Nøgletallet viser ændringer i aktivmassen	Er ratioen forskellig fra 1 i samme retning over en årrække, betyder det, at virksomheden mindsker eller øger aktivmassen. Det kunne være relevant at spørge til baggrunden herfor.
12	**Årsværkspris**	$Årsværkspris = \frac{personaleudgifter\ i\ alt}{årsværk}$	
		Nøgletallet viser den gennemsnitlige personaleomkostning pr. årsværk i kroner.	Er en ændret personale-sammensætning grunden til enten en stigning eller et fald i årsværksprisen. Hvis der ikke har været ændringen i personalesammensætning, hvorfor er årsværksprisen så faldet/steget?
13	**Soliditetsgrad**	$Soliditetsgrad = \frac{Egenkapital\ i\ alt}{Passiver\ i\ alt} \times 100$	
		Viser egenkapitalens andel af de samlede passiver.	Ved en høj soliditetsgrad kan der spørges ind til, hvad der nødvendiggør en stor egenkapital.

Målopfyldelse			
Nr	**Navn**	**Hvad viser nøgletallet**	**Et relevant spørgsmål ud fra nøgletallet**
14	**Reservations-flow**	$Reservationsflow = \frac{reserveret\ af\ indeværende\ års\ bevilling}{reserveret\ bevilling} \times 100$	
		Dette nøgletal udtrykker andelen af den samlede reservation, som skyldes reservation af det netop afsluttede års bevilling.	Er nøgletallet lavt, betyder det, at der i høj grad er tale om ”gammel” reservation fra tidligere år. Dette giver anledning til at spørge, om de ”gamle” opgaver stadig er relevante at få løst, eller om midlerne skal prioriteres på ny.
15	**Reservations-andel**	$Reservationsandel = \frac{reserveret\ af\ indeværende\ års\ bevilling}{bruttoudgiftsbevilling} \times 100$	
		Dette nøgletal udtrykker andelen af årets bruttoudgiftsbevilling, der bliver reserveret til ikke-udførte opgaver.	Er nøgletallet højt, bør der spørges ind til, hvordan og hvornår virksomheden forventer at udføre arbejdet, som der er reserveret til.
16	**Akkumuleret reservations-andel**	$Akkumuleret\ reservationsandel = \frac{reserveret\ bevilling}{bruttoudgiftsbevilling} \times 100$	
		Dette nøgletal udtrykker den samlede reservation som andel af årets bruttobevilling.	Er nøgletallet højt, bør der spørges ind til, hvorvidt virksomheden uden større ændringer i aktivitetsniveauet er i stand til at løse de pågældende opgaver.

Bilag 1: Eksempel på analyse af virksomhed

Analyse af Økonomistyrelsens årsrapport 2005

Analyse af årsrapporten aflagt af Økonomistyrelsen for regnskabsåret 2005 er foretaget efter Økonomistyrelsens vejledning "Knæk et statsligt regnskab" december 2006.

Indholdsfortegnelse

INDLEDNING **52**
1. KLAR TIL ANALYSE **53**
1.1 Indsamling af materiale 53
1.2 Informationer fra finansloven 53
1.3 Anvendte regnskabspraksis 53
1.4 Størrelsesforhold og tidsserier 54
2. PRÆSENTATION AF VIRKSOMHEDEN **60**
2.1 Informationer fra beretningen 60
3. REGLER OG RAMMER **64**
3.1 Overført overskud 64
Nøgletal 1: Negativ udsvingsrate *64*
Nøgletal 2: Akkumuleret overskudsgrad *65*
3.2 Opfølgning på likviditet og låneramme 65
Nøgletal 3: Udnyttelsesgrad af lånerammen *65*
4 RESSOURCEFORVALTNING **67**
4.1 Finansieringsgrundlag 67
Nøgletal 4: Overskudsgrad *67*
Nøgletal 5: Bevillingsandel *68*
Nøgletal 6: Ekstraordinære poster *68*
Nøgletal 7: Tab på debitorer *68*
4.2 Produktionsfaktorer 69
Nøgletal 8: Kapitalomkostningsandel *69*
Nøgletal 9: Nedskrivningsrate *69*
Nøgletal 10: Afskrivningsrate *70*
Nøgletal 11: Opretholdelsesgrad *70*
Nøgletal 12: Årsværkspris *71*
4.3 Likviditet og pengestrømsopgørelse 71
4.4 Egenkapital 74
Nøgletal 13: Soliditetsgrad *74*
5 MÅLOPFYLDELSE **75**
5.1 Reserveret bevilling 75
Nøgletal 14: Reservationsflow *75*
Nøgletal 15: Reservationsandel *75*
Nøgletal 16: Akkumuleret reservationsandel *76*
6 SAMMENFATNING **77**

Indledning

Denne analyse er bilag til vejledningen: ”Knæk en statslig årsrapport”, december 2006. De anvendte nøgletal bliver ikke forklaret i denne analyse, men er forklaret i vejledningen. Formålet er at vise, hvordan en ekstern læser kan analysere årsrapporten ved brug af anvisningerne i vejledningen.

Vi anbefaler, at du udvælger de væsentligste informationer om regnskabet, når du nedskriver eller præsenterer analysen. I processen er du muligvis nødt til at foretage en mere omfattende analyse for at udvælge de væsentligste nøgletal for den pågældende virksomhed.

For at illustrere beregningerne af nøgletal, samt hvad de kan sige om virksomheden, har vi i denne analyse medtaget en række nøgletal, der ikke alle er lige væsentlige ud fra netop Økonomistyrelsens regnskab 2005. For at råde bod på dette har vi i opsamlingen til denne analyse givet et bud på, hvori de væsentligste informationer i Økonomistyrelsens årsrapport 2005 består.

Analysens sigte er dels at blive klogere på virksomhedens økonomi og dels at kunne stille de relevante spørgsmål til virksomhedens om dens økonomi. Mange af konklusionerne har derfor form af spørgsmål, der vil være relevante at stille Økonomistyrelsen.

Analysen af en årsrapport udgøres af seks trin. I de følgende kapitler gennemgår vi de seks trin et for et. Hvis du på et tidspunkt bliver i tvivl på hvilket trin i analysen du befinder dig på, så gå tilbage til den nærmeste kapiteloverskrift og genfind et af nedenstående trin.

Analysemetode: Trin for trin	
1	Klar til analyse
2	Præsentation af virksomheden
3	Regler & rammer
4	Ressourceforvaltning
5	Målopfyldelse
6	Sammenfatning

1. Klar til analyse

1.1 Indsamling af materiale

Denne analyse er foretaget ud fra umiddelbart tilgængelige informationer som oplistet nedenfor. En mere dybdegående analyse af særligt regeloverholdelse bør i bevillingspiloternes tilfælde kræve at den, der analysere regnskabet, har sat sig ind i de specifikt gældende regler for regnskabsåret og for konverteringen til ændret bevillingstype.

Til at gennemføre analysen er anvendt følgende materiale:

- Økonomistyrelsens årsrapport 2005
- Bevillingslovene 2005
- Statsregnskab 2005
- Økonomistyrelsens hjemmeside (www.oes.dk)

- Vejledning: "Knæk et statsligt regnskab" december 2006
- "Finansministeriets cirkulære nr. 9708 af 21. december 2004 om forsøg med omkostningsbevillinger"
- "Vejledning i udarbejdelse af årsrapporter for institutioner der deltager i forsøg med omkostningsbevillinger" af 5. januar 2006
- "Ny statslige likviditets- og finansieringsordning" af 22. december 2004.

1.2 Informationer fra finansloven

Af særlige bevillingsbestemmelser fremgår det, at der er adgang til overførsel mellem drifts- og statsvirksomhedsbevillinger inden for hovedområde 7.1 Offentlig Økonomi. I praksis betyder det, at Finansministeren har overførselsadgang mellem alle hovedkonti inden for Finansministeriets koncern, dog med undtagelse af hovedkontiene med bloktilskud til Færøerne og Grønland.

1.3 Anvendte regnskabspraksis

Økonomistyrelsens regnskabspraksis er ændret i forhold til året før grundet overgangen til omkostningsprincipper. Da ændringerne er i overensstemmelse med de foreskrevne regler, anses det ikke for problematisk i sig selv. Det skal dog bemærkes, at ændringerne betyder kontinuitetsbrud og derved vanskeligheder ved at sammenligne over flere år jf. ovenstående om at sammenligne over år. For 2005 betyder de ændrede regnskabsregler særligt ændringer på balancen. Læs om dette i beskrivelsen af balancen side 59.

1.4 Størrelsesforhold og tidsserier

På de næste sider er vist en common size oversigt for Økonomistyrelsens resultatopgørelse og balance. Hermed menes, at regnskabsposterne omregnes til procent af en fast størrelse for derved at kunne sætte dem i størrelsesforhold til hinanden. Resultatopgørelsen er omregnet til % af *ordinære driftsindtægter i alt*, og balancen er omregnet til % af aktivmasse (balancesum).

Økonomistyrelsens resultatopgørelse i common size format giver anledning til at bemærke, at de samlede omkostninger *Ordinære driftsomkostninger i alt* er steget relativt. Personaleomkostninger og afskrivninger er faldet lidt, hvorimod andre forbrugsomkostninger er steget markant.

I boks 1.2 er Økonomistyrelsens resultatopgørelse opstillet som indekstal. Denne opstilling viser udviklingen i de enkelte poster samt i delresultaterne. Det skal dog nævnes, at når man indekserer små tal, såsom årets overskud, så vil mindre numeriske udsving være store relative udsving. Derved vil en indeksering vise et stort udsving, selvom der reelt er tale om mindre ændringer.

Vi kan konstatere, at Økonomistyrelsens *ordinære driftsindtægter i alt* er faldet fra indeks 100 i 2004 til indeks 91 i 2005. I budgettet for 2006 er der budgetteret med, at de ordinære driftsindtægter skal falde yderligere til indeks 82. Faldet skyldes nedgang i både bevillingen og i salg.

Økonomistyrelsens driftsomkostninger er ligeledes faldet fra indeks 100 til 95 og planlægges at falde yderligere i 2006 til indeks 90. Faldet i omkostninger er dog ikke helt tilsvarende faldet i indtægter, hvilket også viser sig i den negative udvikling i resultatet.

Man kan i analysen konstatere, at tallene udvikler sig på en bestemt måde, men man kan ikke konkludere hvorfor. Her kan det være relevant at stille spørgsmål til Økonomistyrelsens om baggrunden for udnævnte udviklinger i tallene.

Økonomistyrelsen overgik til omkostningsbevillinger i 2005, og der er derfor ikke regnskabstal længere tilbage, der er opgjort efter samme principper som regnskabet for 2005. Regnskabstallene for 2003 og 2004 er konverteret til omkostningsprincipper, men er ikke helt sammenlignelige, idet Økonomistyrelsen i 2004 modtog bevillinger efter udgiftsprincippet. For Økonomistyrelsens vedkommende kan der således først i regnskabet for 2008 laves sammenligninger 3 år tilbage. Indtil da må tidsserierne være kortere eller medtage de konverterede regnskabstal for 2003 og 2004.

Økonomistyrelsens resultatopgørelse

Boks 1.1. Økonomistyrelsens resultatopgørelse i forhold til de ordinære driftsindtægter						
Regnskabsår	2004	2005	2006	2004 %	2005 %	2006 %
Ordinære driftsindtægter						
Indtægtsført bevilling						
Bevilling	110,1	112,3	101,2	**24,9**	**27,9**	**28,1**
Reserveret af indeværende års bevilling		-16,8		0,0	-4,2	0,0
Anvendt af tidligere års reserverede bevillinger				0,0	0,0	0,0
Indtægtsført bevilling i alt	110,1	95,5	101,2	24,9	23,7	28,1
Salg af varer og tjenesteydelser	310,2	291,7	243,9	70,1	72,3	67,6
Tilskud til egen drift				0,0	0,0	0,0
Øvrige driftsindtægter		0,2		0,0	0,0	0,0
Gebyrer	22,1	15,8	15,6	5,0	3,9	4,3
Ordinære driftsindtægter i alt	**442,3**	**403,2**	**360,7**	**100,0**	**100,0**	**100,0**
Ordinære driftsomkostninger						
Ændring i lagre				0,0	0,0	0,0
Forbrugsomkostninger				0,0	0,0	0,0
Husleje	-18,7	-18,2	-15,0	-4,2	-4,5	-4,2
Andre forbrugsomkostninger	-153,0	-186,2	-164,6	-34,6	-46,2	-45,6
Forbrugsomkostninger i alt	-171,7	-204,4	-179,6	-38,8	-50,7	-49,8
Personaleomkostninger					0,0	0,0
Lønninger	-132,9	-111,9	-119,9	-30,0	-27,8	-33,2
Pension	-17,2	-15,2	-16,1	-3,9	-3,8	-4,5
Lønrefusion	3,9	4,0	3,0	0,9	1,0	0,8
Andre personaleomkostninger	-7,9	-1,7	0,0	-1,8	-0,4	0,0
Personaleomkostninger i alt	-154,1	-124,8	-133,0	-34,8	-31,0	-36,9
Andre ordinære driftsomkostninger	-21,3	-18,7	-5,8	-4,8	-4,6	-1,6
Af- og nedskrivninger	-55,7	-38,4	-47,6	-12,6	-9,5	-13,2
Ordinære driftsomkostninger i alt	-402,8	-386,3	-366,0	-91,1	-95,8	-101,5
Resultat af ordinær drift	**39,7**	**16,9**	**-5,3**	**9,0**	**4,2**	**-1,5**
Andre driftsposter						
Andre driftsindtægter				0,0	0,0	0,0
Andre driftsomkostninger		-0,1		0,0	0,0	0,0
Resultat før finansielle poster	**39,7**	**16,8**	**-5,3**	**9,0**	**4,2**	**-1,5**
Finansielle poster						
Finansielle indtægter	0,1	1,0	1,0	0,0	0,2	0,3
Finansielle omkostninger	-0,5	-5,5	-5,5	-0,1	-1,4	-1,5
Resultat før ekstraordinære poster	**39,4**	**12,3**	**-9,8**	**8,9**	**3,1**	**-2,7**
Ekstraordinære poster						
Ekstraordinære indtægter				0,0	0,0	0,0
Ekstraordinære omkostninger		-0,1		0,0	0,0	0,0
Årets resultat	**39,4**	**12,2**	**-9,8**	**8,9**	**3,0**	**-2,7**

Boks 1.2. Økonomistyrelsens resultatopgørelse som indeks							
Regnskabsår	2004	2005	2006		2004 i %	2005 i %	2006 i %
Ordinære driftsindtægter							
Indtægtsført bevilling							
Bevilling	110,1	112,3	101,2		**100,0**	**102,0**	**91,9**
Reserveret af indeværende års bevilling		-16,8					
Anvendt af tidligere års reserverede bevillinger							
Indtægtsført bevilling i alt	110,1	95,5	101,2		100,0	86,7	91,9
Salg af varer og tjenesteydelser	310,2	291,7	243,9		100,0	94,0	78,6
Tilskud til egen drift							
Øvrige driftsindtægter		0,2					
Gebyrer	22,1	15,8	15,6		100,0	71,5	70,6
Ordinære driftsindtægter i alt	**442,3**	**403,2**	**360,7**		**100,0**	**91,2**	**81,6**
Ordinære driftsomkostninger							
Ændring i lagre							
Forbrugsomkostninger							
Husleje	-18,7	-18,2	-15,0		100,0	97,3	80,2
Andre forbrugsomkostninger	-153,0	-186,2	-164,6		100,0	121,7	107,6
Forbrugsomkostninger i alt	-171,7	-204,4	-179,6		100,0	119,0	104,6
Personaleomkostninger							
Lønninger	-132,9	-111,9	-119,9		100,0	84,2	90,2
Pension	-17,2	-15,2	-16,1		100,0	88,4	93,6
Lønrefusion	3,9	4,0	3,0		100,0	102,6	76,9
Andre personaleomkostninger	-7,9	-1,7	0,0		100,0	21,5	0,0
Personaleomkostninger i alt	-154,1	-124,8	-133,0		100,0	81,0	86,3
Andre ordinære driftsomkostninger	-21,3	-18,7	-5,8		100,0	87,8	27,2
Af- og nedskrivninger	-55,7	-38,4	-47,6		100,0	68,9	85,5
Ordinære driftsomkostninger i alt	-402,8	-386,3	-366,0		**100,0**	**95,9**	**90,9**
Resultat af ordinær drift	**39,7**	**16,9**	**-5,3**		**100,0**	**42,6**	**-13,4**
Andre driftsposter							
Andre driftsindtægter							
Andre driftsomkostninger		-0,1					
Resultat før finansielle poster	**39,7**	**16,8**	**-5,3**		**100,0**	**42,3**	**-13,4**
Finansielle poster							
Finansielle indtægter	0,1	1,0	1,0		100,0	100,0	100,0
Finansielle omkostninger	-0,5	-5,5	-5,5		100,0	110,0	110,0
Resultat før ekstraordinære poster	**39,4**	**12,3**	**-9,8**		**100,0**	**31,2**	**-24,9**
Ekstraordinære poster							
Ekstraordinære indtægter							
Ekstraordinære omkostninger		-0,1					
Årets resultat	**39,4**	**12,2**	**-9,8**		**100,0**	**31,0**	**-24,9**

Økonomistyrelsens balance

I boks 1.3 og 1.4 på de to følgende sider er Økonomistyrelsens balance vist i common size format. Denne opstilling viser, at der er sket store ændringer på balance fra 2004 til 2005. Økonomistyrelsen bemærker i årsrapporten, at disse ændringer er en følge af overgangen til omkostningsbevillinger. Sagt med andre ord: der er tale om ekstraordinære ændringer, som er udtryk for ændrede regler og ikke udtryk for realøkonomiske forhold i virksomheden.

De største ændringer, der kan relateres til overgang til omkostningsbevillinger, er:

1. Virksomhedens likvide beholdninger er steget med tilførsel af nye former for likviditet på både Finansieringskonto (FF7) og Uforrentet konto (FF5).
2. Egenkapitalen er faldet fra en andel af de samlede passiver på 62 % til blot 14 %.
3. Virksomheden har fået tilført en langfristet gæld, som virksomheden ikke havde tidligere.

Derudover kan det bemærkes, at der har været et væsentligt fald i den relative andel af anlægsaktiverne på balancen. Det skyldes dels en mindre nedgang i absolutte tal for immaterielle anlægsaktiver, og dels skyldes det en forøgelse af den samlede aktivmasse på grund af ovennævnte forøgelse af de likvide beholdninger.

Opstilling af balancen i form af common size format er mere relevant at foretage til næste år, når sammenstillingerne af de to regnskabsår ikke bliver påvirket af ændringer i de regnskabsmæssige principper. Endvidere gælder det både for balancen, som for resultatopgørelsen, at det er mere informativt at foretage en common size opstilling, når den kan laves over en årrække og derved opstilles som en tidsserie over fx 5 år.

Boks 1.3. Økonomistyrelsens balance i procent af samlede aktiver				
Aktiver (mio. kr.)	**2004**	**2005**	**2004 i %**	**2005 i %**
Anlægsaktiver				
Immaterielle anlægsaktiver				
Færdiggjorte udviklingsprojekter	178,3	170,6	59,24	44,95
Erhvervede koncessioner m.v.		2,9		0,76
Udviklingsprojekter under opførelse		0,4		0,11
Immaterielle anlægsaktiver i alt	178,3	173,9	**59,24**	**45,82**
Materielle anlægsaktiver				
Grunde, arealer og bygninger				
Infrastruktur				
Produktionsanlæg og maskiner		0,2		0,05
Transportmateriel				
Inventar og IT-udstyr	3,4	5,1	1,13	1,34
Igangværende arbejder for egen regning				
Materielle anlægsaktiver i alt	3,4	5,3	1,13	1,40
Finansielle anlægsaktiver				
Statsforskrivning				
Finansielle anlægsaktiver i alt				
Anlægsaktiver i alt	181,7	179,2	**60,37**	**47,22**
Omsætnings aktiver				
-				
Varebeholdninger				
Tilgodehavender	100	129,6	**33,22**	**34,15**
Værdipapirer				
Likvide beholdninger				
Uforrentet konto (FF5)		18,9		4,98
Finansieringskonto (FF7)		52,4		13,81
Andre likvider	19,3	-0,6	6,41	-0,16
Likvide beholdninger i alt	19,3	70,6	6,41	18,60
Omsætnings aktiver i alt	119,3	200,3	**39,63**	**52,78**
Aktiver i alt	301	379,5	100,00	100,00

Boks 1.4. Økonomistyrelsens balance i procent af samlede passiver				
Passiver (mio. kr.)	**2004**	**2005**	**2004 i %**	**2005 i %**
Egenkapitalen				
Startkapital				
Opskrivninger				
Reserveret egenkapital		10	0,00	2,64
Overført overskud	187,1	43,9	62,16	11,57
Egenkapital i alt	187,1	53,9	**62,16**	**14,20**
Hensatte forpligtelser				
Landfristede gældsposter				
Langfristet gæld (FF4)		173,1		45,61
Bygge- og IT-kredit (FF6)				
Prioritets gæld				
Anden langfristet gæld				
Landfristet gæld i alt	0	173,1	**0,00**	**45,61**
Kortfristede gældsposter				
Leverandører af varer og tjenesteydelser	58,9	90,1	19,57	23,74
Anden kortfristet gæld	19,1	19,1	6,35	5,03
Skyldige feriepenge	35,9	21,7	11,93	5,72
Igangværende arbejder for fremmed regning				
Reserveret bevilling		16,8		4,43
Periodeafgrænsningsposter		4,9		1,29
Kortfristet gæld i alt	113,9	152,5	**37,84**	**40,18**
Gæld i alt	113,9	325,6	**37,84**	**85,80**
Passiver i alt	301	379,5	100,0	100,0

Balancen kan på samme måde som resultatopgørelsen opstiles som indeks over en årrække. Vi har valgt ikke tage den opstilling med i analysen, idet vi vurderer, at princippet er illustreret ved ovenstående eksempler.

2. Præsentation af virksomheden

Boks 2.1. Fakta om Økonomistyrelsen (ØS)

- Økonomistyrelsen er en del af Finansministeriet.
- Økonomistyrelsens mission er at bidrage til at fremme god økonomistyring og effektivitet i den offentlige sektor.
- Økonomistyrelsens vision er at udvikle den offentlige sektors ekspertise inden for drift og digitalisering af økonomistyring, regnskabsvæsen og finansforvaltning.
- Økonomistyrelsen beskæftiger ca. 280 medarbejdere i 2005.
- Økonomistyrelsen deltog i forsøgsordningen vedr. overgang til omkostningsbevillinger på finanslov 2005.

2.1 Informationer fra beretningen i årsrapporten

Analyse af nøgletalsfigurer i beretningsdelen

Økonomistyrelsen har i overensstemmelse med retningslinierne for udarbejdelse af årsrapporten opstillet fire figurer i beretningen til årsrapporten. Retningslinierne fremgår af "Vejledning om udarbejdelse af årsrapport for institutioner, der deltager i forsøg med omkostningsbevillinger." Nedenfor gennemgås de fire figurer. Økonomistyrelsens kommentering af figurerne i årsrapporten er markeret med *kursiv*, når de er medtaget.

Figur 1: Indtægter og omkostninger

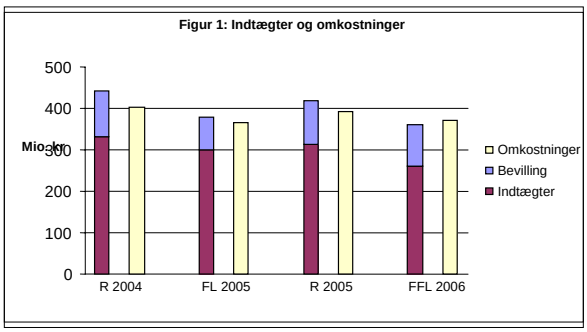

Det fremgår af figur 1, at indtægter fra salg udgør en væsentlig andel af de samlede indtægter, ca. ¾ set over årene. Derudover viser figuren, at Økonomistyrelsen havde et overskud i 2005. Økonomistyrelsen kommenterer selv figuren således:

"Økonomistyrelsens resultat for 2005 blev et omkostningsbaseret overskud på 12,2 mio. kr., hvilket stort set svarer til det forudsatte på FL 2005.

I figur 1 sammenholdes det regnskabsmæssige forbrug 2005 med forbrug 2004, FL 2005 og FFL 2006. I forhold til FL 2005 er omkostningerne, indtægter og bevilling øget. Dette skyldes primært, at Økonomistyrelsen i løbet af 2005 har haft tilgang af en række opgaver i forbindelse med implementering af "Lov om offentlige betalinger". Primære opgaver i denne forbindelse har været udvikling af Nemkonto-registeret samt udvikling af elektronisk fakturering."

Den lille andel bevillinger udgør af de samlede indtægter er usædvanligt for en statslig virksomhed, hvor bevilling typisk udgør den væsentligste del af det samlede indtægtsgrundlag.

Da Økonomistyrelsen er karakteriseret ved at være indtægtsfinansieret frem for bevillingsfinansieret, skal man være opmærksom på risikoprofilen for indtægterne. Man skal især vurdere, om det giver risiko for større fluktuationer og større usikkerhed end ved bevillingsfinansiering. Samtidig giver indtægtsfinansiering altid anledning til at være opmærksom på, at få indtægterne ind fra kunderne, også kaldet debitorstyring.

Risikoprofil på indtægter
1) Kundernes betalingsevne (og – vilje)
2) Kundernes trofasthed vs. mulighed for øget konkurrence
3) Mulighed for prisfastsættelse af produkterne

Økonomistyrelsens kunder er typisk andre statsvirksomheder, hvorved deres betalingsevne er god. Økonomistyrelsens kunder kan skifte til andre leverandører. Økonomistyrelsens salg sker dog i høj grad til den samme kundegruppe som et løbende abonnementsforhold, hvorfor det ikke forventes, at store dele af kundegruppen udskiftes. I Økonomistyrelsens tilfælde vurderes den store andel af indtægter, frem for bevilling, ikke at øge fluktuationerne eller at øge usikkerheden omkring indtægtsniveauet.

Vi kan ikke ud fra årsrapporten afgøre, om Økonomistyrelsen har en aktiv debitorstyring. Dette kan undersøges vha. nøgletallet: "debitorernes omsætningshastighed" beregnet ud fra månedlige regnskabstal.

Figur 2: Låneramme og SKB-gæld

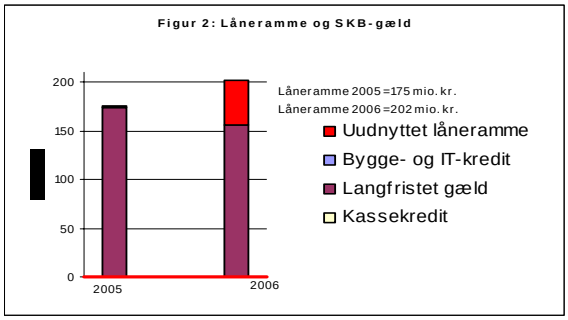

Det væsentligste at konstatere ved figur 2 er, at lånerammen er meget tæt på fuld udnyttelse i 2005. Dette har Økonomistyrelsen også bemærket i kommentaren i årsrapporten:

”Som det fremgår af figur 2 har Økonomistyrelsen en langfristet gæld på 173,1 mio. kr., hvilket også svarer til den samlede gæld. Gælden udgør 99 pct. af lånerammen. Årsagen til den forholdsvis høje udnyttelse af lånerammen er den tidligere nævnte tilgang af opgaven vedrørende udvikling af Nemkonto-registeret. Udviklingen har været lånefinansieret, og dette var ikke forudset ved fastsættelsen af lånerammen.”

Samtidig fremgår det af figuren, at Økonomistyrelsens låneramme er blevet forhøjet i 2006, således at Økonomistyrelsen ikke budgetterer med at komme så tæt på fuld udnyttelse i 2006.

Man kan umiddelbart læse figuren sådan, at Økonomistyrelsen ikke har (eller forventer at få) gæld eller indestående på Finansieringskonto (FF7) eller Bygge- og IT-kreditten (FF6) i hverken 2005 eller 2006. Ved at sammenholde med balancen er det dog klart, at Økonomistyrelsen har et stort indestående på Finansieringskonto (FF7). Dette indestående kunne have været afbilledet i figuren.

Det fremgår ligeledes af balancen, at Økonomistyrelsen har et mindre træk på Bygge- og IT-kredit (FF6) i 2005 på 0,4 mio. kr. At dette ikke fremgår af træk på bankkonti i ovenstående figur kan betyde, at bogføringen er sket i regnskabsperiode 13, hvorved det ikke har været muligt at flytte likviditet på kontiene tilsvarende. Træk på bankkontiene opgøres d. 31/12, hvorved bogførte posteringer herefter ikke kommer med i opgørelsen.

Figur 3: Egenkapitalens sammensætning

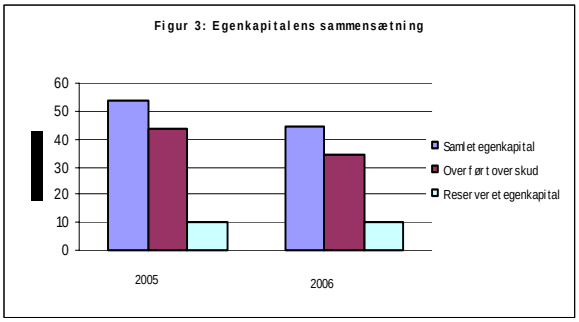

Det fremgår af figur 3, at Økonomistyrelsen har et rimeligt stort *overført overskud* og der budgetteres med et underskud i 2006, der vil betyde et fald i det akk. *overførte overskud*. Økonomistyrelsen kommenterer figur 3 således:

”Økonomistyrelsens egenkapital udgør 53,9 mio. kr. ultimo 2005, hvoraf 43,9 mio. kr. er overført overskud fra tidligere år. 10 mio. kr. er reserveret til systemudvikling i 2006, og Finansministeriets departement har primo 2006 reserveret 40 mio. kr.”

Figur 3 viser ikke nogen startkapital. Det kan give anledning til at spørge, om Økonomistyrelsen ikke er blevet tildelt nogen startkapital, om den ikke er blevet bogført, eller om den blot ikke er medtaget i ovenstående figur?

Det fremgår af Økonomistyrelsens kommentar til figuren, at Økonomistyrelsen har reserveret 10 mio. kr. til et specifikt formål. Almindeligvis afsættes reservationer til specifikke formål som reserverede

bevillinger under den kortfristede gæld og ikke under egenkapitalen. Dette kan således give anledning til at undersøge nærmere, hvilken reservation der er tale om.

Endvidere fremgår det af teksten i årsrapporten til figur 3, at virksomhedens ressortdepartement, efter regnskabets afslutning, har reserveret 40 mio. kr. På samme måde som ovenstående er det ikke helt klart, hvilke reservationer, der er tale om, idet det ikke synes at ligge inden for mulighederne for reservation. En virksomhed og dens ressortdepartement kan reservere af årets bevilling til ikke udførte opgaver, hvortil der specifikt er givet bevilling til. Det ligger ikke inden for reglerne at reservere dele af egenkapitalen til mere eller mindre specifikke formål. Enten er der tale om en reserveret bevilling til et specifikt formål eller der er tale over frie midler, også kaldet *overført overskud*.

Der er overførselsadgang inden for koncernens hovedkonti, hvorved der kunne være tale om midler, som departementet planlægger at overføre til en anden hovedkonto inden for koncernen. Såfremt ovenstående betyder, at Økonomistyrelsens egenkapital reelt er 40 mio. kr. lavere end det beløb, som fremgår af balancen, må det anses for en meget relevant information at medtage i årsrapporten.

Figur 4: Faktorsammensætning

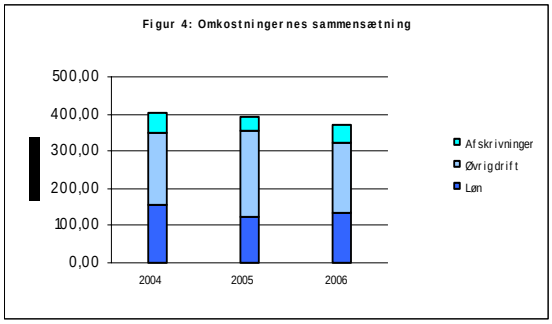

Denne figur er ikke kommenteret i årsrapporten, hvilket kunne skyldes en prioritering af den sparsomme plads til tekst i årsrapporten.

Figuren viser, at omkostningerne er faldene hen over årene. Samtidig kan man i beretningen læse, at Økonomistyrelsens opgaveportefølje løbende er ændret, hvorved det absolutte niveau for omkostningerne ikke er særligt informativt. Denne figur er mere anvendelig, såfremt opgaverne ikke ændrer sig væsentligt, således at sammenligningsgrundlaget er stabilt.

3. Regler og rammer

I de følgende tre afsnit gennemgås de tre hjørnesten i en analyse af en statslig årsrapport:

- Regler & Rammer
- Ressourceforvaltning
- Målopfyldelse

Vi starter med regler & rammer, der handler om at vurdere en virksomheds rammeudnyttelse og derigennem dens ledelsesmæssige dispositionsmuligheder. Til at vurdere dette er det relevant se på virksomhedens mulighed for at bruge opsparede midler *overført overskud*, overholdelse af disponeringsregler samt dens muligheder for at foretage investeringer, som er lånefinansieret. Nedenfor er vist nøgletal indenfor disse områder:

3.1 Overført overskud

Nøgletal 1: Negativ udsvingsrate

Nøgletal 1 undersøger, hvor stor en margin Økonomistyrelsen har i forhold at støde mod den negative udsvingsgrænse.

Der fremgår, som tidligere nævnt, ikke nogen *startkapital* af Økonomistyrelsens balance, men vi antager alligevel, at Økonomistyrelsen har fået tildelt en *startkapital*, da den generelle regel er, at virksomhederne får tildelt en *startkapital* som et led i at overgå til omkostningsbevillinger.

Økonomistyrelsen er en statsvirksomhed og *startkapitalen* ville derfor have været 5 % af bruttoudgiftsbevillingen fra året før konverteringen til omkostningsbevillinger, altså 2004. Økonomistyrelsens bruttoudgiftsbevilling på finanslov for 2004 var på 395,9 mio. kr. Dette svare til en *startkapital* på 19,8 mio. kr.

Nøgletal nr. 1: Negativ udsvingsrate
$Negativ\ udsvingsrate = \frac{overført\ overskud}{startkapital}$ $Negativ\ udsvingsrate = \frac{43{,}9\ mio.\ kr.}{19{,}8\ mio.\ kr.} = 2{,}2$

Den negative udsvingsrate viser, at Økonomistyrelsens overførte overskud er over 2 gange så stort som deres negative udsvingsgrænse. Det betyder, at

Økonomistyrelsen er et godt stykke fra at ramme den negative udsvingsgrænse.

Nøgletal 2: Akkumuleret overskudsgrad

Jævnfør analysen af figur 3 i beretningen er der er sikkerhed om sammensætningen og størrelsen af Økonomistyrelsens egenkapital. Til nøgletal 2: Akkumuleret overskudsgrad har vi derfor foretaget beregningen med to forskellige størrelser af egenkapital. Den første beregning i nedenstående skema er foretaget ud fra den bogførte egenkapital. Den anden beregning er foretaget ud fra den egenkapital Økonomistyrelsens reelt kan råde over ud fra oplysningerne i teksten til figur 3 i årsrapporten.

Nøgletal nr. 2: Akkumuleret overskudsgrad			
$Akkumuleret\ overskudsgrad = \frac{overført\ overskud}{bruttoudgiftsbevillingen}$			
År	**Overført overskud**	**bruttoudgiftsbevilling**	**Nøgletal**
2005	43,9 mio. kr.	378,6 mio. kr.	11,6 %
2005	*3,9 mio. kr.*	*378,6 mio. kr.*	*1 %*

En akkumuleret overskudsgrad på 11,6 % er relativ høj. Økonomistyrelsen skriver i årsrapporten, at virksomheden forventer at skulle aflevere 40 mio. kr. af det overførte overskud til departementet i løbet af 2006. Derved er de reelt disponible muligheder begrænsede til 3,9 mio. kr. Det vil give en akkumuleret udsvingsandel på 1 %, hvilket må anses for meget beskedent.

Økonomistyrelsen har ikke bogført en startkapital, hvilket gør at det *overførte overskud* alene udgør virksomhedens buffer. Set i det perspektiv synes en akkumuleret udsvingsandel på 1 % meget lav.

3.2 Opfølgning på likviditet og låneramme

En del af disponeringsregler inden for likviditetsordningen kan ikke kontrolleres alene ud fra tal i årsregnskabet, men skal kontrolleres oftere i virksomhedens egen interne opfølgning. Såfremt en virksomhed har overtrådt nogle af disponeringsreglerne i løbet af året, skal dette fremgå af årsrapporten. Der fremgår ikke noget herom i Økonomistyrelsens årsrapport 2005, hvorved vi må formode, at disponeringsreglerne er overholdt.

Nøgletal 3: Udnyttelsesgrad af lånerammen

Reglerne foreskriver, at lånerammen ikke må overskrides på noget tidspunkt i løbet af året. Saldiene på de tre likviditetskonti Langfristet gæld (FF4), Bygge- og IT-kredit (FF6) og Finansieringskonto (FF7) sammentælles. Et eventuelt indestående på Finansieringskonto (FF7) trækkes ikke fra på Langfristet gæld (FF4) og Bygge- og IT-kredit (FF6), idet trækket opgøres

brutto. Saldi skal kunne kontrolleres på en vilkårlig dato, fx efter hvert kvartal, men i årsrapporten angives saldi pr. 31/12.

Boks 3.1 Overholdelse af lånerammen

31/12 2005 Saldo på Langfristet gæld (FF4)	-173,1 mio. kr.
31/12 2005 Saldo på Bygge- og IT-kredit (FF6)	0,0 mio. kr.
31/12 2005 Samlet sum af gæld (brutto)	-173,1 mio. kr.
31/12 2005 Størrelse på lånerammen	175,0 mio. kr.
31/12 2005 Samlet sum af gæld (brutto)	-173,1 mio. kr.
31/12 2005 Difference mellem gæld og lånerammen	1,9 mio. kr.

Lånerammen er overholdt pr. 31/12 2005.

Nøgletal nr. 3: Udnyttelsesgrad af lånerammen

$$\text{Udnyttelsesgrad af lånerammen} = \frac{\textit{træk på lånerammen}}{\textit{lånerammen}}$$

$$\text{Udnyttelsesgrad af lånerammen} = \frac{173{,}1\,\textit{mio. kr}}{175{,}0\,\textit{mio. kr.}} = 98{,}9\%$$

Det fremgår af ovenstående, at lånerammen er overholdt pr. 31/12 2005. Samtidig er trækningsgraden meget tæt på 100 %, hvilket kan tyde på, at Økonomistyrelsen har behov for en højere låneramme. Det fremgår af figur 2 i beretningsdelen af årsrapporten, at Økonomistyrelsen for 2006 har fået forhøjet sin låneramme med 27 mio. kr., således at udnyttelsesgraden kan forventes at blive betragteligt lavere i 2006. Se figur 2 på side 61 i denne analyse.

4 Ressourceforvaltning

I analysedelen ressourceforvaltning undersøger vi, hvordan virksomheden forvalter sine ressourcer indenfor to områder:

- Finansieringsgrundlag
- Produktionsfaktorer
- Likviditet og pengestrømsopgørelse
- Egenkapital

4.1 Finansieringsgrundlag

Nøgletal 4: Overskudsgrad

Med overskudsgraden undersøges udnyttelsen af det økonomiske råderum, virksomheden har gennem sine driftsindtægter ved at sætte årets resultat i forhold til en relevant størrelsesangivelse for virksomheden.

Økonomistyrelsens overskudsgrad er faldende fra en høj positiv overskudsgrad i 2004 til en lav - men stadig positiv overskudsgrad i 2005 - og til en budgetteret negativ overskudsgrad i 2006.

Nøgletal nr. 4: Overskudsgrad

$$Overskudssgrad = \frac{årets\ resultat}{ordinære\ driftsindtægter\ i\ alt}$$

År	Årets resultat	Ordinære driftsindtægter i alt	Nøgletal
2004	39,4 mio. kr.	442,3 mio. kr.	8,9 %
2005	12,3 mio. kr.	403,2 mio. kr.	3,1 %
2006	-9,8 mio. kr.	360,7 mio. kr.	-2,7 %

Idet Økonomistyrelsen forud for 2004 havde et akkumuleret underskud, må det anses for rimeligt, at virksomheden har store overskud i 2004 og 2005. Fra 2005 har virksomheden igen et akkumuleret overskud, hvorved det på samme måde er rimeligt, at virksomheden budgetterer med et underskud i 2006.

Ved at veksle mellem underskud og overskud sørger Økonomistyrelsen for løbende at anvende hele bevillingen tæt på den periode, som bevillingen er tiltænkt, eller alternativt at reservere bevillingen i overensstemmelse med reglerne herom. På samme måde for salgsindtægterne, sikrer den periodiske sammenhæng mellem at modtage betaling og afholde omkostninger, at niveauet for indtægter og udgifter løbende kan justeres, således at der er overensstemmelse mellem disse.

Nøgletal 5: Bevillingsandel

Økonomistyrelsens bevillingsandel udgør 23,7 %. Dette er en forholdsvis lav andel og illustrerer, at Økonomistyrelsens indtægter i høj grad er baseret på afsætningen af virksomhedens ydelser.

Nøgletal nr. 5: Bevillingsandel

$$Bevillingsandel = \frac{indtægtsført\,bevilling}{ordinære\ driftsindtægter\ i\ alt}$$

År	Indtægtsført bevilling	Ordinære driftsindtægter i alt	Nøgletal
2005	95,5 mio. kr.	403,2 mio. kr.	23,7 %

En så stor andel af indtægtsfinansiering blandt de ordinære driftsindtægter betyder jf. den tidligere gennemgang af beretningsdelens figurer (figur 1, side 60), at dette kan medføre en særlig risikoprofil på indtægtssiden herunder fluktuationer og usikkerhed. I Økonomistyrelsens tilfælde viste en nærmere gennemgang af risikoelementerne dog, at salgsindtægterne ikke er særligt risikobetonede. Dels er kundegruppen stabil og dels er deres betalingsevne god, idet der er tale om andre statslige virksomheder.

Den lave bevillingsandel indikerer, at der er behov for, at Økonomistyrelsen har særlig fokus på debitorstyringen. Kvaliteten af debitorstyringen kan man ikke læse ud af årsrapporten, men det kunne være relevant at spørge Økonomistyrelsen om, hvordan de håndterer dette.

Nøgletal 6: Ekstraordinære poster

Af nedenstående beregning ses, at de ekstraordinære omkostninger i 2005 udgør en ubetydelig andel af Økonomistyrelsens samlede omkostninger. Der er ingen ekstraordinære indtægter i 2005.

Nøgletal nr. 6: Ekstraordinære poster

$$\frac{ekstraordinære\ udgifter}{udgifter\ i\ alt} \text{ og } \frac{ekstraordinære\ indtægter}{indtægter\ i\ alt}$$

$$\frac{0{,}08\ mio.\ kr.}{391{,}9\ mio.\ kr.} = 0{,}02\ \%$$

Nøgletal 7: Tab på debitorer

Såfremt der har været tab på debitorer skal dette fremgå af en note til årsrapporten. Der er ikke medtaget en note om dette i Økonomistyrelsens

årsrapport, hvorved vi må formode, at der ikke har været tab på debitorer i 2005.

4.2 Produktionsfaktorer

Nøgletal 8: Kapitalomkostningsandel

Med kapitalomkostningsandelen undersøges, hvor stor en del af driftsindtægterne virksomheden skal bruge på at finansiere det eksisterende kapitalapparat.

Nøgletal nr. 8: Kapitalomkostningsandel			
$Kapitalomkostningsandel = \frac{(renter + afskrivninger)}{ordinære\ driftsindtægter\ i\ alt}$			
År	Renter + afskrivninger	Ordinære driftsindtægter i alt	Nøgletal
2005	42,9 mio. kr.	403,2 mio. kr.	10,4 %

Af ovenstående fremgår det, at Økonomistyrelsen anvender 10,4 % af årets indtægter på finansiering af det eksisterende kapitalapparat. Dette medfører i sig selv ikke nogen bemærkninger, men set i sammenhæng med udnyttelsen af lånerammen kan det konkluderes, at Økonomistyrelsen i 2005 ikke havde plads til optagelse af yderligere lån.

Nøgletal 9: Nedskrivningsrate

Nøgletal nr. 9: Nedskrivningsrate			
$Nedskrivningsrate = \frac{akkumulerede\ nedskrivninger\ (ultimo\ regnskabsåret)}{anlægsaktivers\ kostpris\ \ ultimo\ regnskabsåret}$			
År	Akkumulerede nedskrivninger	Anlægsaktivers kostpris ultimo regnskabsåret	Nøgletal
2005	185,8 mio. kr.	481,7 mio. kr.	38,6 %

38,6 % betyder, at Økonomistyrelsen gennemsnitligt har nedskrevet sine aktiver, der indgår i regnskabet, med 38,6 %. Der er således ikke tale om de dele af et udviklingsprojekt, som ikke er blevet aktiveret (fx forundersøgelser, test og idriftsættelse og lignende). Der er tale om, at 38,6 % af de aktiverede omkostninger på et senere tidspunkt ikke er vurderet til at modsvare den oprindeligt aktiverede værdi. 40 % vurderes at være meget højt.

Beregningen af nøgletallet nedskrivningsrate indeholder både immaterielle og materielle anlægsaktiver. Nedskrivninger er forekommet på immaterielle anlægsaktiver. Var beregningen alene foretaget ud fra de immaterielle anlægsaktiver havde nøgletallet været 40 %. At der ikke ville være den store

forskel på de to beregningsmetoder viser, at langt de fleste anlægsaktiver i Økonomistyrelsen er immaterielle anlægsaktiver.

Nøgletal 10: Afskrivningsrate

Afskrivningsraten viser hvor meget aktiverne i gennemsnit er afskrevet. Beregningen er lavet for materielle eller immaterielle aktiver samlet.

Nøgletal nr. 10: Afskrivningsrate			
$Afskrivningsrate = \frac{af - og\ nedskrivninger\ ultimo\ regnskabsåret}{kostpris\ \ ultimo\ regnskabsåret}$			
År	**Akk. af- og nedskrivninger**	**Kostpris ultimo regnskabsåret**	**Nøgletal**
2005	110,8 mio. kr.	470,0 mio. kr.	24,3 %

Tallet kan ikke beregnes for 2004, da kostpris pr. 31. dec. 2005 på materielle aktiver ikke fremgår for 2004 i årsrapporten for 2005. Dette tal vil kunne findes i årsrapporten for 2004.

En akkumuleret afskrivningsrate på 24 % viser, at Økonomistyrelsens nuværende aktivmasse i gennemsnit er afskrevet med ¼ del af anskaffelsesværdien. En gennemsnitsværdi kan dække over en del variation, men som gennemsnit betragtet er Økonomistyrelsens aktivmasse relativ ny.

Nøgletal 11: Opretholdelsesgrad

Nøgletal nr. 11: Opretholdelsesgrad			
$Opretholdelsesgrad = \frac{til\,gang}{årets\ af - og\ nedskrivninger}$			
År	**Tilgang**	**Afskrivninger**	**Nøgletal**
2005	35,4 mio. kr.	38,3 mio. kr.	92,4 %

Med en ratio på 0,9 mindskes Økonomistyrelsens aktivmasse ganske svagt. Da der kun er regnskabstal for 2005, er det vanskeligt at konkludere videre på dette nøgletal, idet mindre fluktuationer må anses for normalt.

Nøgletal 12: Årsværkspris

Nøgletal nr. 12: Årsværkspris			
$Årsværkspris = \frac{personaleudgifter\ i\ alt}{årsværk}$			
År	**Antal årsværk**	**Personale omk.**	**Årsværkspris**
2004	326	154,1 mio. kr.	472.699 kr.
2005	280	124,8 mio. kr.	445.714 kr.
2006	300	133,0 mio. kr.	443.333 kr.

Af skemaet kan læses at personale omk. pr. årsværk er faldet kraftigt fra 2004 til 2005 og forventes at holde det relativt lave niveau i 2006 også. Dette synes bemærkelsesværdigt og kunne give anledning til at spørge Økonomistyrelsen om baggrunden herfor.

4.3 Likviditet og pengestrømsopgørelse

Først kan vi konstatere, at pengestrømsopgørelsen stemmer ved at sammenstille to opgørelsesmetoder af ændring i likviditeten i løbet af året:
1) Årets pengestrøm
2) Ændringer i likviditet i alt

Positivt resultat betyder øget likviditet.
Årets pengestrøm i Økonomistyrelsen var på 51,4 mio. kr. for regnskabsåret 2005, hvilket vil sige, at de likvide beholdninger er steget med 51,4 mio. kr.

Ændringen i likviditet set i forhold til udgangspunktet
Sammenstillet med de likvide beholdninger primo året, kan det konstateres, at den positive ændring i likviditeten er markant. Likviditeten er således steget fra 19,3 mio. kr. primo til 70,7 mio. kr. ultimo året 2005. Ved at se nærmere på pengestrømsopgørelsen kan vi se, hvorfra ændringen i likviditet stammer.

Hvorfra stammer ændringen i likviditeten?
Pengestrømsopgørelsen er opdelt i tre aktivitetsområder, som ændringen i likviditet stammer fra: drift, investering og finansiering.

Pengestrømme fra driftsaktivitet: 58,8 mio. kr.
Pengestrømme fra investeringsaktivitet: -35,9 mio. kr.
Pengestrømme fra finansieringsaktivitet: 28,5 mio. kr.

Boks 4.1 Pengestrømsopgørelse		
(Mio. kr.)		
Resultat før ekstraordinære poster		11,4*
Udgiftsførte af- og nedskrivninger		38,4
Udgiftsførte hensættelser		-
Ændring i driftskapital:		**49,8**
Ændring i tilgodehavender og varebeholdninger		-29,6
Ændring i kortsigtede gældsforpligtelser		38,6
Pengestrømme fra driftsaktivitet		**58,8**
Køb og salg af anlægsaktiver, netto		-35,8
Køb og salg af værdipapirer, netto		-
Betalt vedrørende ekstraordinære poster, netto		-0,1
Pengestrømme fra investeringsaktivitet		**-35,9**
Årets ændring i Langfristet gæld (FF4)		173,1
Årets ændring i prioritetsgæld		-
Årets ændring i anden langfristet gæld		-
Tildeling af likviditet Langfristet gæld (FF4)	-181,7	
Tildeling af likviditet Uforrentet konto (FF5)	23,6	
Tildeling af likviditet Bygge- og IT-kredit (FF6)	-	
Tildeling af likviditet Finansieringskonto (FF7)	33,4	
Udsaldering af FF1og FF2	-19,9	
Tildeling af primolikviditet i alt		**-144,6**
Forøgelse i prioritetsgæld		-
Forøgelse i anden langfristet gæld		-
Pengestrømme fra finansieringsaktivitet		**28,5**
Årets pengestrøm		**51,4**
Årets pengestrøm fordelt på:		
Ændring i Uforrentet konto (FF5)	18,9	
Ændring i Finansieringskonto (FF7)	52,4	
Ændring i andre likvider	-19,9	
Ændring i likvider i alt		**51,4**
Likvide beholdninger 1. januar 2005		19,3
Likvide beholdninger 31. december 2005		**70,7**

* Heri indgår underskud på 0,8 mio. kr. vedr. Velfærdskommissionen. Dette skyldes, at Velfærdskommissionen indgår i Økonomistyrelsens likviditetsområde.

Ændring i driftskapitalen

Driftens positive bidrag til likviditeten er sammensat af flere forhold. Dels bidrager årets resultat med 11,4 mio. kr. Til dette skal lægges de udgiftsførte afskrivninger på 38,4. Resultatet af disse er 49,8 mio. kr. og kaldes ændring i driftskapitalen.

Øget tilgodehavender hos vores kunder

Ændringen i tilgodehavender og varebeholdninger har bundet markant mere likviditet. Af balancen fremgår det, at Økonomistyrelsen ikke har nogen varelagre, hvorved der alene er tale om ændringer i tilgodehavender. At der er bundet mere likviditet på 29,6 mio. kr. i tilgodehavender, kan betyde to

ting. Dels at Økonomistyrelsen har fået flere kunder, hvorved kunderne samlet set skylder flere penge, dels at Økonomistyrelsen er blevet ringere til at inddrive gæld, således at kunderne skylder pengene i længere tid.

Øget kredit hos vores leverandører
Ved den næste post kan vi se, at Økonomistyrelsens kortsigtede gæld også er steget markant med 38,6 mio. kr. Det betyder omvendt, at Økonomistyrelsen får mere kredit hos sine leverandører, enten fordi Økonomistyrelsen har flere leverandører, eller fordi Økonomistyrelsen har fået (eller taget sig) længere kredittid. Længere kredittid bidrager positivt til likviditeten.

Som oftest vil man se, at pengebindingerne i tilgodehavender hos kunder og kredit hos leverandører følges ad med modsat fortegn. Jo mere man sælger til sine kunder, og derved forøger tilgodehavender, jo mere køber man også ofte hos sine leverandører. Derved øges kredittiden hos leverandørerne.

Pengestrømme fra investeringsaktivitet
Pengestrømme fra investeringsaktivitet er negativ med 35,9 mio. kr. Det fremgår af bemærkninger til pengestrømopgørelsen, at det primært kan henføres til investering i Nemkonto systemet.

Såfremt pengestrømme fra investering opvejes helt af pengestrømme fra finansiering, betyder det, at alle de anskaffede aktiver er lånefinansieret.

I Økonomistyrelsen er der en difference. Der er bundet penge til investering på 35,5 mio. kr. Samtidig er der blot skaffet likviditet via finansiering på 28,5 mio. kr. Dette er bemærkelsesværdigt, idet alle aktiver i staten skal lånefinansieres. Forklaringen er, at d. 31/12 2005 kan der ikke længere omflyttes på likvide konti. Den 31/12 2005 var der således optaget lån for 28,5 mio. kr., hvilket svarede til de på det tidspunkt bogførte investeringer. Efter den 31/12 2005 og frem til årsafslutningen medio februar 2006 er der indkommet regninger, der er bogført som investeringer. Derfor er der en difference mellem de bogførte investeringer for 2005 og de optagne lån til at finansiere investeringerne. Dette forhold rettes som en primokorrektion i regnskabet for 2006.

Pengestrømme fra finansieringsaktivitet
Det kan læses, at der er optaget ny gæld for 173,1 mio. kr. Samtidig er der afdraget på gæld på 144,6 mio. kr. Netto er finansieringen derved øget med 28,5 mio. kr. Den optagne gæld er gæld på Langfristet gæld (FF4) kontoen. Som det fremgår af kommentarerne til pengestrømsopgørelsen i Økonomistyrelsens årsrapport er denne gæld optaget til at finansiere Nemkonto systemet.

Afdrag på gæld er sammensat af både afdrag og ny optaget gæld, hvorved de 28,5 mio. kr. er et nettobeløb.

Anderledes opstilling grundet overgang til ny likviditetsordning i 2005
Grundet overgangen til den nye likviditetsordning pr. 1. januar 2005 er opstillingen af pengestrømsopgørelsen lidt særlig for 2005. Af pengestrømsopgørelsen fremgår konti, som eksisterede tidligere, men som ikke længere eksisterer. Derved er opstillingen ikke helt ens med opstillingen i vejledning om udarbejdelse af årsrapporter.

Det forventes, at opgørelsen over pengestrømme fra finansieringsaktivitet bliver enklere at opstille for 2006.

Likvid beholdning ultimo 2005
Årets forøgelse af likviditet på 51,4 mio. kr. samt de likvide beholdninger primo året på 19,3 mio. kr. giver tilsammen en likvid beholdning på 70,7 mio. kr. Hvorvidt den likvide beholdning er tilstrækkelig (eller for stor) skal vurderes i forhold til behovet for likviditet. Behovet for likviditet opstår hovedsagligt til afdrag på kortfristet gæld.

4.4 Egenkapital

Nøgletal 13: Soliditetsgrad

Nøgletal nr. 13: Soliditetsgrad			
$Soliditetsgrad = \frac{Egenkapital\ i\ alt}{Passiver\ i\ alt}$			
År	Egenkapitalen (samlet)	Balancesum (samlede passiver)	Nøgletal
2005	53,9 mio. kr.	379,5 mio. kr.	14,2 %

En soliditetsgrad på 14 % er højere end det, vi vil forvente af en statslig virksomhed, hvor alle langfristede aktiver skal lånefinansieres. Jf. ovenstående om den akkumulerede udsvingsgrad er der givetvis også reelt blot tale om en langt lavere egenkapital og derved en lavere soliditetsgrad. Modsat vil soliditetsgraden stige, såfremt Økonomistyrelsen bogfører en startkapital, der ikke var bogført i regnskabet for 2005.

5 Målopfyldelse

Virksomhederne skal til deres årsrapport udarbejde en tabel over resultatkrav i forhold til omkostninger pr. resultatkrav. Dette skema kan ses af vejledning om udarbejdelse af årsrapport. Økonomistyrelsen har ikke udarbejdet dette skema. Økonomistyrelsen har derimod udarbejdet en oversigt over styrelsens resultatkrav fra resultatkontrakten, samt hvorvidt disse krav er helt eller delvist opfyldte. Derudover har Økonomistyrelsen lavet en kvalitativ beskrivelse af dels de mål, der ikke eller kun delvist er opflydt og dels de mål, der har særlig fokus på i 2005. Det virker som en udførlig beskrivelse. Samtidig vil man skulle have et mere indgående kendskab til virksomheden, for dels at kunne vurdere om oplistningen og beskrivelsen er fyldestgørende, og dels kunne vurdere om målene har været ambitiøst sat.

5.1 Reserveret bevilling

Nøgletal 14: Reservationsflow

Nøgletal nr. 14: Reservationsflow			
$Reservationsflow = \frac{reserveret\ af\ indeværende\ års\ bevilling}{reserveret\ bevilling}$			
År	Reserveret indeværende år	Reserveret bevilling	Nøgletal
2005	16,8 mio. kr.	16,8 mio. kr.	100 %

Økonomistyrelsens reservationsflow er på 100 %. Det betyder, at hele Økonomistyrelsens beholdning af reserveret bevilling ultimo 2005 skyldes reservering i 2005 og ikke ophobninger fra tidligere år.

Ved overgangen til omkostningsbaseret bevilling primo 2005 blev tidligere års videreførelse opdelt i reserveret bevilling og overført overskud. Det giver derfor ikke mening at beregne et reservationsflow og reservationsandel for 2004.

Nøgletal 15: Reservationsandel

Nøgletal nr. 15: Reservationsandel			
$Reservationsandel = \frac{reserveret\ af\ indeværende\ års\ bevilling}{bruttoudgiftsbevilling}$			
År	Reserveret indeværende år	Bruttoudgiftsbevilling	Nøgletal
2005	16,8 mio. kr.	378,6 mio. kr.	4,4 %

Økonomistyrelsens reservationsandel er ultimo 2005 på 4,4 %. Det betyder at Økonomistyrelsen netto har udskudt gennemførelsen af 4,4 % af virksomhedens planlagte aktiviteter fra 2005 til fremtidige regnskabsår. 4,4 % virker ikke som en alarmerende høj reservationsandel og giver derved ikke i sig selv anledning til spørgsmål.

Der kan desuden beregnes et tilsvarende nøgletal, som udtrykker den samlede reservation som andel af årets bruttobevilling. Da regnskabsposterne *reserveret bevilling indeværende år* (fra resultatopgørelsen) og *reserveret bevilling* (fra balancen) er lige store i Økonomistyrelsens regnskab for 2005, så har de to nøgletal også samme værdi, nemlig 4,4 % i dette tilfælde.

Nøgletal 16: Akkumuleret reservationsandel

Nøgletal nr. 16: Akkumuleret reservationsandel

$$\textit{Akkumuleret reservationsandel} = \frac{\textit{reserveret bevilling}}{\textit{bruttoudgiftsbevilling}}$$

År	Reserveret bevilling	Bruttoudgiftsbevilling	Nøgletal
2005	16,8 mio. kr.	378,6 mio. kr.	4,4 %

6 Sammenfatning

Af regnskabsanalysen skal fremhæves følgende:

- Lånerammen var pr. 31/12 2005 udnyttet meget tæt på 100 %. Det kan indikere, at overholdelse af lånerammen har forvoldt Økonomistyrelsen nogle vanskeligheder i løbet af 2005. Lånerammen er markant forhøjet i 2006, hvorved der synes at være taget hånd om det potentielle problem.

- Likviditeten fra årets pengestrømme er meget positiv, hvorved Økonomistyrelsen ikke nærmer sig likviditetsproblemer.

- Økonomistyrelsens overskud synes at være på et passende niveau set i forhold til både den samlede ordinære drift og i forhold til bruttobevillingen.

- Der en stor usikkerhed omkring størrelsen og sammensætningen af Økonomistyrelsens egenkapital. For det første er der ikke bogført nogen startkapital. For det andet synes det ikke korrekt, at der er bogført en reserveret egenkapital. For det tredje er det oplyst, at Økonomistyrelsens ressortdepartement i løbet af 2006 vil inddrage størstedelen af virksomhedens egenkapital.

  Økonomistyrelsens bogførte egenkapital synes høj, både i forhold til den samlede aktivmasse og i forhold til bruttobevillingen. Dog skal det bemærkes, at størstedelen af egenkapitalen forventes inddraget af ressortdepartementet i løbet af 2006, hvorved den reelle egenkapital omvendt er meget lav.

- Overgangen til omkostningsbaserede bevillinger for 2005 har stor påvirkning på Økonomistyrelsens regnskab. Særlig ændres balancen markant, hvilket for en del af analysens vedkommende gør det vanskeligt at sammenligne med 2004. Endvidere betyder overgangen, at der endnu ikke er nok regnskabsår til at lave sammenligninger over en tidsserie på fx 5 år.

- Markante nedskrivninger i den nuværende aktivmasse på 40 %. Dette er ekstremt højt og må give anledning til spørgsmål.

Bilag 1: Eksempel på analyse af virksomhed

Analyse af Fiskeridirektoratets årsrapport 2005

Analyse af årsrapporten aflagt af Fiskeridirektoratets for regnskabsåret 2005 er foretaget efter Økonomistyrelsens vejledning "Knæk et statsligt regnskab" december 2006.

Indholdsfortegnelse

INDLEDNING **79**
1. KLAR TIL ANALYSE **80**
1.1 Indsamling af materiale 80
1.2 Informationer fra finansloven 80
1.3 Anvendte regnskabspraksis 81
1.4 Størrelsesforhold og tidsserier 81
2. PRÆSENTATION AF VIRKSOMHEDEN **82**
2.1 Informationer fra beretningen 82
3. REGLER OG RAMMER **86**
3.1 Overført overskud 86
Nøgletal 1: Negativ udsvingsrate *86*
Nøgletal 2: Akkumuleret overskudsgrad *86*
3.2 Opfølgning på likviditet og låneramme 87
Nøgletal 3: Udnyttelsesgrad af lånerammen *87*
4 RESSOURCEFORVALTNING **89**
4.1 Finansieringsgrundlag 89
Nøgletal 4: Overskudsgrad *89*
Nøgletal 5: Bevillingsandel *89*
Nøgletal 6: Ekstraordinære poster *90*
Nøgletal 7: Tab på debitorer *90*
4.2 Produktionsfaktorer 90
Nøgletal 8: Kapitalomkostningsandel *90*
Nøgletal 9: Nedskrivningsrate *91*
Nøgletal 10: Afskrivningsrate *91*
Nøgletal 11: Opretholdelsesgrad *92*
Nøgletal 12: Årsværkspris *93*
4.3 Likviditet og pengestrømsopgørelse 93
4.4 Egenkapital 93
Nøgletal 13: Soliditetsgrad *93*
5 MÅLOPFYLDELSE **95**
5.1 Bemærkninger til målrapporteringen 95
5.2 Reserveret bevilling 95
Nøgletal 14: Reservationsflow *97*
Nøgletal 15: Reservationsandel *98*
Nøgletal 16: Akkumuleret reservationsandel *99*
6 SAMMENFATNING **100**
6.1 Regler og rammer 100
6.2 Ressourceforvaltning 100
6.3 Målopfyldelse 100

Indledning

Denne analyse er bilag til vejledningen: ”Knæk en statslig årsrapport”, december 2006. De anvendte nøgletal bliver ikke forklaret i denne analyse, men er forklaret i vejledningen. Formålet er at vise, hvordan en ekstern læser kan analysere årsrapporten ved brug af anvisningerne i vejledningen.

Vi anbefaler, at du udvælger de væsentligste informationer om regnskabet, når du nedskriver eller præsenterer analysen. I processen er du muligvis nødt til at foretage en mere omfattende analyse for at udvælge de væsentligste nøgletal for den pågældende virksomhed.

For at illustrere beregningerne af nøgletal, samt hvad de kan sige om virksomheden, har vi i denne analyse medtaget en række nøgletal, der ikke alle er lige væsentlige ud fra netop Fiskeridirektoratets regnskab 2005. For at råde bod på dette har vi i opsamlingen til denne analyse givet et bud på, hvori de væsentligste informationer i Fiskeridirektoratets årsrapport 2005 består.

Analysens sigte er dels at blive klogere på virksomhedens økonomi og dels at kunne stille de relevante spørgsmål til virksomhedens om dens økonomi. Mange af konklusionerne har derfor form af spørgsmål, der vil være relevante at stille Fiskeridirektoratet.

Analysen af en årsrapport udgøres af seks trin. I de følgende kapitler gennemgår vi de seks trin et for et. Hvis du på et tidspunkt bliver i tvivl på hvilket trin i analysen du befinder dig på, så gå tilbage til den nærmeste kapiteloverskrift og genfind et af nedenstående trin.

Analysemetode: Trin for trin	
1	Klar til analyse
2	Præsentation af virksomheden
3	Regler & rammer
4	Ressourceforvaltning
5	Målopfyldelse
6	Sammenfatning

1. Klar til analyse

1.1 Indsamling af materiale

Denne analyse er foretaget ud fra umiddelbart tilgængelige informationer som oplistet nedenfor. En mere dybdegående analyse af særligt regeloverholdelse bør i bevillingspiloternes tilfælde kræve at den, der analysere regnskabet, har sat sig ind i de specifikt gældende regler for regnskabsåret og for konverteringen til ændret bevillingstype.

Til at gennemføre analysen er anvendt følgende materiale:

- Fiskeridirektoratets årsrapport 2005
- Bevillingslovene 2005, herunder aktstykke 95 af 15. marts 2005.
- Statsregnskab 2005
- Fiskeridirektoratets hjemmeside (www.fd.dk)

- Vejledning: "Knæk et statsligt regnskab" december 2006
- "Finansministeriets cirkulære nr. 9708 af 21. december 2004 om forsøg med omkostningsbevillinger"
- "Vejledning i udarbejdelse af årsrapporter for institutioner der deltager i forsøg med omkostningsbevillinger" af 5. januar 2006
- "Ny statslige likviditets- og finansieringsordning" af 22. december 2004.

1.2 Informationer fra bevillingslovene for 2005

24.37.10 Fiskeridirektoratet *(Drifts. Bev.)*

De to væsentligste særlige bestemmelser for Fiskeridirektoratet er følgende:

I finansloven oplyses det, at Fiskeridirektoratet deltager i forsøg med omkostningsbaserede bevillinger, jf. Akt. 163 24/6 04. Dette er en væsentlig information for at forstå regnskabet for 2005. Samtidig indikerer det, at regnskabstal for 2004 og 2005 ikke direkte kan sammenlignes.

Under særlige bevillingsbestemmelser:
"*Der er adgang til at overføre driftsudgiftsbevillinger mellem hovedkontiene §24.11.01 Departementet, §24.11.11 Statskonsulenterne, §24.21.01 Direktoratet for FødevareErhverv eksl. Underkonto 90 oh 97, §24.31.01 Plantedirektoratet og §24.37.10 Fiskeridirektoratet*"

Denne hjemmel giver Fødevareministeren frihed til at omdisponere mellem fx bevillingerne til administration inden for sit ressort.

1.3 Anvendt regnskabspraksis

Den anvendte regnskabspraksis er beskrevet i bilag 6 i Fiskeridirektoratets årsrapport. En væsentlig information til læseren her er, at regnskabet for 2005 er aflagt efter statens omkostningsbaserede regnskabsprincipper.

Fiskeridirektoratet var pilotvirksomhed på den første bølge af forsøg med bevillingspiloter. Det betyder, at en række regler og fortolkninger siden er blevet ændret eller præciseret. For at vide hvilke regler Fiskeridirektoratet har handlet ud fra, er der derfor ofte behov for yderligere information, end de oplysninger der er lettilgængelige for udefrakommende. Det kan være oplysninger om den konkrete fastlæggelse af lånerammen, om konverteringen af bevillingen, om eventuelle dispensationer og om håndtering af reservationer.

Regnskabet for 2004 er også aflagt efter omkostningsprincipper, men i 2004 modtog Fiskeridirektoratet fortsat udgiftsbevillinger. Denne forskel gør, at regnskabstallene for 2004 og 2005 ikke er fuldt ud sammenlignelige.

1.4 Størrelsesforhold og tidsserier

Resultatopgørelsen og balancen kan præsenteres som omregnet til procent af henholdsvis *ordinære driftsindtægter i alt* og balancesummen. Denne omregning er ikke foretaget her, men er illustreret i analysen af Økonomistyrelsen, der ligeledes er bilag til vejledningen: ”Knæk en statslig årsrapport”.

2. Præsentation af virksomheden

Boks 2.1 Fakta om Fiskeridirektoratet (FD)
• Fiskeridirektoratet er en virksomhed under Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri (Fødevareministeriet) med bevillingstypen driftsbevilling. • Fiskeridirektoratet arbejder for et bæredygtigt fiskeri. • Fiskeridirektoratet beskæftiger medarbejdere svarende til 245 fuldtidsstillinger i 2005. • Fiskeridirektoratet overgik til at modtage omkostningsbaserede bevillinger på finansloven for 2005.

2.1 Informationer fra beretningen i årsrapporten

Analyse af nøgletalsfigurer i beretningsdelen

Fiskeridirektoratet har i overensstemmelse med retningslinierne for udarbejdelse af årsrapporten opstillet fire figurer i beretningen til årsrapporten. Nedenfor gennemgås de fire figurer. Når Fiskeridirektoratets kommentering af figurerne i årsrapporten er medtaget, er disse *markeret med kursiv*.

Af figur 1 kan læses, at der i 2005 var et mindre underskud, som Fiskeridirektoratet kommenterer således:

"I 2005 havde Fiskerdirektoratet et underskud på 6,5 mio. kr., mod et forventet budgetteret underskud på 10,1 mio. kr. Når Fiskeridirektoratet har budgetteret med et underskud skyldes det et planlagt forbrug af videreførte midler fra 2004.

Grunden til at underskuddet er blevet mindre end budgetteret er, at Fiskeridirektoratet som følge af budgetanalysen, der blev afsluttet i juni 2005, valgte at udskyde ansættelsen af fiskerikontrollører."

Figur 1: Indtægter og omkostninger

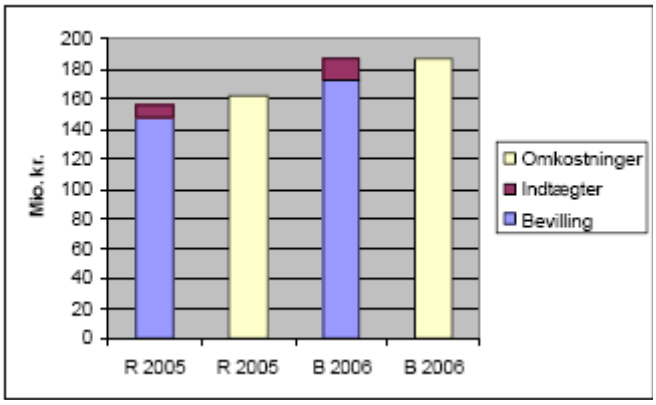

Derudover kan det ses, at Fiskeridirektoratet i høj grad er bevillingsfinansieret, og at øvrige indtægter blot udgør en mindre del. Deraf kan tolkes, at Fiskeridirektoratet ikke er sårbar overfor svigtede indtægter fra kunder eller brugere, men i høj grad er sårbar overfor ændringer i bevillingen. Det kommende års aktiviteter afhænger i høj grad af beslutninger, som træffes i EU, og først er kendt efter vedtagelsen af finansloven. Dette giver Fiskeridirektoratet en sårbarhed overfor ændringer i aktivitetsniveauet.

Af figur 1 fremgår det ligeledes, at Fiskeridirektoratet forventer en stærkt øget bevilling i 2006. Forklaringen på dette er nye opgaver, som kort beskrives under figuren i årsrapporten:

"I 2006 forventes de samlede omkostninger at stige til 186,4 mio. kr. Årsagen er, at Fiskeridirektoratet skal udføre en række nye kontrolopgaver i forbindelse med følgende EU initiativer:
- TAC/kvoteforordningen
- Torskegenopretningsplan for Nordsøen, Skagerrak og Kattegat
- E-logbog
Fiskeridirektoratet er i den forbindelse blevet tilført ekstra bevillinger for perioden 2006 – 2009 til dækning af merudgifter til nye opgaver. Sideløbende vil Fiskeridirektoratet gennemføre en række effektiviseringer af de daglige forretningsgange."

Figur 2 viser, at Fiskeridirektoratet havde en lav udnyttelsesgrad af lånerammen i 2005. Fiskeridirektoratet forventer at have et større træk på lånerammen i 2006, samtidig med at lånerammen forhøjes. Ifølge budgettet vil Fiskeridirektoratet heller ikke i 2006 være tæt på at nå deres maksimale ramme for låntagning.

Figur 2: Låneramme og SKB-gæld

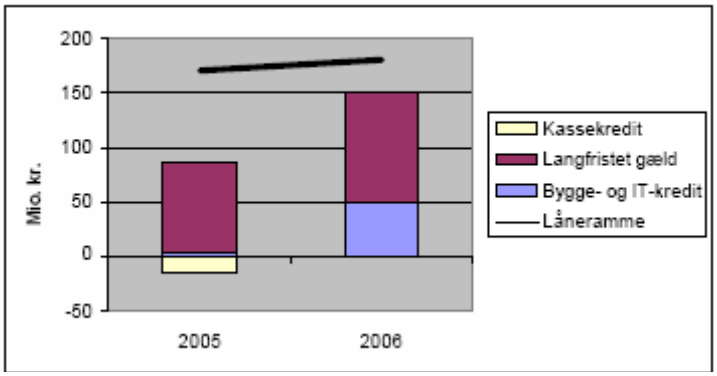

Den høje låneramme i 2005, i forhold til trækket, kan skyldes, at lånerammen er fastlagt for en årrække og ikke følger det enkelte års budgettering. Lånerammen er fastlagt efter det år af finanslovsåret og budgetoverslagsårene (BO-åerne), hvor lånebehovet er højest.

For at vide om dette er en del af forklaringen, kan man høre virksomheden om den konkrete fastsættelse lånerammen under konverteringen til omkostningsbevillinger.

Fiskeridirektoratets forklaring på den budgetterede øgede låntagning i 2006 er:

"Fiskeridirektoratets likviditet i 2006 forventes at blive reduceret som følge af træk på Bygge- og IT-kreditten i forbindelse med bygning af et mindre kontrolfartøj samt et større rednings- og inspektionsskib. Den samlede byggesum for de to skibe er 96,4 mio. kr. Samtidig gennemføres en række IT-projekter som led i implementeringerne af budgetanalysens anbefalinger."

Figur 3 viser, at Fiskeridirektoratet har et højt overført overskud. Det overførte overskuds størrelse kan i figuren sammenholdes med startkapitalen for at vurdere proportionerne.

Figur 3: Egenkapitalens sammensætning

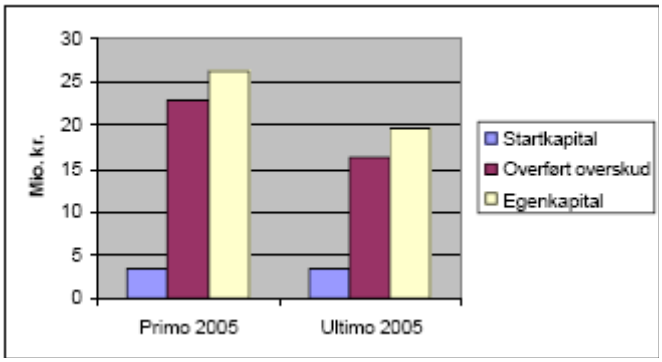

Endvidere ses det, at driftsunderskuddet i 2005 har en negativ påvirkning på det overførte overskud.

Fiskeridirektoratet skriver i tilknytning til figuren at overskuddet ultimo 2005 på 16,3 mio. kr. er reserveret til forskellige projekter. Der er dog ikke tale om såkaldt reserveret bevilling. Reserveret bevilling afsættes under den kortfristede gæld og skal afsættes til opgaver, der er forudsat, at virksomheden skulle have foretaget og som virksomheder har fået midler til, men som virksomheden endnu ikke har nået. Altså specifikke og politisk aftalte opgaver, fx på finansloven.

Igen kan det have en betydning, at Fiskeridirektoratet var en del af den første bølge i overgangen til omkostningsbaserede bevillinger, hvor der i Fiskeridirektoratet eksempelvis ikke har været fuld klarhed over, hvad der må, kan eller bør reserveres til, jf. næste afsnit om anvendt regnskabspraksis.

Figur 4 viser, at de samlede omkostninger er faldet marginalt fra 2004 til 2005 og at faldet er indenfor øvrige omkostninger (ikke løn eller afskrivninger). Samtidig er omkostninger til afskrivninger steget marginalt fra 2004 til 2005 og budgetteres med at skulle stige marginalt igen fra 2005 til 2006. Lønomkostninger budgetteres ligeledes til at skulle stige fra 2005 til 2006.

Figur 4: Omkostningernes sammensætning

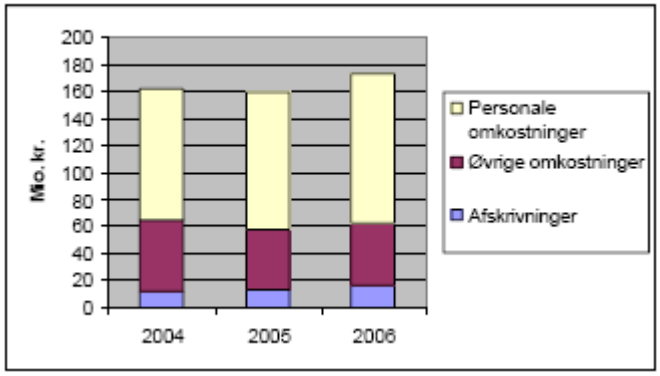

Fiskeridirektoratet skriver som kommentar til figur 4:

"Som det ses af ovenstående figur udgør personaleomkostningerne langt den største del af Fiskerdirektoratets omkostninger. Personaleomkostningerne forventes at stige fra 2005 til 2006 med 8,9 mio. kr. til 110,6 mio. kr. som følge af gennemførelse af nye EU kontroltiltag. De øvrige omkostninger forventes at stige med 1,0 mio. kr. til 46,0 mio. kr., mens afskrivningerne forventes at stige med 3,5 mio. kr. til 16,9 mio. kr. som følge af ibrugtagning af nye anlægsaktiver."

Beretningen giver samlet indtryk af en typisk statslig virksomhed med en høj grad af bevillingsfinansiering (figur 1), løntung (figur 4) og med en balance mellem indtægter og omkostninger (figur 1). Der er dog også to mere atypiske aspekter: den relativt høje andel af overført overskud (fri egenkapital (figur 3)) og den planlagte store stigning i investeringer fra 2005 til 2006 (figur 2).

3 Regler og rammer

Vejledningen: ”Knæk et statslige regnskab” anbefaler at analysere virksomhedens rammeudnyttelse ud fra overført overskud, lønsumsloft, likviditet og låneramme.

3.1 Overført overskud

Nøgletal 1: Negativ udsvingsrate

Af budgetvejledning 2006 fremgår det, at *årets resultat* efter reservation og bortfald overføres til egenkapitalen som *overført overskud*. Saldoen for et *overført overskud* under egenkapitalen kan være negativ, men blot tre år i træk, og den negative saldo må maksimalt være på størrelse med *startkapitalen*. Sagt med andre ord er værdien af startkapitalen lig med udsvingsgrænsen for virksomhedens akkumulerede negative underskud.

Fiskeridirektoratets negative udsvingsrate er 5, hvilket vil sige at virksomhedens *overførte overskud* er 5,8 gange så stort som *startkapitalen*. Fiskeridirektoratets er langt fra at overtræde reglen om negativ udsvingsgrænse.

Nøgletal nr. 1: Negativ udsvingsrate

$$Negativ\ udsvingsrate = \frac{overført\ overskud}{startkapital}$$

$$Negativ\ udsvingsrate = \frac{19{,}7\ mio.\ kr.}{3{,}4\ mio.\ kr.} = 5{,}8$$

Note: Regnskabstal primo 2005 anvendes som regnskabstal for 2004.

Nøgletal 2: Akkumuleret overskudsgrad

Virksomhedens akkumulerede overskud kan læses af balancen og benævnes *overført overskud*. Bruttoudgiftsbevillingen anvendes som målestok for virksomhedens aktivitetsniveau til at sætte det *overførte overskud* i perspektiv.

Nøgletal nr. 2: Akkumuleret overskudsgrad

$$Akkumuleret\ overskudsgrad = \frac{overført\ overskud}{bruttoudgiftsbevillingen\ (Udgift)}$$

År (Mio. kr.)	**Overført overskud**	**Bruttoudgifts-bevillingen**	**Akk. udsvingsandel**
2004	22,9 mio. kr.	171,4 mio. kr.	13,4 %

2005	16,3 mio. kr.	168,9 mio. kr.	9,7 %

Note: Bruttoudgiftsbevillingen for 2004 er hentet fra bevillingskolonnen i Budget- og regnskabsspecifikationen i Statsregnskab 2004. Bruttoudgiftsbevillingen for 2005 er hentet fra Bevillings- og budgetoversigten i finanslov 2005. Posten er benævnt "Udgift" begge steder.

Ved nøgletal 1 kunne vi konstatere, at Fiskeridirektoratets *overførte overskud* er 5,8 gange større end *startkapitalen* og dermed et stykke fra overtrædelse af reglen for den negative udsvingsgrænse.

Nøgletal 2 viser, at det *overførte overskud* også har en vis størrelse relativt set til virksomhedens aktivitet. En akkumuleret overskudsgrad på omkring 10 % er relativt højt.

I afsnittet reserveret bevilling fremgår det, at en del af det overførte overskud muligvis bør betragtes som overført overskud. Vælger man i stedet at betragte en del af de 16,3 mio. kr. som reserveret bevilling, vil den akkumulerede overskudsgrad blive mindre.

3.2 Opfølgning på likviditet og låneramme

Nøgletal 3: Overholdelse af lånerammen

Reglerne foreskriver, at lånerammen ikke må overskrides på noget tidspunkt i løbet af året. Saldiene på de tre likviditetskonti Langfristet gæld (FF4), Bygge- og IT-kredit (FF6) og Finansieringskonto (FF7) sammentælles. Et eventuelt indestående på Finansieringskonto (FF7) trækkes ikke fra på Langfristet gæld (FF4) og Bygge- og IT-kredit (FF6), idet trækket opgøres brutto. Saldi skal kunne kontrolleres på en vilkårlig dato, fx efter hvert kvartal, men i årsrapporten angives saldi pr. 31/12.

Nøgletal 3. Overholdelse af lånerammen

31/12 2005 Saldo på Langfristet gæld (FF4)	-81,1 mio. kr.
31/12 2005 Saldo på Bygge- og IT-kredit (FF6)	3,9 mio. kr.
31/12 2005 Samlet sum af gæld (brutto)	-85,0 mio. kr.
31/12 2005 Størrelse på lånerammen	169,9 mio. kr.
31/12 2005 Samlet sum af gæld (brutto)	-85,0 mio. kr.
31/12 2005 Difference mellem gæld og lånerammen	84,9 mio. kr.

Lånerammen er overholdt pr. 31/12 2005.

Nøgletal nr. 3 Udnyttelsesgrad af lånerammen

$$\text{Udnyttelsesgrad af lånerammen} = \frac{\textit{træk på lånerammen}}{\textit{lånerammen}}$$

$$\text{Udnyttelsesgrad af lånerammen} = \frac{85{,}0\ mio.\ kr}{169{,}9\ mio.\ kr.} = 50{,}0\ \%$$

Udnyttelsesgraden er blot på 50 % i 2005. Dette fremgår også af figur 2 i beretningen, hvor vi nævner, at forklaringen muligvis kan findes i den måde lånerammen er fastsat på. Hvis den er beregnet og fastsat ud fra et højere lånebehov i et af de følgende år i forhold til regnskabsåret 2005, er det naturligt, at udnyttelsesgraden ikke er så høj i 2005. En anden forklaring kan være at planlagte investeringer i 2005 ikke er foretaget i 2005, men er udskudt til senere. Det kan dog ikke læses ud af regnskabet, hvorfor det kunne være relevant at spørge Fiskeridirektoratet herom.

Fiskeridirektoratet forklarer til figur 2 jf. analysen af beretningen, at de forventer store investeringer i 2006, hvorved der vil være en højere udnyttelse af lånerammen i 2006.

Det kan læses af Fiskeridirektoratets årsrapport 2005 side 8 at to investeringer forventes foretaget senere end først planlagt:

”*Det må forventes, at Fiskeridirektoratet oprindelige tidsplan for idriftsættelse af det nye kontrolfartøj i 2007 ikke vil kunne overholdes, hvilket skyldes markedsudviklingen inden for værftsindustrien. For bygningen af kontrolfartøjet ”Ny Viben” vil det nye fartøj efter planen blive leveret inden udgangen af 2006.*”

Forskydningen af investeringerne til senere end 2005 forklarer den lave grad af udnyttelse af lånerammen i 2005.

4 Ressourceforvaltning

I analysedelen ressourceforvaltning undersøger vi, hvordan virksomheden forvalter sine ressourcer inden for to områder:

- Finansieringsgrundlag
- Produktionsfaktorer
- Likviditet og pengestrømsopgørelse
- Egenkapital

4.1 Finansieringsgrundlag

Nøgletal 4: Overskudsgrad

Overskudsgraden fortæller hvor stor en del af virksomhedens aktivitet, der er blevet til overskud for et givent år.

Nøgletal nr. 4: Overskudsgrad			
$Overskudssgrad = \frac{\text{årets resultat}}{\text{ordinære driftsindtægter i alt}}$			
År	**Årets resultat**	**Ordinære driftsindtægter i alt**	**Nøgletal**
2005	-6,5 mio. kr.	155,5 mio. kr.	-4,2 %
2006	-9,4 mio. kr.	178,2 mio. kr.	-5,3 %

Årets resultat fremgår ikke for 2004 og kan derved ikke beregnes for 2004. Fiskeridirektoratets underskudsgrad på 4,2 % i 2005 virker hverken betænkeligt højt eller lavt. Fiskeridirektoratet budgetterer ligeledes med en negativ overskudsgrad for 2006, hvorved der er en nedsparing set over de to år på ca. 16 mio. kr. Set i sammenhæng med Fiskeridirektoratets overførte overskud og deres planer om at anvende midlerne til konkrete projekter, så virker denne nedsparing naturlig.

Nøgletal 5: Bevillingsandel

Nøgletal nr. 5: Bevillingsandel			
$Bevillingsandel = \frac{\text{indtægtsført bevilling}}{\text{ordinære driftsindtægter i alt}}$			
År (Mio. kr.)	**Indtægtsført bevilling**	**Ordinære driftsindtægter i alt**	**Nøgletal**
2005	147,4 mio. kr.	155,5 mio. kr.	94,8 %
2006	172,6 mio. kr.	178,2 mio. kr.	96,9 %

Fiskeridirektoratets bevillingsandel er meget høj, hvilket omvendt betyder, at indtægter fra salg eller gebyrer er meget lille. Dette konstaterede vi ligeledes af figur 1 i analysen af beretningen. Den lave grad af gebyrfinansiering kan hænge sammen med, at Fiskeridirektoratets kontrolvirksomhed hovedsageligt består af stikprøvekontroller, som det ikke vurderes hensigtsmæssigt at finansiere gennem gebyrer.

Samtidig har Fiskeridirektoratet en stor post på tilgodehavender på balancen ultimo 2005. Tilgodehavender er på 22,3 mio. kr. Fiskeridirektoratet oplyser, at tilgodehavenderne vedrører endnu ikke modtagne EU-refusioner vedr. køb af kontrolmateriale samt periodiseringer.

Nøgletal 6: Ekstraordinære poster

Nøgletal nr. 6: Ekstraordinære poster
$\frac{ekstraordinære\ udgifter}{udgifter\ i\ alt}$ og $\frac{ekstraordinære\ indtægter}{indtægter\ i\ alt}$

Fiskeridirektoratet har ikke ekstraordinære poster hverken i 2004, 2005 eller 2006. Havde der været ekstraordinære poster skal dette altid fremgå af årsrapporten i en note til regnskabet. Eftersom det ikke er tilfældet kan det konstateres, at Fiskeridirektoratet ikke har nogle ekstraordinære poster.

Nøgletal 7: Tab på debitorer

Nøgletal nr. 7: Tab på debitorer
$Tab\ på\ debitorer = \frac{tab\ på\ debitorer}{tilgodehavender}$

Fiskeridirektoratet har ikke haft tab på debitorer i hverken 2004, 2005 eller 2006. På samme måde som ved de ekstraordinære poster skal tab på debitorer altid fremgå af årsrapporten i en note til regnskabet.

4.2 Produktionsfaktorer

Nøgletal 8: Kapitalomkostningsandel

Nøgletal nr. 8: Kapitalomkostningsandel			
$Kapitalomkostningsandel = \frac{(renter + afskrivninger)}{ordinære\ driftsindtægter\ i\ alt}$			
År (Mio. kr.)	**Renter + afskrivninger**	**Ordinære driftsindtægter i**	**Nøgletal**

		alt	
2005	15,7 mio. kr.	155,5 mio. kr.	10,1 %
2006	21,6 mio. kr.	178,2 mio. kr.	12,1 %

Af ovenstående fremgår det, at Fiskeridirektoratet anvender 10,1 % af årets indtægter i 2005 på finansiering af det eksisterende kapitalapparat.

Af nøgletal nr. 5: Udnyttelse af lånerammen kunne vi konstatere, at Fiskeridirektoratet blot udnyttede 50 % af lånerammen. Inden for lånerammen kan kapitalomkostningsandelen altså fordobles til omkring 20 %. Dette forudsætter, at der til gengæld anvendes færre midler til enten løn eller øvrige driftsomkostninger. Eller at der løbende anvendes af det *overførte overskud* til at finansiere et driftsunderskud over en periode. Ovenstående påvirkes af direktoratets investeringsplaner for de kommende år.

Nøgletal 9: Nedskrivningsrate

Fiskeridirektoratet har ikke nedskrivninger på immaterielle aktiver. Der er en mindre nedskrivning på *inventar og IT-udstyr* på 121.000 kr.

Nøgletal nr. 9: Nedskrivningsrate (materielle aktiver)

$$Nedskrivningsrate = \frac{akkumulerede\ nedskrivninger\ (ultimo\ regnskabsåret)}{anlægsaktivers\ kostpris\ \ ultimo\ regnskabsåret}$$

År (1.000 t. kr.)	**Nedskrivninger**	**Anskaffelsespris**	**Nøgletal**
2005	0,121 mio. kr.	140,9 mio. kr.	0,1 %

En nedskrivningsrate på 0,1 % er forsvindende lille.

Ovenstående beregning er blot foretaget for materielle aktiver. Man kunne argumentere for, at beregningen skulle foretages samlet for immaterielle og materielle aktiver. Når vi skal vurdere, hvor store afskrivninger en virksomhed har, er det i første omgang ikke så væsentligt, om det er materielle eller immaterielle aktiver. Såfremt vi havde foretaget beregningen for materielle eller immaterielle aktiver samlet, ville nedskrivningsraten blive endnu mindre.

Nøgletal 10: Afskrivningsrate

Afskrivningsraten viser, hvor meget aktiverne i gennemsnit er afskrevet. Beregningen er lavet for materielle eller immaterielle aktiver samlet.

Nøgletal nr. 10: Afskrivningsrate

$$Afskrivningsrate = \frac{af\ -og\ nedskrivninger\ ultimo\ regnskabsåret}{kostpris\ \ ultimo\ regnskabsåret}$$

År (1.000 t. kr.)	**Akk. af- og nedskrivninger**	**Kostpris ultimo regnskabsåret**	**Nøgletal**
2005	107,8 mio. kr.	190,7 mio. kr.	56,5 %

Tallet kan ikke beregnes for 2004, da kostpris pr. 31. dec. 2005 på materielle aktiver ikke fremgår for 2004 i årsrapporten for 2005. Dette tal vil kunne findes i årsrapporten for 2004.

En akkumuleret afskrivningsrate på 52,9 % indikerer, at Fiskeridirektoratets nuværende aktivmasse i gennemsnit er afskrevet med halvdelen af anskaffelsesværdien. En gennemsnitsværdi kan dække over en del variation, men afskrivningsraten indikerer ikke, at Fiskeridirektoratets aktivmasse fx skulle være specielt nedslidt.

Nøgletal 11: Opretholdelsesgrad

Nøgletal nr. 11: Opretholdelsesgrad

$$Opretholdelsesgrad = \frac{til\,gang}{årets\ af\ -og\ nedskrivninger}$$

År (1.000 t. kr.)	**Tilgang**	**Årets afskrivninger**	**Nøgletal**
2005, immaterielle aktiver	2,6 mio. kr.	6,3 mio. kr.	41,3 %
2005, materielle aktiver	7,2 mio. kr.	16,5 mio. kr.	43,9 %
2005, aktiver i alt	9,9 mio. kr.	22,8 mio. kr.	43,2 %

En opretholdelsesgrad på omkring 40 % betyder, at Fiskeridirektoratet i 2005 havde under halvt så mange nyinvesteringer som afskrivninger på allerede erhvervede aktiver.

Af figur 2 i beretningen kunne det ses, at Fiskeridirektoratet planlægger store investeringer i 2006. I teksten til figur 2 skriver Fiskeridirektoratet, at de planlægger at bygge to skibe i 2006 til en samlet sum af 96,5 mio. kr. samt at iværksætte flere IT-projekter. De planlagte store investeringer i 2006 kunne give en del af forklaringen på, at der ikke investeres så meget i 2005. Nøgletallet opretholdelsesgrad skal altid ses over en årrække for at give meningsfyldt værdi, grundet at der naturligt kan være store udsving i investeringer fra år til år.

Nøgletal 12: Årsværkspris

Nøgletal nr. 12: Årsværkspris			
$Årsværkspris = \frac{personaleudgifter\ i\ alt}{årsværk}$			
År	**Personaleudgifter i alt** (kr.)	**Årsværk** (Antal)	**Nøgletal**
2004	97.339.000 kr.	255	381.722 kr.
2005	101.733.000 kr.	245	415.237 kr.
2006	110.600.000 kr.	258	428.682 kr.

Af skemaet kan læses at personaleomkostninger pr. årsværk er steget kraftigt fra 2004 til 2005 og forventes at stige moderat i 2006 også.

4.3 Likviditet og pengestrømsopgørelse

Fiskeridirektoratet har en formindskelse af likviditeten i 2005. Ændringer i likviditeten er fordelt som følger på henholdsvis drifts-, investerings- og finansieringsaktivitet:

Boks 4.1	
mio. kr.	2005
Pengestrømme fra driftsaktivitet	-4,9 mio. kr.
Pengestrømme fra investeringsaktivitet	-2,8 mio. kr.
Pengestrømme fra finansieringsaktivitet	-13,3 mio. kr.
Årets pengestrømme (ændring i likviditet)	**-21,0** mio. kr.
Likviditet 1. januar 2005	70,2 mio. kr.
Procentvis ændring	**-30 %**

Fiskeridirektoratets pengestrømsopgørelse indeholder ikke oplysningen om likviditet primo 2005. Denne oplysning kan i stedet findes i balancen.

En negativ ændring af likviditeten på 30 % kan umiddelbart synes høj. Den likvide beholdning er dog stadig på omkring 50 mio. kr., hvorved det ikke synes faretruende. Det kunne dog give anledning til, at Fiskeridirektoratet forholder sig til dette fremover.

4.4 Egenkapital

Nøgletal 13: Soliditetsgrad

Nøgletal nr. 13: Soliditetsgrad
$Soliditetsgrad = \frac{Egenkapital\ i\ alt}{Passiver\ i\ alt}$

År (mio. kr.)	**Egenkapital (samlet)**	**Balancesum**	**Nøgletal**
2004	26,3 mio. kr.	193,7 mio. kr.	13,6 %
2005	19,7 mio. kr.	162,6 mio. kr.	12,1 %

En soliditetsgrad på 12-13 % er lidt højere end det, vi vil forvente for en statslig virksomhed. En statslig virksomhed skal almindeligvis lånefinansiere alle langfristede aktiver og har typisk blot en egenkapital på et par procent.

Egenkapitalen består af flere elementer: en startkapital, reserveret egenkapital og overført overskud. Fiskeridirektoratet har en startkapital på 3,4 mio. kr. svarende til ca. 2 % af balancesummen. Fiskeridirektoratet har ingen reserveret egenkapital, hvorved den resterende del af egenkapitalen er overført overskud.

Såfremt egenkapitalen havde været udgjort af en stor del reserveret egenkapital ud over startkapitalen, så ville Fiskeridirektoratet ikke have fri råderet over midlerne, hvorved der ikke havde været yderligere at bemærke til egenkapitalens størrelse.

For Fiskeridirektoratet vedkommende udgøres egenkapitalen i høj grad af midler, som Fiskeridirektoratet frit kan disponere over. Det gør det interessant, at egenkapitalen er så relativt høj.

Fiskeridirektoratet oplyser, at en del af egenkapitalen, som benævnes ”frivillig reservation” i årsrapporten, forudsættes anvendt til en række projekter inden for opgaveområderne kontrol og regulering, herunder bl.a. udvikling af IT-systemer til undersøgelse af Ny Regulering og en mere effektiv kontrolplanlægning, samt til modernisering af direktoratets materiel. IT-projekterne og modernisering af direktoratets materiel skal medvirke til at sikre effektivisering af direktoratet, så man også fremover kan levere tilstrækkelig fiskerikontrol under indtryk af de kommende års faldende bevillingsmæssige rammer. Herudover forventes den frivillige reservation disponeret til vedligeholdelse og afskrivninger af satelitbokse på fiskerifartøjer, samt til kompetenceudvikling med henblik på fremtidens mere fleksible og risikobetonede fiskerikontrol. Da der for en stor del er tale om frivillig reservation til udviklingsprojekter, som aktiveres ved færdiggørelsen, vil forbruget af den frivillige reservation fordele sig over flere år frem i tiden.

5 Målopfyldelse

5.1 Bemærkninger til målrapporteringen

Virksomhederne skal til deres årsrapport udarbejde en tabel over resultatkrav i forhold til omkostninger pr. resultatkrav. Dette skema kan ses af vejledning om udarbejdelse af årsrapport s. 14. Fiskeridirektoratet har udarbejdet en tilnærmet tabel og sat tabellen i bilag som bilag 5: Årets resultater opdelt på hovedformål. Tabellen er sparsomt kommenteret og begrundelsen herfor kan være, at Fiskeridirektoratet efterfølgende har ændret på opgaveområderne og derfor ikke finder det relevant at anvende tabellen aktivt.

Der nævnes flere steder en budgetanalyse af Fiskeridirektoratet udarbejdet af firmaet Deloitte, initieret af Fødevareministeriet og Finansministeriet. Referencer til budgetanalysen virker indforståede, og er man ikke bekendt med budgetanalysen i forvejen, er det svært at blive klogere på, hvad dens konklusioner har været. Det kan skyldes hensynet til pladsen i årsrapporten, at budgetanalysen ikke bliver forklaret nærmere.

Målrapporteringsafsnittet i årsrapporten indledes med en stor, men overskuelig tabel over resultatkrav, opnående resultater, samt hvorvidt målet er opfyldt. På de efterfølgende sider i årsrapporten vurderes tre ud af de syv mål.

Under mål 4: Dokumentation og statistik skulle der i 2005 have været foretaget en brugertilfredshedsundersøgelse. Fiskeridirektoratet havde ikke medarbejderressourcer til at gennemføre undersøgelsen i 2005, hvorfor de har udskudt opgaven til 2006. I 2006 forventes opgaven løst af eksterne konsulenter.

Af snittet 1.3 Anvendt regnskabspraksis side 81 fremgår det at regler om reservation var helt nye, da Fiskeridirektoratet som pilotvirksomhed skulle afvende dem ved årsafslutningen 2005. Det kan hænge sammen med usikkerheder i både Fiskeridirektoratet/Fødevareministeriet og i Finansministeriet om hvordan de nye regler skulle fortolkes og anvendes i praksis, at der ikke blev reserveret bevilling til løsningen af denne opgave

5.2 Reserveret bevilling

Af Fiskeridirektoratets reservationsoversigt på side 14 i årsrapporten fremgår det, at Fiskeridirektoratet har reserveret bevilling til to forskellige projekter.

Boks 5.1 Fiskeridirektoratets reservationsoversigt

Opgave	Primo reservation	Forbrug i året	Ultimo reservation	Forventet afslutning
Satellitkommunikation	2,6	1,7	0,9	2006
Akt. 95: Nye kontroltiltag i forbindelse med TAC/kvoteforordningen	5,4	1,4	2,8	2006

De to beløb under ultimo reservation giver 3,7 mio. kr. og stemmer med beløbet i balancen. De to beløb under primo reservation stemmer dog ikke overens med beløbet i balancen for primo regnskabsåret. Af teksten til reservationsoversigten i årsrapporten fremgår det, at de 5,4 mio. kr. er afsat på et aktstykke i 2005 og dermed ikke var afsat primo året.

Af teksten fremgår det ligeledes, at ultimo reservationen af Satellitkommunikationen er fremkommet ved at mindreforbrug til løsningen af opgaven. Opgaven er dermed løst og afsluttet. Det virker derfor bemærkelsesværdigt at opretholde reservationen. Dette skyldes dog, at der er indgået en politisk aftale, som indebærer, at provenuet er forudsat anvendt til andre formål.

I tilknytning til reservationsoversigten beskriver Fiskeridirektoratet et andet særligt forhold. Fiskeridirektoratet har på aktstykke 95 af den 15. marts 2005 fået en merbevilling på 5,4 mio. kr. til nye pålagte opgaver. Det fremgår af aktstykket at 1,1 mio. kr. af disse midler skal anvendes til investeringer.

Fiskeridirektoratet er fra 2005 overgået til omkostningsbevillinger, hvorved aktstykke bevilliges som omkostningsbevillinger. Det betyder, at investeringer lånefinansieres, og at bevillingen skal gives i de år, hvor afskrivninger og renter omkostningsføres i regnskabet.

Nedenfor er lavet en opstilling over, hvordan afskrivningerne fordeler sig for de pågældende investeringer. Af opstillingen kan ses, at der forventes af blive afskrevet 162.500 kr. på investeringerne i 2005. Investeringerne de følgende år kan ses af nedenstående boks. 5.3. Beregningerne i boks 5.2 og 5.3 er lavet ud fra oplysningerne i aktstykke 95. Af aktstykke fremgår der ikke noget om renter, hvorfor disse ikke er indregnet i nedenstående beregning. Både renteeffekten og afrundingen gør, at nedenstående tal ikke er præcise, men blot tilnærmede tal. Dog er de tilstrækkelige præcise til at kunne illustrere eksemplet.

Boks 5.2 Bevilling til investering er på Aktstykke 95 af 15. marts 2005

Formål	Investering	Afskrivnings-periode	Afskrivning pr. år
Telefonsystem	300.000 kr.	3 år	100.000 kr.
Biler	875.000 kr.	5 år	175.000 kr.

Boks 5.3 Afskrivning fordelt over år (kr.)						
2005	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	Afskrivning i alt
75.000	100.000	100.000	25.000			300.000
87.500	175.000	175.000	175.000	175.000	87.500	875.000
162.500	275.000	275.000	200.000	175.000	87.500	1.175.000

Man kunne forestille sig, at der til aktstykke 95 var givet 0,2 mio. kr. til afskrivninger og renter i 2005. Derudover kunne det være forudsat at renter og afskrivninger for de kommende år forventes indarbejdet på det kommende års finanslov, altså finanslov for 2006.

I stedet er der valgt en anden løsning på problematikken. Hele bevillingen er givet og indtægtsført i 2005. Heraf er de 1,1 mio. kr. overført til *overført overskud*, til at dække de kommende års afskrivninger på den lånefinansierede investering. Det betyder, at det *overførte overskud* reelt må betragtes som 1,1 mio. kr. mindre, end det er opført til.

Under reservationsoversigten nævner Fiskeridirektoratet, at de betragter det overførte overskud på 16,3 mio. kr. som reserveret til bestemte opgaver. Disse opgaver følger at den ovenfor nævnte budgetanalyse og er ikke opgjort detaljeret.

Nøgletal 14: Reservationsflow

Dette nøgletal udtrykker andelen af den samlede reservation (ultimobeholdning), som skyldes reservation af det netop afsluttede års bevilling.

Nøgletallet vil kunne antage værdier mellem nul og en. Værdien nul betyder, at der udelukkende er tale om ”gammel” reservation fra tidligere år, mens værdien én betyder, at al reservation stammer fra det seneste år. Dette nøgletal kan bruges til at vise, om der er et ”flow” i virksomhedens reservationer. Især hvis det kan iagttages gennem flere år, vil et lavt ”reservationsflow” kunne indikere, at virksomheden skubber uløste opgaver foran sig i lang tid, og ophober reservation på en uhensigtsmæssig måde.

Nøgletal nr. 14: Reservationsflow

$$Reservationsflow = \frac{reserveret\ af\ \ indeværende\ års\ bevilling}{reserveret\ bevilling}$$

År (mio. kr.)	**Reserveret indeværende år**	**Reserveret bevilling**	**Nøgletal**
2005	2,8 mio. kr.	3,7 mio. kr.	76,4 %

76,4 % af den reserverede bevilling ultimo 2005 skyldes reservationer foretaget i 2005. Det viser, at der synes at være et flow i den reserverede bevilling.

Fiskeridirektoratet skriver, at de betragter deres *overførte overskud* som reserveret til projekter. Det kan tyde på, at Fiskeridirektoratet har ønsket at reservere midlerne, men som tidligere nævnt ikke har kunnet gøre det ud fra de da gældende regler og praksis vedrørende reservationer.

Hvis vi vælger at betragte det *overførte overskud* (minus de 1,1 mio. kr. til fremtidige afskrivninger) som *reserveret bevilling*, bliver reservationsflowet lavere. Det overførte overskud er reduceret fra 2004 til 2005 med det negative driftsresultat i 2005. Deraf kan vi konstatere, at de midler, der står som overført overskud er ældre end 2005. Ved udregningen af nøgletallet reservationsflow skal det overførte overskud regnes med i nævneren og ikke med i tælleren. Det, der regnes med i tælleren er midler, er reserveret i indeværende regnskabsår (i dette tilfælde 2005).

År (mio. kr.)	**Reserveret indeværende år**	**Reserveret bevilling + overført overskud**	**Nøgletal**
2005	2,8 mio. kr.	19,0 mio. kr.	14,9 %

Beregningen indeholdende overført overskud som en del af den reserverede bevilling viser, at der har været et meget lille reservationsflow i 2005. Med andre ord står størstedelen af den bevilling, der var reserveret i starten af året stadig som reserveret bevilling, da året er slut. Det var således ikke i 2005, at Fiskeridirektoratet fik løst de opgaver, som de har reserveret bevilling til at tidligere års bevilling.

Nøgletal 15: Reservationsandel

Fiskeridirektoratet har i 2005 reserveret lige knap 2 % af bevillingen til ikke udførte opgaver. En reservationsandel på 2 % giver ikke anledning til bemærkninger.

Nøgletal nr. 15: Reservationsandel

$$Reservationsandel = \frac{reserveret\ af\ indeværende\ års\ bevilling}{bruttoudgiftsbevilling}$$

År (mio. kr.)	**Reserveret indeværende år**	**Bruttoudgifts-bevilling**	**Nøgletal**
2005	2,8 mio. kr.	168,9 mio. kr.	1,7 %

Reservationsandelen bliver ligeledes tilsvarende større, hvis det overførte overskud medregnes. Det betyder, at Fiskeridirektoratet skal udføre langt

flere opgaver i 2006 i forhold til 2005, hvis de reserverede opgaver skal løses i 2006. Hvis ikke Fiskeridirektoratet kan løse betragteligt flere opgaver i 2006 end tidligere, så vil der ved udgangen af 2006 enten være de samme opgaver, som endnu ikke er udført, eller en række nye opgaver, som ikke er blevet udført. Det bemærkes, at tabellen viser de samlede bevægelser netto. I 2005 er både anvendt reserverede midler fra tidlifere

År (mio. kr.)	**Reserveret indeværende år**	**Bruttoudgifts-bevilling**	**Nøgletal**
2005	18,1 mio. kr.	168,9 mio. kr.	10,7 %

Nøgletal 16: Akkumuleret reservationsandel

I Fiskeridirektoratet er der ikke stor forskel på den samlede reserverede bevilling på balancen og reserveret bevilling indeværende år, der findes på resultatopgørelsen. Det betyder, at der ikke er stor forskel på nøgletal 15 og 16.

Nøgletal nr. 16: Akkumuleret reservationsandel			
$Reservationsandel = \frac{reserveret\ bevilling}{bruttoudgiftsbevilling}$			
År (mio. kr.)	**Reserveret bevilling**	**Bruttoudgifts-bevilling**	**Nøgletal**
2005	3,7 mio. kr.	168,9 mio. kr.	2,2 %

6 Sammenfatning

Af analysen skal fremhæves følgende inden for de tre analyseområder:

6.1 Regler og rammer

Fiskeridirektoratet udnytter ikke sine rammer i 2005. Fiskeridirektoratet har dels en stor uudnyttet låneramme og dels et højt *overført overskud*. Begge dele gør, at Fiskeridirektoratet har økonomisk råderum til at foretage både store investeringer og til at øge deres aktivitet generelt. Det overførte overskud kan dog synes større end det reelt er, da midlerne i praksis synes at være øremærket en række konkret aftalte projekter og opgaver.

6.2 Ressourceforvaltning

Fiskeridirektoratet har foretaget få investeringer i 2005. Til gengæld er der budgetteret med meget store investeringer i 2006. Dette kan afføde et opklarende spørgsmål til Fiskeridirektoratet om, hvordan lånerammen er fastsat og om nogle investeringer er blevet rykket fra 2005 til senere år.

6.3 Målopfyldelse

Fiskeridirektoratet har mange projekter og ekstra opgaver i støbeskeen til 2006, både store investeringer og nye opgaver. Det er ikke helt klart, om Fiskeridirektoratet kan håndtere dette i 2006 eller om man skal forventes, at dele af disse opgaver må skubbes til senere år.

Har Fiskeridirektoratet ressourcer til at håndtere de store investeringer i 2006?

Bilag 2: Beskrivelse af regnskabets elementer

Regnskabet er inddelt i en resultatopgørelse, en balance og en pengestrømsopgørelse. Nedenfor beskrives, hvad de tre hver især indeholder. Bilaget beskriver ikke alle regnskabets elementer, men kun de elementer, der synes relevant for at forstå opbygningen af en regnskabsanalyse. For en fyldestgørende beskrivelse af de elementer, der indgår i en regnskabsanalyse, henvises til Konteringsvejledningen – www.oav.dk.

Resultatopgørelsen

Delresultaterne på resultatopgørelsen

Opstillingen af resultatopgørelsen for statslige virksomheder er fastlagt i: ”Vejledning om udarbejdelse af årsrapport”. Heraf kan ses, at resultatopgørelsen er opdelt i *resultat af ordinær drift*, *andre driftsposter*, *finansielle poster* og *ekstraordinære poster*.

Resultatopgørelsen indeholder en sondring mellem forskellige resultatelementer for at belyse deres forskellige indvirkninger på *årets resultat*. Sagt med andre ord, medfører opdelingen i delresultater en detaljeringsgrad, der kvalificerer en vurdering af, hvor årets resultat i hovedtræk stammer fra, hvad end der er tale om underskud eller overskud.

I staten betegnes primære og sekundære resultatelementer hhv. *ordinær drift* og *andre driftsposter*. *Ordinær drift* er den drift, der vedrører virksomhedens hovedformål, mens *anden drift* vedrører virksomhedens biaktiviteter. Med denne opdeling er det muligt at foretage en analyse af den drift, der vedrøres *ordinære drift* alene. Det kan være hensigtsmæssigt at holde driften fra en biaktivitet uden for en regnskabsanalyse, hvis denne analyse skal beskrive virksomhedens evne til at drive forretningen inden for virksomhedens kerneområde. Bedriver virksomheden eksempelvis udlejningsvirksomhed (af overskydende kontorfaciliteter) som en biaktivitet, vil driften af denne aktivitet ikke sige så meget om virksomhedens evne til at udføre sin kerneaktivitet, såsom sagsbehandling eller undervisning.

Ordinære og ekstraordinære resultatelementer

Hvis virksomheden har haft store ekstraordinære gevinster eller tab i et år, vil en regnskabsanalyse lavet på baggrund af det resultat ikke sige så meget om det ordinære resultat. Ekstraordinære poster skal derfor ”renses ud” af regnskabet, for at man kan vurdere virksomheden. Særligt i de tilfælde, hvor en virksomhed har et dårligt resultat på den ordinære drift, der opvejes af ekstraordinære indtægter, som på grund af indtægtstypens karakter ikke kan forventes at redde underskuddet igen året efter, kan dette være interessant.

Definitionen på hvad der betragtes som *ekstraordinære poster* i staten, findes i konteringsvejledningen og er gengivet nedenfor.

Variable eller faste omkostninger
I en privat virksomhed skelnes der typisk mellem variable og faste omkostninger. Denne opdeling af omkostninger er relevant for at sige noget om virksomhedens muligheder i forhold til at tilpasse sine omkostninger i forhold til efterspørgslen på markedet.

Set i statsligt perspektiv kan det også være relevant at skelne mellem variable og faste omkostninger, da det viser en virksomheds muligheder for at tilpasse aktiviteterne på henholdsvis kort, mellem lang og lang sigt. I resultatopgørelsen er der dog ikke fortaget denne skelnen mellem omkostningstyper, hvorved det er op til den enkelte virksomhed at lave denne opdeling.

Når en virksomheds omkostningsstruktur hovedsagligt udgøres af faste omkostninger, kan aktivitetstilpasningerne således ikke effektueres inden for en kort tidshorisont, men må forventes at skulle planlægges i god tid. Afskedigelse af medarbejdere, opsigelse af lejemål, afhændelse af aktiver kræver det en vis reaktionstid for ikke at skulle blive uhensigtsmæssigt omkostningsfuldt.

Resultatopgørelsens elementer
I det følgende foretages en gennemgang af resultatopgørelsens delelementer. Dette sker med særlig fokus på, hvilken information, der kan trækkes ud af de respektive dele af resultatopgørelsen, således at der kan foretages kvalificerede vurderinger af en given virksomheds historiske og fremtidige præstationer.

Ordinære driftsindtægter
Ordinære driftsindtægter er jævnligt tilbagevendende indtægter, der indgår i virksomhedens ordinære drift. De ordinære poster er de transaktioner, der kan forventes at optræde igen i fremtidige perioder, og som derfor må udgøre grundlaget for nøgletalsberegninger og vurderinger af de fremtidige perioder.

En statslig virksomheds *ordinære driftsindtægter* kan bestå af ”almindelige” indtægter fra salg og modtagne tilskud mv., men mange statslige virksomheders væsentligste indtægtskilde stammer fra de bevillinger, virksomheden modtager på bevillingslovene. Derfor er de ordinære driftsindtægter opdelt i *indtægtsførte bevillinger* og *almindelige* indtægter.

Indtægtsførte bevillinger er den indtægt, virksomheden har optjent fra bevillingslovene.

Indtægtsførte bevillinger omfatter følgende:
- Bevilling
- Reserveret af indeværende års bevillinger
- Anvendt af tidligere års bevillinger

De almindelige indtægter omfatter følgende:

- Salg af varer og tjenesteydelser
- Tilskud til egen drift
- Øvrige driftsindtægter
- Gebyrer

Boks 1. Resultatopgørelse

		R-året	Året før R-året	B-året
Note	**Ordinære driftsindtægter**			
	Indtægtsført bevilling			
	Bevilling			
	Reserveret af indeværende års bevillinger			
	Anvendt af tidligere års reserverede bevillinger			
	Indtægtsført bevilling i alt			
	Salg af vare og tjenesteydelser			
	Tilskud til egen drift			
	Øvrige driftsindtægter			
	Gebyrer			
	Ordinære driftsindtægter i alt			
	Ordinære driftsomkostninger			
	Ændring i lagre			
	Forbrugsomkostninger			
	Husleje			
	Andre forbrugsomkostninger			
	Forbrugsomkostninger i alt			
1	Personaleomkostninger			
	Lønninger			
	Pension			
	Lønrefusion			
	Andre personaleomkostninger			
	Personaleomkostninger i alt			
	Andre ordinære driftsomkostninger			
	Af- og nedskrivninger			
	Ordinære driftsomkostninger i alt			
	Resultat af ordinær drift			
	Andre driftsposter			
	Andre driftsindtægter			
	Andre driftsomkostninger			
	Resultat før finansielle poster			
	Finansielle poster			
	Finansielle indtægter			
	Finansielle omkostninger			
	Resultat før ekstraordinære poster			
	Ekstraordinære poster			
	Ekstraordinære indtægter			
	Ekstraordinære omkostninger			
	Årets resultat			

Ordinære driftsomkostninger

Ordinære driftsomkostninger er jævnligt tilbagevendende omkostninger, der indgår i virksomhedens ordinære drift.

Ordinære driftsomkostninger omfatter følgende omkostninger:

- Ændring af lagre
- Forbrugsomkostninger
- Personaleomkostninger
- Andre ordinære driftsomkostninger
- Af- og nedskrivninger

På resultatopgørelsen er indtægter fra bevilling og indtægter fra salg opgjort hver for sig. De ordinære driftsomkostninger derimod er dog ikke opgjort hver for sig. Dermed kan det ikke læses ud af resultatopgørelsen hvilke omkostninger, der er afholdt i relation til hvilke indtægter. Det kan endvidere ikke udledes hvilke omkostninger, der er variable, og hvilke der er faste.

Andre driftsposter

Andre ordinære driftsposter indeholder driftsindtægter og -omkostninger, der ikke kan henføres under henholdsvis de *ordinære driftsindtægter* og -*udgifter*.

Reglerne for indregning og periodisering af andre driftsposter er de samme som for ordinære driftsindtægter og ordinære driftsomkostninger.

- Andre driftsindtægter
  - omfatter øvrige indtægter, fx erstatninger for merudgifter, hvor entreprenører og håndværkere har begået fejl, og gevinst ved afhændelse af anlæg.

- Andre driftsomkostninger
  - omfatter almindelige erstatninger, tab ved afhændelse af anlæg, investeringstilskud samt øvrige omkostninger, der ikke kan henføres til den ordinære drift.

Lad os kigge på et eksempel, hvor en virksomhed har et mindre underskud som *årets resultat* samt et nulresultat året før. Ved at se nærmere på resultatopgørelses delresultater, fremgår det, at der år efter år er et mindre underskud grundet andre driftsposter, hvorimod den ordinære drift løber rundt år for år med et mindre overskud. Af resultatopgørelsen kan det ikke læses, hvorfor ”andre driftsposter” giver underskud, men det kan umiddelbart konstateres, at det ikke er virksomhedens primære drift, der skal justeres, men derimod den sekundære drift. Dette kan give anledning til at stille et kvalificeret spørgsmål til virksomheden om nødvendigheden af at bibeholde den sekundære driftsaktivitet eller alternativt at optimere denne.

Finansielle poster

Reglerne for indregning og periodisering af finansielle poster er de samme som for ordinære driftsindtægter og ordinære driftsomkostninger.

- Finansielle indtægter

- indtægter, der knytter sig til de finansielle poster, kaldes for *finansielle indtægter*. Posten består af eventuelle renteindtægter og overskud fra kurs- og kassedifferencer samt andre kursgevinster.

- Finansielle omkostninger
  - omkostninger, der er forbundet med de finansielle poster, kaldes for finansielle omkostninger. Posten består af eventuelle renteomkostninger og underskud fra kurs- og kassedifferencer samt andre kurstab.

I forbindelse med en regnskabsanalyse skal man være opmærksom på, at når man sætter afkastet i forhold til den investerede kapital, er det væsentligt, at der er korrespondance mellem begreberne afkast og kapital. Hvis det derfor er virksomhedens samlede aktiviteter, der indgår i nøgletallet, må afkastet tilsvarende også indeholde de finansielle indtægter."

Ekstraordinære poster

Ekstraordinære poster stammer fra begivenheder, som ligger uden for virksomhedens kontrol. For at en indtægt/omkostning kan defineres som ekstraordinær, skal den være helt uforudsigelig og klart adskille sig fra aktiviteter i forbindelse med virksomhedens målopfyldelse.

Reglerne for indregning og periodisering af ekstraordinære poster er de samme som for ordinære driftsindtægter og ordinære driftsomkostninger.

- Ekstraordinære indtægter
- Ekstraordinære omkostninger

Årets resultat

Årets resultat tegner et umiddelbart billede af forholdet mellem indtægter og omkostninger, men jævnfør diskussionen i kapital 2 om begrebet overskud, kan det i sig selv ikke betragtes som en indikation på, hvorvidt driften i en given statslig virksomhed har været effektiv.

Som det ligeledes fremgår af diskussionen i kapital 2, kan *årets resultat* blandt andet henføres til bevillingsniveauet, der typisk er historisk betinget. I praksis kan det således være tilfældet, at en bevilling kan være for høj eller for lav i forhold til udførelsen af en given opgave. For overskuddet betyder dette, at et stort overskud kan være et udtryk for såvel en for stor bevilling i forhold til de fastsatte mål som for en effektiv drift. *Årets resultat* i en statslig virksomhed kan dermed, hverken alene eller i sammenligning med en anden virksomhed, anvendes som et fast mål for effektiviteten eller som objektivt sammenligningsgrundlag.

Under resultatopgørelsen skal virksomheden angive og forklare resultatet af resultatdisponeringen. Her angives, hvor stor en del af et eventuelt overskud, der skal bortfalde, og hvor stor en del, der overføres til det overførte overskud under egenkapitalen.

Balancen

Balancen viser en virksomheds samlede mængde af aktiver og passiver på et givent tidspunkt. Tilsammen tegner aktiverne og passiverne et samlet billede af virksomhedens kapital. Hvor aktiverne udtrykker anvendelsen af kapitalen, belyser passiverne, hvorledes kapitalen er tilvejebragt. Af dette kan således sluttes, at sammentællingerne af henholdsvis aktiver og passiver altid vil balancere.

Opgørelsen over henholdsvis aktiver og passiver er yderligere klassificeret i en række hoved- og underposter, jævnfør boks 2.

Når en virksomhed opererer inden for en klart defineret driftscyklus, (regnskabsåret) er en opdeling af balancen i omsætningsaktiver og anlægsaktiver samt kort- og langfristet gæld et nyttigt informationsgrundlag for regnskabsbrugeren. Sondringen i disse tilfælde er især baseret på posternes løbetid, idet der sondres mellem, hvorvidt aktivet kan anvendes i ét eller flere regnskabsår og tilsvarende for passiverne, hvorvidt gælden betales inden for et år eller over flere regnskabsår.

Endvidere indeholder balancen information om en virksomheds likviditet i form af opgørelser af den tidsmæssige placering af beløb, der forventes indbetalt eller indfriet. Disse er af typen de finansielle aktiver og de finansielle forpligtelser såsom henholdsvis tilgodehavender samt leverandørgæld og anden gæld.

Balancens elementer

Aktiverne på balancen følger en nærmere defineret klassifikation. Posterne opstilles i rækkefølge med de mindst likvide poster først. Anlægsaktiver kommer derfor før omsætningsaktiver, idet de pr. definition anskaffes med henblik på længerevarende brug. En virksomheds omsætningsaktiver er normalt de poster, som forventes indfriet på kort sigt, normalt inden for 12 måneder.

Boks 2. Balance

Note	Aktiver (mio. kr.)	R-året	Året før R-året	Note	Passiver (mio. kr.)	R-året	Året før R-året
	Anlægsaktiver				**Egenkapital**		
2	**Immaterielle anlægsaktiver**				Startkapital		
	Færdiggjorte udviklingsprojekter				Opskrivninger		
	Erhvervede koncessioner, patenter m.v.				Reserveret egenkapital		
	Udviklingsprojekter under opførelse				Overført overskud		
	Immaterielle anlægsaktiver i alt				**Egenkapital i alt**		
3	**Materielle anlægsaktiver**						
	Grunde, arealer og bygninger						
	Infrastruktur				**Hensatte forpligtelser**		
	Produktionsanlæg og maskiner						
	Transportmateriel						
	Inventar og IT-udstyr				**Langfristede gældsposter**		
	Igangværende arbejder for egen regning				Langfristet gæld (FF4)		
	Materielle anlægsaktiver i alt				Bygge- og IT-kredit (FF6)		
	Finansielle anlægsaktiver				Prioritets gæld		
	Statsforskrivning				Anden langfristet gæld		
	Finansielle anlægsaktiver i alt				**Langfristet gæld i alt**		
	Anlægsaktiver i alt						
	Omsætningsaktiver						
	Varebeholdninger				**Kortfristede gældsposter**		
	Tilgodehavender				Leverandører af varer og tjenesteydelser		
	Værdipapirer				Anden kortfristet gæld		
	Likvide beholdninger				Skyldige feriepenge		
	Uforrentet konto (FF5)				Igangværende arbejder for fremmed regning		
	Finansieringskonto (FF7)				Reserveret bevilling		
	Andre likvider				Periodeafgrænsningsposter		
	Likvide beholdninger i alt				**Kortfristet gæld i alt**		
	Omsætningsaktiver i alt				**Gæld i alt**		
	Aktiver i alt				**Passiver i alt**		

Aktiver og passiver
Balancen er først og fremmest opdelt i aktiver og passiver. Af passiverne kan ses, hvor virksomhedens kapital kommer fra; er den indskudt og dermed egenkapital, eller er den lånt. Af aktiver kan ses, hvordan virksomhedens kapital er bundet; er der kørt anlægsaktiver eller står pengene på en bankkonto.

Anlægsaktiver
Anlægsaktiver er aktiver, der som udgangspunkt er bestemt til vedvarende eje og brug. Overordnet sondres mellem følgende grupper af anlægsaktiver:
- immaterielle anlægsaktiver
- materielle anlægsaktiver
- finansielle anlægsaktiver

Et aktiv klassificeres som et immaterielt anlægsaktiv, hvis aktivet:
- er uden en fysisk substans
- er anskaffet til vedvarende eje eller brug
- kan identificeres separat og
- tilfører virksomheden væsentlig værdi i form af højere produktivitet eller en bedre opgavevaretagelse.

Et materielt aktiv vil ofte kunne besigtiges, og dermed identificeres og klassificeres ud fra en vurdering af aktivets hovedformål.

Finansielle anlægsaktiver kan defineres som pengemæssige aktiver. Det kan være langsigtede tilgodehavender eller krav på en andel af kapital i en anden virksomhed. Finansielle anlægsaktiver er normalt bestemt for vedvarende eje med en løbetid på mindst ét år. Beholdningerne holdes normalt til de udløber. Under finansielle anlægsaktiver registreres statsforskrivningen.

Omsætningsaktiver
Omsætningsaktiver er en samlebetegnelse for aktiver med en brugstid på under ét år, modsat anlægsaktiver, der har en brugstid på over ét år.

Varebeholdninger kan bestå af produktionslagre og andre lagre. Sammensætningen i varelagre kan variere betydeligt fra virksomhed til virksomhed.

Tilgodehavender er endnu ikke modtagne indbetalinger for ydelser, som er leveret af virksomheden. De omfatter pengeværdien af krav tilvejebragt ved salg, ved opkrævning af skatter og afgifter, ved forudbetaling af deposita og a conto tilskud, ved refusion af tidligere afholdte udgifter samt krav tilvejebragt ved udlæg for en "samhandelspartner".

Blandt værdipapirer klassificeres investeringer i obligationer, pantebreve mv. Aktiverne skal være bestemt for vedvarende eje eller have en løbetid på mindst ét år.

Likvide beholdninger kan defineres som midler i form af penge, der kan være fordelt på forskellige konti og/eller kassebeholdninger. De likvide beholdninger skal på kort sigt kunne indfri de økonomiske forpligtelser, det vil sige, de likvide midler anvendes til varetagelse af de daglige økonomiske dispositioner.

Egenkapitalen
Egenkapitalen er tilknyttet en hovedkonto. Omfatter en virksomhed flere hovedkonti for driftsudgifter, betegnes én af disse som den virksomhedsbærende hovedkonto. Det er således denne hovedkonto egenkapitalen tilknyttes. Egenkapitalen indgår som en del af balancen i virksomhedens regnskab. Egenkapitalen består af forskellen mellem aktiverne og forpligtelserne og sikrer dermed, at aktiver er lig passiver for balancen som helhed.

Startkapital er den kapital, som staten har skudt ind i virksomheden i forbindelse med overgangen til omkostningsbevillinger. Modposten på balancen til denne startkapital er en statsforskrivning. Værdien af startkapitalen svarer til udsvingsgrænsen for virksomhedens akkumulerede negative underskud.

Opskrivninger over egenkapital indeholder opskrivninger på såvel de materielle som immaterielle anlægsaktiver.

Reserveret egenkapital skal anvendes som modpost til ikke-operationelle statslige aktiver, fx nationalejendom, fredede arealer, infrastruktur eller lignende, såfremt disse er medtaget i virksomhedens balance. Disse områder er dog kendetegnet ved at være undtaget fra de omkostningsbaserede budget- og regnskabsprincipper, hvorfor de sædvanligvis vil være opført i en selvstændig balance.

Det overførte overskud udgøres af de akkumulerede resultater til videreførelse, der fremkommer ved resultatdisponeringen på resultatopgørelsen.

Hensatte forpligtelser
En hensat forpligtelse er en forpligtelse, der vedrører indeværende eller tidligere regnskabsår, som er sandsynlig, men uvis med hensyn til præcis størrelse eller afviklingstidspunkt. Definitionen skal endvidere opfylde indregningskriterierne for forpligtelser. Definitionen indebærer, at der kun kan hensættes til bagudrettede og ikke fremtidige begivenheder. Fremtidige udgifter opfylder således ikke definitionen på en hensat forpligtelse.

Langfristet gæld
Under langfristet gæld er alle langfristede gældsforpligtelser samlet. Langfristede gældsforpligtelser er forpligtelser, der som regel er en følge af en juridisk bindende aftale. Langfristede gældsforpligtigelser er desuden

kendetegnet ved at være forpligtigelser, som er kendt med hensyn til beløb og betalingstidspunkt, og som forfalder efter mere end ét år.

Den langfristede gældskonto med finansieringsform 4 i Statens Koncern Betalingssystem (SKB Langfristet gæld (FF4)) anvendes til finansiering af virksomhedens langfristede anlægsaktiver, dvs. henholdsvis de materielle og immaterielle anlægsaktiver. Gælden på Langfristet gæld (FF4)-bankkontoen i SKB-systemet skal altid være lig med eller mindre end summen af anlægsaktiverne, og kontoen skal med udgangen af hvert kvartal afstemmes således, at summen af posterne er lig med anlægsaktivernes værdi.

Med bygge- og IT-kreditten finansieres udviklingsprojekter under opførelse (immaterielt anlægsaktiv) og igangværende arbejder for egen regning (materielt aktiv). For bygge- og anlægsprojekter samt IT-projekter med aktivering af intern oparbejdning er der en særlig usikkerhed vedrørende endelig pris, indhold og ibrugtagningstidspunkt. Derfor er der til sådanne projekter en separat konto, Bygge- og IT-kredit (FF6), hvor man fører et særligt højt forrentet oparbejdningslån. Bygge- og IT-kredit (FF6) kan kun anvendes til finansiering af investeringsudgifter vedr. bygge- og IT-projekter og kun mens disse pågår. Virksomheden må således ikke anvende kontoen til at finansiere daglige likviditetsbehov.

Prioritetsgæld omfatter lån med pant i fast ejendom, mens anden langfristet gæld omfatter al anden langfristet gæld end prioritetsgæld, herunder særligt gæld til pengeinstitutterne.

Kortfristet gæld

Kortfristede gældsforpligtelser er defineret som forpligtelser, hvor tidspunktet for betaling samt beløbet er kendt, og betaling forfalder inden for et år. Kortfristede gældsposter opstår som følge af tidsmæssige forskydninger i levering og betaling. For en stor del af disse vil registreringen skulle ske på baggrund af købsaftalen. Leveringen af den givne service eller ydelse til virksomheden vil udgøre den entydige dokumentation, der er nødvendig for, at posten skal medtages som gæld i regnskabet.

Gældsforpligtelser, der vedrører leverandører af varer og tjenesteydelser, er udtryk for, at virksomheden har modtaget varer eller tjenesteydelser, for hvilke der endnu ikke er sket betaling.

Definitionen omfatter alle varer og tjenesteydelser, som er leveret og modtaget på balancedagen, uanset om kreditorforholdet er faktureret eller ej.

Under anden kortfristet gæld klassificeres gæld, der ikke direkte vedrører levering af varer eller tjenesteydelser, fx skyldigt over- og merarbejde.

Under anden kortfristet gæld indregnes skyldig moms, indeholdt A-skat, skyldig bruttolønsrefusion, skyldigt overarbejde, modtaget depositum, refusion af indtægter, disponerede tilsagn samt garantier og lignende.

Anden kortfristet gæld indregnes, når virksomheden er forpligtet til at indfri forpligtelsen. Udgifter til skyldigt overarbejde, merarbejde og fleksarbejde indregnes, såfremt beløbet er væsentligt. Beløbet skal afsættes uanset, om det skyldige beløb udbetales eller afspadseres. Det skyldige beløb tilbageføres, når det enten udbetales eller afspadseres.

Skyldige feriepenge omfatter den del af ferieforpligtelsen, der er optjent men endnu ikke indbetalt til Feriekonto for så vidt angår timelønnede, samt den del, der er optjent men endnu ikke afholdt for så vidt angår månedslønnede med ret til løn under ferie.

Igangværende arbejder for fremmed regning omfatter aftalebestemte projekter eller aktiviteter, som typisk strækker sig over en længere periode og ofte mere end et regnskabsår. Igangværende arbejder for fremmed regning udgør en forpligtelse, når virksomheden har modtaget indbetalinger for projekter eller aktiviteter, der endnu ikke er igangsat, eller indbetalinger på projekter eller aktiviteter, der overstiger de afholdte omkostninger på balancedagen.

Bevillinger til opgaver, der ikke er afsluttet inden for finansåret, skal reserveres, hvor der i anmærkningerne til finansloven eller i et aktstykke er fastsat nærmere økonomiske rammer for opgavens udførelse, herunder opgaver optaget på særskilt underkonto under driftsbevillingen. Der kan i øvrigt ske reservation til opgaver, der ikke er afsluttet inden for finansåret.

Periodeafgrænsningskonti på balancen anvendes til at periodisere udgifter eller indtægter korrekt mellem finansår ud fra de periodiseringsprincipper og væsentlighedskriterier, som virksomheden anvender i sin regnskabsføring.

Pengestrømsopgørelsen

Formål: at se pengestrømme ind og ud af kassen
Formålet med en pengestrømsopgørelse er at vise pengestrømmen ind og ud af kassen. Derfor minder en pengestrømsopgørelse meget om et ”gammeldags” (traditionelt) kasseregnskab.

Sagt mere teknisk, er pengestrømsopgørelsens formål at vise regnskabsperiodens likviditetsstrømme efter betalingsprincippet (kasseprincip). Dette står i modsætning til resultatopgørelsens overskudsbegreb, der er fremkommet ved, at de økonomiske transaktioner er periodiseret efter omkostningsprincippet.

Forskel mellem kasse- og omkostningsprincip udlignes over tid
Set over tid vil regnskabsårenes resultatopgørelser og pengestrømsopgørelser summeret være sammenfaldende (bortset fra kapitaltilførsel/-udtræk), da de enkelte regnskabsperioders differencer kun er udtryk for periodiseringsmæssige forskelle mellem omkostningsprincippet og betalingsprincippet.

To typer transaktioner
Resultatopgørelsen i et omkostningsbaseret regnskab er en blanding af to typer af transaktioner:
1) Transaktioner, hvor der med det samme går penge ind eller ud af kassen. Fx køb af varer, hvor der betales med det samme (uden kredit).
2) Transaktioner, hvor penge ind og ud af kasse allerede er sket eller først sker på et senere tidspunkt. Fx afskrivninger på et aktiv, hvor selve betalingen til leverandører er sket 2 år tidligere.

Er der penge i kassen til at betale næste måneds regninger
Resultatopgørelsen viser dermed ikke, hvor mange penge der er gået ind og ud af kasse det pågældende år. Samtidig er en virksomhed nødt til at vide, om den har penge i kassen til at betale næste måneds regninger. Hvis den ikke har penge i kassen, så skal den vide det for at kunne optage nye lån, før den løber tør for kontanter (likviditet).

Privat virksomhed: risiko for konkurs
For en privat virksomhed er det alfa og omega at holde øje med, om der er penge i kassen til at betale regningerne. Hvis en virksomhed ikke betaler sine regninger, kan den kreditor, der ikke får sine penge, begære virksomheden konkurs. Selvom virksomheden er fint rentabel, kan akut pengemangel betyde at virksomheden går konkurs.

Statslig virksomhed: overholde bevillingen
En statslig virksomhed går pr. definition ikke konkurs. En statslig virksomhed overskrider til gengæld bevillingen, såfremt den ikke holder sig inden for sin låneramme (lånemax). Såfremt virksomheden ikke har penge i

kassen til at betale sine regninger og trækker mere på kassekreditten end virksomhedens låneramme tillader, så overholder virksomheden ikke bevillingsloven, hvoraf lånerammen fremgår. Konsekvenser af, at en virksomhed ikke overholder bevillingslovene er op til det politiske system. I yderste konsekvens kan det betyde ministerens afgang grundet overtrædelse af ministeransvarlighedsloven.

Pengestrømsopgørelsen udarbejdes på baggrund af resultatopgørelsen, balancen samt oplysninger om indestående på bankkonti. En pengestrømsopgørelse kan opstilles på en række forskellige måder, altid indeholdende de samme elementer.

En statslig virksomheds pengestrømsopgørelse skal opstilles efter nedenstående skema, som anvist i: "Vejledning om udarbejdelse af årsrapporter". Denne opstilling kaldes afstemningsmodellen eller på engelsk *reconciliation method*, og viser de kalkulatoriske poster, som *årets resultat* skal justeres med for at komme til *årets pengestrøm*.

Boks 3.

Pengestrømsopgørelse		**R-året**
Resultat før ekstraordinære poster		x
Udgiftsførelse af afskrivninger		x
Udgiftsførelse af hensatte forpligtelser		x
Ændring i driftskapital:		
Ændring i tilgodehavender og varebeholdninger	x	
Ændring i kortsigtede gældsforpligtelser	x	x
Pengestrømme fra driftsaktivitet		**x**
Køb og salg af anlægsaktiver, netto		x
Køb og salg af værdipapirer, netto		x
Betalt vedrørende ekstraordinære poster, netto		x
Pengestrømme fra investeringsaktivitet		**x**
Afdrag på Langfristet gæld (FF4)		x
Forøgelse af Langfristet gæld (FF4) og Bygge- og IT-kredit		x
(FF6)		x
Forøgelse i prioritetsgæld		x
Forøgelse i anden langfristet gæld		
Pengestrømme fra finansieringsaktivitet		**x**
Årets pengestrøm		**x**
Årets pengestrøm fordelt på:		
Ændring i Uforrentet konto (FF5)	x	
Ændring i Finansieringskonto (FF7)	x	
Ændring i andre likvider	x	x
Likvide beholdninger 1. januar 2005		x
Likvide beholdninger 31. december 2005		**x**

Pengestrømsopgørelsens elementer

Opstillingen viser forskydningen af likvider i regnskabsåret opdelt i pengestrømme fra henholdsvis driftsaktivitet, investeringsaktivitet samt finansieringsaktivitet:

Resultat før *ekstraordinære poster* justeret for reguleringer
+/- pengestrømme fra driftsaktivitet
+/- pengestrømme fra investeringsaktivitet
+/- pengestrømme fra finansieringsaktivitet
= årets pengestrøm (netto)

Pengestrømsopgørelsen er egentligt komplet efter, at man har fundet *årets pengestrøm*. De nedenstående poster er dels kontrolberegning, og dels en sammentælling af årets likviditet med likviditetsbeholdningen ved starten af året.

Ud fra boks 3 kan afstemningen af pengestrømmen tjekkes på to måder. Hertil skal det dog nævnes, at man ikke kan nøjes med den ene – begge metoder skal tjekkes. Det første går på, at de summerede pengestrømme indtil *årets pengestrøm* skal give samme resultat som *ændringer i andre likvider*. Dermed stemmer pengestrømmene fordelt på de forskellige bankkonti med pengestrømmene konstateret ud fra regnskabsposterne. For overskuelighedens skyld kaldes den første metode for *årets pengestrøm(aktivitet)* og den anden metode for *årets pengestrøm(bankkonti)*

Årets pengestrøm(aktivitet)

Årets pengestrøm

Årets pengestrøm er en sumpost af pengestrømmene fra henholdsvis driftsaktivitet, investeringsaktivitet og finansieringsaktivitet. Årets pengestrøm viser, om virksomhedens aktivitet samlet set har bundet eller frigivet likviditet.

Pengestrømme fra driftsaktiviteter.

Dette er en sumpost af ovenstående tre poster. Summen af dette viser, om virksomheden har været i stand til at skaffe sig likviditet ved driften, samt ved forskydninger i de kortfristede poster på balancen.

Resultat før ekstraordinære poster

Tallet hentes fra resultatopgørelsen. Såfremt resultatet er positivt, betyder det en positiv indvirkning på likviditeten (pengebeholdningen) og visa versa.

Udgiftsførelse af afskrivninger

Tallet hentes fra resultatopgørelsens post *af- og nedskrivninger*. I resultatopgørelsen tager man afskrivning på et aktiv som en omkostning, der derved formindsker bundlinieresultatet. Samtidig er der ikke nogen pengestrømme forbundet med at afskrive.

Et eksempel:
Køb af bil år 2004 til 250.000 kr. med lineærafskrivning over 5 år.

I 2005 afskrives 50.000 kr. Dette beløb føres ind på resultatopgørelsen som en omkostning under posten: *af- og nedskrivninger*. Derved bliver resultatet 50.000 kr. mindre, samtidig med at vi ikke har udbetalt nogen penge fra kassen. Pengene fra årets salg/indtægtsført bevilling ligger altså stadig i kassen. Så når vi gerne vil vide, hvor mange penge der er i kassen, skal vi korrigere for af- og nedskrivninger, og det gør vi så i pengestrømsopgørelsen. Af- og nedskrivninger indtastes derfor med et positivt fortegn. Opskrivninger indtastes med negativt fortegn.

Udgiftsførelse af hensættelser
Tallet er lig med forskel i *hensatte forpligtelser* i regnskabsåret og året før. Dette kan læses af balancen, der er opstillet for to år.

Forklaringen er den sammen som til ovenstående. Det skal bemærkes at ændringen i hensatte forpligtelsen også kan være positiv (således at der er sat færre penge af til hensættelser.) I så tilfælde er der indført et positivt beløb på resultatopgørelsen uden at der er kommet flere penge i kassen af den grund. I det tilfælde skal ændringen i *hensatte forpligtelser* indtastet med negativt fortegn i pengestrømsopgørelsen.

Ændring af driftskapital
Dette er en sumpost af ovenstående tre poster. Hvis den er positiv, betyder det, at virksomheden har været i stand til at tilvejebringe likviditet over den ordinære drift. Det siger ikke noget om, hvorvidt virksomheden er rentabel, men det viser, at virksomheden alene via driften har fået penge i kassen. Dette skal ses i modsætning til at få penge i kassen ved at sælge aktiver eller ved at optage lån.

Ændring i tilgodehavender og varebeholdninger
Dette tal fremgår ved at sammensammenstille balanceposterne *Varebeholdninger* og *Tilgodehavender* primo og ultimo.

Såfremt virksomheder har forøget deres varelager, således at værdien af varelagret er steget, så har virksomheden flere penge bundet i varelagret ved årets slutning end ved årets start. Dette svarer til at der er anvendt penge fra kassen til at købe varelager. Derved har det en negativ indvirkning på likviditeten. En forøgelse af værdien af varelagret skal derfor indtastes med negativt fortegn i pengestrømsopgørelsen.

Tilgodehavender er summen af de regninger, som er sendt til kunderne og som de endnu ikke har betalt.

Såfremt virksomheden har forøget sine tilgodehavender, viser det, at virksomheden har flere penge ”ude at svømme” hos sine kunder end den havde sidste år. Det kan skyldes to forhold: ændring i antallet af kunder og ændring i hvor lang tid kunderne har til at betale deres regninger (eller er om at betale deres regninger). Med andre ord kan det betyde at

virksomheden har ekspanderet og samlet set fået flere kunder eller at det samme antal kunder er længere om at betale deres regninger.

Udviklingen i tilgodehavender vises ved nøgletallet: *debitorernes omsætningshastighed*.

Ændring i kortsigtede gældsforpligtelser
Dette tal fremgår ligeledes af balancen ved at se på udviklingen i den samlede kortfristede gæld.

Såfremt den kortfristede gæld er steget i forhold til året før, betyder det, at virksomhedens har fået mere likviditet (tilsvarende flere penge i kassen). Dette kan eksempelvis være, hvis virksomheden er begyndt at betale sine regninger senere og derved fået skaffet sig mere kredittid. Det vil i givet fald fremgå af nøgletallet: *kreditorernes omsætningshastighed*.

Omvendt, hvis den kortfristede gæld er faldet i forhold til året før, så betyder det, at virksomheden har afdraget mere på gælden end den har optaget ny gæld. Det betyder så færre penge i kassen og vil blive indtastet med negativt fortegn.

Pengestrømme fra investeringsaktivitet

Dette er en sumpost af ovenstående tre poster. Summen viser, om virksomheden har bundet penge eller frigivet penge via investeringsaktiviteten. Såfremt netto køb af investeringen er positivt, så har virksomheden bundet penge i ny investeringer og visa versa.

Køb og salg af anlægsaktiver, netto
Når virksomheden investerer, så skal den have penge op af kassen, uden at dette påvirker resultatet på resultatopgørelsen. Da denne pengebinding ikke fremgår af resultatopgørelsen, så skal der korrigeres herfor i pengestrømsopgørelsen, hvor beløbet indtastes med negativt fortegn.

Når virksomheden sælger anlægsaktiver, så gør det modsatte sig gældende. Det tal der indtastes er et netto tal, der samlet godt kan dække over pengebinding og pengefrigivelse via hhv. køb og salg af aktiver.

Køb og salg af værdipapirer, netto
Såfremt virksomheden i årets løb sælger flere værdipapirer, end den køber, så frigiver den likviditet og beløbet indtastes med positivt fortegn i pengestrømsopgørelsen.

Betalt vedr. ekstraordinære poster, netto
Disse poster er ikke medtaget under den første post i pengestrømsopgørelsen, r*esultat før ekstraordinære poster*, hvorved de medregnes separat senere. Beløbet er netto.

Pengestrømme fra finansieringsaktivitet

Dette er en sumpost af ovenstående fire poster. Summen viser, om virksomheden har bundet penge eller frigivet penge via finansieringsaktiviteten. Såfremt virksomheden har optaget flere nye lån, end den har afdraget på eksisterende lån, så er pengestrømmen fra finansieringsaktiviteten positiv.

Afdrag på FF4 langfristet gæld
Dette tal hentes fra likviditetskontiene. Såfremt afdrag og afskrivninger er helt samstemmende, så kan afdragene udledes af note 3 og note 4 i årsrapporten.

Afdragene fremgår ikke af resultatopgørelsen og skal derved medtages i pengestrømopgørelsen. Afdrag på gæld har en negativ indvirkning på likviditeten

Forøgelse af Langfristet gæld (FF4) og Bygge- og IT-kredit (FF6)
Modsat afdrag, så har optagelse af gæld en positiv effekt på likviditeten. Optagelse af gæld medtages heller ikke i resultatopgørelsen og skal derfor medtages i pengestrømsopgørelsen.

Forøgelse af gæld fremgår af likviditetskontiene.

Forøgelse i prioritetsgæld
Samme som ovenstående.

Forøgelse i anden langfristet gæld
Samme som ovenstående.

Difference mellem likviditet anvendt til investeringer og likviditet anskaffet via finansiering.
Såfremt pengestrømme fra investering opvejes helt af pengestrømme fra finansiering, betyder det, at alle de anskaffede aktiver er lånefinansieret. Dette vil som udgangspunkt altid være tilfældet i staten grundet likviditetsordningen.

Såfremt der er en difference, kan det ofte forklares med, at pr. 31/12 kan der ikke længere omflyttes midler på likvide konti. Pr 31/12 vil der være en gæld på Langfristet gæld (FF4) og Bygge- og IT-kredit (FF6) svarende til de på det tidspunkt bogførte investeringer. Efter den 31/12 2005 og frem til årsafslutningen medio februar i det følgende kalender år kan der være indkommet regninger, der er bogført som investeringer i det gamle regnskabsår. Dette kan lade sig gøre, fordi et regnskabsår først afsluttes i starten af det følgende kalender år ved at anvende en supplementsperiode, den såkaldte regnskabsperiode 13. Derfor kan der være en difference mellem de bogførte investeringer for et regnskabsår og de optagne lån til at finansiere investeringerne i det samme regnskabsår. Dette forhold rettes som en primokorrektion i det efterfølgende regnskab.

Lidt anderledes opstilling grundet overgang til ny likviditetsordning i 2005
Grundet overgangen til den nye likviditetsordning pr. 1. januar 2005 er opstillingen af pengestrømsopgørelsen lidt særlig for 2005. Af pengestrømsopgørelsen fremgår konti, som eksisterede tidligere, men som ikke længere eksisterer. Derved er opstillingen ikke helt ens med opstillingen i vejledningen om udarbejdelse af årsrapporter.

Det forventes, at opgørelsen over pengestrømme fra finansieringsaktivitet bliver simplere at opstille for 2006.

Ændring i Uforrentet konto (FF5)
Ændringen i saldo primo og ultimo året sammenholdes.

Ændring i Finansieringskonto (FF7)
Ændringen i saldo primo og ultimo året sammenholdes.

Ændring i andre likvider
Ændringen i saldo primo og ultimo året sammenholdes.

Ændringer i likviditet i alt
Sumpost af ovenstående tre poster.

Ved at sammenstille de to poster kan der konstateres, at pengestrømsopgørelsen stemmer:
1) Årets pengestrøm
2) Ændringer i likviditet i alt

De to poster skal være ens, da det er samme begreb, blot opgjort på to forskellige måder. Å*rets pengestrøm* er en beregning af årets ændring i likviditet og æ*ndringer i likviditet i alt* er årets ændring i likviditet konstateret ud fra saldi på likviditetskontiene.

Positivt resultat betyder øget likviditet. Såfremt *årets pengestrøm/ændring i likviditet i alt* er positiv, så har virksomheden forøget sin likviditet og omvendt.

Likvide beholdninger 1. januar 2005
Denne post en sum af primo beholdningerne for Uforrentet konto (FF5), Finansieringskonto (FF7) og andre likvide beholdninger.

Ved at sammenstille de likvide beholdninger primo året med årets ændring kan det konstateres, om ændringen er markant.

Likvide beholdninger 31. december 2005
Sumpost af ovenstående to poster.

Årets ændring i likviditet plus de likvide beholdninger primo året giver tilsammen den likvide beholdning ultimo året. Hvorvidt den likvide beholdning er tilstrækkelig (eller for stor) skal vurderes i forhold til behovet for likviditet. Behovet for likviditet opstår hovedsagligt i forbindelse med afdrag på kortfristet gæld. Forholdet mellem likviditet og kortfristet gæld analyseres via likviditetsgraderne – se afsnittet om likviditetsgrader tidligere i kapital 4.

Behov for informationen om pengestrømme

Pengestrømsanalysens informationsværdi i relation til et statsligt regnskab efter omkostningsprincippet er primært, at virksomhedens finansielle fleksibilitet (udnyttelse af likviditetsordningen – den tildelte låneramme) synliggøres grundet de valgte investerings- og finansieringsmønstre.

I relation til likviditetsordningen vil investeringsdækningsgraden (pengestrøm fra driftsaktivitet / pengestrøm fra investeringsaktivitet) kunne være interessant til belysning af, hvor stor en del af investeringerne, der er finansieret af driftsaktiviteterne til forskel fra finansieringsaktiviteter.

Ved større difference mellem regnskabsårets resultatopgørelse og pengestrømsopgørelse bør det uddybende forklares, hvilke periodiseringsforskelle, der har bevirket dette, da en tilsyneladende positiv resultatopgørelse kan akkompagneres af en negativ likviditetsstrøm og dermed indeholde forhold, der kræver forklaring i relation til likviditetsordningen.

Bilag 3: Nøgletal for pilotvirksomhederne

Nr	Navn	Finansministeriets departement	Fiskeri-direktoratet	Kort- og Matrikelstyrelsen	Lægemiddelstyrelsen	Statens Serum Institut	Stats-biblioteket	Økonomistyrelsen
				Regler & rammer				
1	Negativ udsvingsrate	11,9	5,0	1,5	3,0	-	2,6	2,2
2	Akkumuleret overskudsgrad	24,8 %	9,7 %	7,3 %	14,9 %	51,3 %	1,0 %	11,6 %
3	Udnyttelses-grad af låneramme	84,7 %	50,0 %	50,8 %	83,1 %	83,9 %	67,4 %	98,9 %
				Ressourceforvaltning				
4	Overskudsgrad	6,3 %	-4,2 %	0,3 %	4,5 %	0,8 %	0,8 %	3,0 %
5	Bevillingsandel	81,3 %	94,8 %	48,1 %	23,2 %	10,0 %	90,9 %	23,7 %
6	Ekstraordinære poster	-	-	-	-	-	-	0,02 %
7	Tab på debitorer	-		-	-	-	1,0 %	-
8	Kapitalomkost-ningsandel	1,9 %	10,1 %	3,7 %	8,6 %	5,7 %	3,2 %	10,6 %
9	Nedskriv-ningsrate	-	0,1 %	5,6 %	5,3 %	-	-	38,6 %
10	Afskrivnings-rate	53,8 %	56,5 %	70,2 %	19,6 %	4,6 %	17,3 %	24,3 %
11	Opretholdelsesgrad	79,7 %	43,4 %	184,0 %	75,7 %	201,7 %	214,4 %	92,4 %
12	Årsværkspris (Kr.)	568.707	415.237	482.796	460.656	390.445	353.975	445.714
13	Soliditetsgrad	49,0 %	12,1 %	21,5 %	26,9 %	44,2 %	5,7 %	14,2 %
				Målopfyldelse				
14	Reservations-flow	100,0 %	75,7 %	0,0 %	0,0 %	5,4 %	14,7 %	100,0 %
15	Reservations-andel	1,3 %	1,7 %	0,0 %	0,0 %	0,7 %	0,7 %	4,4 %
16	Akkumuleret reservation-sandel	1,3 %	2,2 %	8,4 %	0,8 %	12,5 %	4,5 %	4,4 %

Note: (Nøgletal 1) Der fremgår ikke nogen startkapital af SSIs årsrapport, hvorved dette nøgletal ikke kan beregnes for SSI.

Stikordsregister

A

Afskrivningsrate 32
Akkumuleret overskudsgrad 22
Akkumuleret reservationsandel 40
Aktiver 108
Analyserammen 4;10;11
  Anvendelse i praksis 13
  Trin for trin 13
Anlægsaktiver 30;108

B

Balance 106
Benchmarking 38
Beredskabsopgaver 37
Beretning
  Grafer 16
Beretningen 16
Bevilling 14;27
Bevillingsandel 28
Bevillingspiloter
  Regelgrundlag 5

C

Common size oversigt 15

D

Debitorernes omsætningshastighed 43

E

Effektivitet 8
Egenkapital 19;23;35;109
Eksternt regnskab 7
Ekstraordinære indtægter 29
Ekstraordinære poster 14;29;105
Ekstraordinære udgifter 29

F

Faktorsammensætning 20
Faste omkostninger 102
Finansielle anlægsaktiver 108
Finansielle poster 104
Finansieringsgrundlag 27

H

Hensat forpligtelse 109

I

Immaterielle anlægsaktiver 108
Indeksanalyser 15
Indekstal 15
Indtægter 17
Indtægtsført bevilling 28

Intern styring 42
Internt regnskab 7

K

Kapitalandel 30
Konteringsvejledning 101
Kortfristet gæld 110
Kreditorernes omsætningshastighed 44
Kvartalsregnskab 42

L

Langfristet gæld 109
Likviditesstyring 43
Likviditet 9;23;34
  Disponeringsregler 24
Likviditetskonti 23
Låneramme 4;17;23

M

Materielle anlægsaktiver 108
Målgruppe 6
Målopfyldelse 11;12;36
Månedsregnskab 42

N

Nedskrivning 31
Nedskrivningsrate 31;32
Negative udsvingsrate 22
Nøgletal 21;45

O

Omkostninger 20
Omkostningsbevilling 6
Omkostningsfordeling 37
Omsætningsaktiver 108
Omsætningshastighed 43
Opgaveløsning 38
Opgaveportefølje 37
Opgavetyper i staten 37
Opretholdelsesgrad 33
Ordinære driftsindtægter 102
Overført overskud 4;19;23
Overskud 9;22
Overskudsgrad 27

P

Passiver 108
Pengestrømsopgørelse 23;112
Privat virksomhed 8
Produktionsfaktorer 30
Produktionsværdi 8
Produktivitet 8
Projekter 37
Præsentation af virksomheden 16

R

Regelgrundlag 6
Regler & rammer 10;12;21

Regnskabspraksis 14
Rentabilitet 9
Renter 23
Rentestruktur 23
Reservationsandel 40
Reservationsflow 39
Reserveret bevilling 4;38;39
Reserveret egenkapital 35;109
Ressourceforbrug 38
Ressourceforvaltning 11;12;26
Resultatopgørelse 101

S

SKB-gæld 17
SKB-konti 23;24
Soliditet 9
Soliditetsgrad 35;36
Startkapital 23;35
Stategisk analyse 11
Stykproduktion 37
Størrelsesforhold 15

T

Tab på debitorer 29
Tidsserie 15
Udviklingstendens 15

U

Udnyttelsesgrad af lånerammen 30

V

Variable omkostninger 102

Å

Årets resultat 105
Årsrapport 7
Beretningen 16
Formål 7
Indhold 6;23;28;29;34;101
Årsværkspris 34